

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

ŠPELA STARAŠINIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO
**ANALIZA ODNOSA REZIDENTOV DO RAZVOJA TURIZMA:
PRIMER POKOLPJA**

Ljubljana, december 2015

ŠPELA STARAŠINIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Špela Starašinič, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Analiza odnosa rezidentov do razvoja turizma: primer Pokolpja, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Tanjo Mihalič.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev in avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 14.12.2015

Podpis avtorice: Špela Starašinič

KAZALO

UVOD	1
1 TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA	3
1.1 Zgodovina in razvoj trajnostnega turizma	3
1.1.1 Agenda za trajnostni razvoj	4
1.1.2 Koristi in osnovni cilji trajnostnega razvoja	5
1.2 Opredelitev trajnostnega turizma	5
1.2.1 Definicija UN WTO	6
1.2.2 Temeljna načela trajnostnega turizma	7
1.3 Trajnostni turizem v Sloveniji	9
1.3.1 Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016	10
1.3.2 Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo	11
2 ODNOS REZIDENTOV DO RAZVOJA TURIZMA	12
2.1 Povezava trajnostnega turizma z odnosom rezidentov do razvoja turizma	13
2.2 Model za proučevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma	17
2.2.1 Teorija družbene menjave	18
2.2.1.1 Opredelitev	19
2.2.1.2 Pomen	20
2.2.2 Opolnomočenje	20
2.2.2.1 Opredelitev	21
2.2.2.2 Pomen	21
3 PREDSTAVITEV POKOLPJA	22
3.1 Destinacija Pokolpje	23
3.2 »Evropska destinacija odličnosti« 2010 – Reka Kolpa	28
3.3 Razvojni program Pokolpje 2016	29
4 EMPIRIČNA RAZISKAVA ODNOSA REZIDENTOV DO RAZVOJA TURIZMA	31
4.1 Raziskovalni konstrukt	31
4.2 Namen raziskave	31
4.3 Raziskovalne hipoteze	31
4.4 Metodologija	33
4.4.1 Anketni vprašalnik	34
4.4.2 Opis vzorca, zbiranje in obdelava podatkov	34
4.5 Analiza in interpretacija rezultatov	35
4.5.1 Demografski podatki – značilnosti vzorca	35
4.5.2 Opisna statistika s frekvenčno porazdelitvijo trditev	39
4.5.3 Testiranje hipotez	41
4.5.3.1 Hipoteza 1: odnos rezidentov do podpore turizmu se med občinami Pokolpje ne razlikuje	43
4.5.3.2 Hipoteza 2: zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma imajo pozitiven vpliv na kakovost življenja rezidentov	45

4.5.3.3	Hipoteza 3: zaznano opolnomočenje rezidentov vodi v pozitiven odnos do podpore turizmu	47
4.5.3.4	Hipoteza 4: poznavalci projekta EDEN so ponosni, ker je bila reka Kolpa izbrana za Evropsko destinacijo odličnosti	50
4.6	Omejitve raziskave ter priporočila	52
	SKLEP	55
	LITERATURA IN VIRI	58
	PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Trajnostni koncept 3+3.....	7
Tabela 2:	Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo	11
Tabela 3:	Število namestitvenih objektov v treh občinah Pokolpja v letu 2014	27
Tabela 4:	Število ležišč po tipih namestitvenih objektov treh občin Pokolpja v letu 2014	27
Tabela 5:	Število prihodov in turističnih nočitev za domače in tuje goste v treh občinah Pokolpja.....	27
Tabela 6:	Odnos rezidentov do turizma	39
Tabela 7:	Povprečne ocene trditev po posameznih občinah	44
Tabela 8:	Enosmerna analiza variance (ANOVA)	45
Tabela 9:	Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na kakovost življenja rezidentov	46
Tabela 10:	Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na opolnomočenje in podporo turizmu	47
Tabela 11:	Vpliv opolnomočenja na podporo turizmu.....	48
Tabela 12:	Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma, opolnomočenja in kakovosti življenja rezidentov na spodbujanje turizma	49
Tabela 13:	Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma, opolnomočenja in kakovosti življenja rezidentov na osebne koristi	50
Tabela 14:	Poznavanje projekta »Evropske destinacije odličnosti«	50
Tabela 15:	Pomen naziva za razvoj in promocijo destinacije	51

KAZALO SLIK

Slika 1:	Boleyev (2013) model rezidentovega odnosa in zaznav.....	18
Slika 2:	Območje Pokolpja v regiji Jugovzhodna Slovenija	22
Slika 3:	Reka Kolpa.....	29
Slika 4:	Prikaz hipotez.....	33
Slika 5:	Struktura anketiranih oseb glede na delo v turizmu po posameznih občinah.....	36
Slika 6:	Struktura anketiranih oseb po starosti (v %).....	36
Slika 7:	Struktura anketiranih oseb po stopnji izobrazbe (v %)	37
Slika 8:	Struktura anketiranih oseb po dohodku gospodinjstva (v %)	38
Slika 9:	Struktura anketiranih oseb po dolžini bivanja v posamezni občini (v %)	38

UVOD

V zadnjih šestih desetletjih je turizem doživel nadaljnjo širitev in diverzifikacijo ter postal eden od največjih in najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu (angl. *United Nations World Tourism Organization*, v nadaljevanju UNWTO, 2014). Naraščajoče število obiskovalcev pomeni dodatne zaposlitvene možnosti in dohodkovne priložnosti ter več sredstev za ohranjanje virov, hkrati pa se pojavljajo tudi večji vplivi na okolje, med katerimi negativni vplivi še vedno prevladujejo nad pozitivnimi (UNWTO, 2010). Posledično postaja vse pomembnejše upoštevanje načel trajnostnega razvoja, zato so tudi v turistični panogi začeli razmišljati o spremembah obnašanja turistov in ponudnikov storitev.

Na trajnostni razvoj se opirajo številne smernice razvoja družbe na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni, saj le-ta pomeni skladen gospodarski razvoj in razvojno načrtovanje, varovanje okolja ter odgovoren odnos do naravnih in družbenih virov. Da bi lahko omogočili enakovreden razvoj prihodnjim generacijam, je potreben smotrni razvoj družbe, ki temelji na uravnoteženem odnosu med človekom in naravo. Hkrati pa mora turizem začeti spoštovati potrebe okolja in ljudi, ki tam živijo, kakor tudi lokalnega gospodarstva in obiskovalcev (UNWTO, 2010).

Raziskave o odnosu rezidentov do razvoja turizma in trajnostnem razvoju sta dve izmed najbolj razširjenih in pomembnih tem v okviru turističnega raziskovanja (Boley, 2013). V zadnjih 30 letih je ideja o trajnostnem turizmu postala središče destinacijskega managementa, paradigma participacije skupnosti pa »mantra« trajnostnega turizma.

Gospodarske, okoljske in družbeno-kulturne koristi, ki prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja in revitalizaciji skupnosti, so posledice turizma. Vendar tako kot vsaka druga dejavnost tudi turizem lahko prinese spremembe v skupnostih, ki bodo negativno vplivale na življenje rezidentov.

Preden skupnost začne razvijati turistične vire, je razumevanje mnenja rezidentov ključnega pomena za pridobivanje podpore za nadaljnji razvoj (McGehee & Andereck, 2004). Razvijalci skupnosti in vodje morajo turizem videti kot »dejavnost skupnosti«, ki rezidentom omogoča, da so aktivno vključeni pri sodelovanju in načrtovanju prihodnjega razvoja turizma s splošnim ciljem izboljšanja kakovosti življenja rezidentov, da bi dosegli uspešen razvoj trajnostnega turizma. Pomen sodelovanja rezidentov pri trajnostnem turizmu in turizmu na splošno pa se odraža pri odnosu rezidentov do razvoja turizma, saj so dosedanje raziskave pokazale močno povezavo med osebnimi ekonomskimi koristmi in podporo turizmu.

Za proučevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma je Boley (2013) razvil raziskovalni model, ki temelji na uporabi teorije družbene menjave in konstruktua opolnomočenja.

Teorija družbene menjave predstavlja primeren teoretičen okvir za analizo zaznav rezidentov in njihovega odnosa do razvoja turizma. Rezidenti, ki menijo, da je turizem osebno dragocen

in verjamejo, da stroški, povezani s turizmom, ne presegajo koristi, bodo bolj verjetno podprli razvoj turizma (Ap, 1992).

Pri podpori turizmu s strani rezidentov je pomembna tudi močna vloga opolnomočenja pri oblikovanju odnosa rezidentov. Pojem opolnomočenja je tesno povezan s temeljnimi načeli trajnostnega turizma. Opolnomočenje je zasnovano kot višja stopnja sodelovanja skupnosti, kjer rezidenti niso vključeni samo pri procesu načrtovanja, ampak tudi nadzoru. Poudarek na trajnostnem turizmu naj bi zmanjšal negativne vplive turizma, ki jih čutijo rezidenti, in posledično povečal kakovost življenja. Poleg tega pa je odnos rezidentov do razvoja turizma pomemben kazalnik trajnostnega turizma v skupnosti.

Projekt »Evropske destinacije odličnosti« (angl. *European Destinations of Excellence*, v nadaljevanju EDEN) spodbuja trajnostne modele za razvoj turizma v celi Evropski uniji in temelji na državnih natečajih, na katerih se vsako leto izbere turistična »destinacija odličnosti« za vsako sodelujočo državo. Na tak način se krepi prepoznavnost nastopajočih evropskih destinacij, ustvarja platformo dobrih praks v Evropi in spodbuja povezovanje med nagrajenimi destinacijami (Slovenska turistična organizacija, v nadaljevanju STO, 2014).

Osnovni namen magistrske naloge je analizirati odnos rezidentov do razvoja turizma na primeru Pokolpja. Ugotoviti želim, ali se odnos rezidentov do podpore turizmu med občinami Pokolpja razlikuje. S pomočjo teorije družbene menjave pa želim proučiti, v kolikšni meri so osebne koristi od razvoja turizma, udeležba pri odločanju in zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma povezani s podporo turizmu.

Cilj magistrske naloge je preučiti teorijo in raziskave o trajnostnem razvoju in odnosu rezidentov do turizma s pomočjo obstoječe domače in tuje strokovne literature. Nato pa na podlagi empirične raziskave z analizo odgovorov na anketni vprašalnik potrditi ali zavreči postavljene hipoteze.

Osrednje hipoteze magistrske naloge so:

- Hipoteza 1: odnos rezidentov do podpore turizmu se med občinami Pokolpja ne razlikuje.
- Hipoteza 2: zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma pozitivno vplivajo na kakovost življenja rezidentov.
- Hipoteza 3: zaznano opolnomočenje rezidentov vodi v pozitiven odnos do podpore turizmu.
- Hipoteza 4: poznavalci projekta EDEN so ponosni, da je bila reka Kolpa izbrana za Evropsko destinacijo odličnosti.

Magistrska naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. Teoretični del naloge temelji na raziskovalnem modelu, ki ga je v doktorski disertaciji razvil Boley (2013) in pojasnjuje vpliv pozitivnih in negativnih turističnih vplivov na odnos rezidentov do turizma s pomočjo teorije družbene menjave in vpliv opolnomočenja rezidentov na dožemanje vplivov turizma znotraj skupnosti ter podporo turizmu. Empirični del pa sem izvedla na primeru

Pokolpja. V prvem delu magistrske naloge sem predstavila poglobljena teoretična izhodišča iz strokovne literature, znanstvenih člankov in raziskav domačih in tujih avtorjev s področja obravnavane teme. Drugi, empirični del, temelji na uporabi kvantitativnega raziskovanja. Kot metodo raziskovanja sem uporabila anketni vprašalnik, pri sestavi le-tega pa sem si pomagala z doktorsko disertacijo (Boley, 2013).

Magistrska naloga je razdeljena na 4 vsebinska poglavja. V prvem poglavju je predstavljen trajnostni razvoj turizma, njegova opredelitev ter osnovni cilji in koristi. Vsebuje pa tudi strategijo razvoja slovenskega turizma in kazalnike trajnostnega razvoja za Slovenijo. Drugo poglavje obravnava odnos rezidentov do razvoja turizma. V podpoglavjih sta podrobneje predstavljena povezava trajnostnega turizma z odnosom rezidentov do razvoja turizma in model za proučevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma. Tretje poglavje je osredotočeno na predstavitev destinacije Pokolpja, projekta »Evropske destinacije odličnosti« (EDEN) in razvojnega programa Pokolpje 2016. V podpoglavjih so opisane posamezne občine Pokolpja in njihova ponudba. Poglavje štiri je namenjeno empirični raziskavi odnosa rezidentov Pokolpja do razvoja turizma. Tu so predstavljeni raziskovalni konstrukt, namen, raziskovalne hipoteze in metodologija. Sledi analiza in interpretacija podatkov, ki vsebuje predstavitev demografskih podatkov vzorca, opisne statistike s frekvenčno porazdelitvijo in testiranje hipotez. Podajam tudi omejitve raziskave in priporočila. Magistrsko nalogo zaključuje sklep s povzetkom obravnavane tematike in glavnih ugotovitev.

1 TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

Pred tremi desetletji so se kot odgovor masovnemu turizmu¹, ki ni niti praktično niti ideološko sprejemljiv, pojavile zahteve po razvoju novih konceptov turizma (trajnostni, odgovorni, zeleni, ekološki turizem), ki naj ne bi tako negativno vplivali na naravno in družbeno-kulturno okolje. Trenutno najbolj poudarjen koncept je koncept trajnostnega turizma, ki je teoretično in politično najbolj popularen, ekonomsko uspešen in ekološko zadovoljiv in velja za družbeno priznan koncept okolju prijaznejšega turizma (Mihalič, 2006, str. 85). Trajnostni razvoj je danes eden glavnih ciljev tako globalnih kot tudi nacionalnih razvojnih politik.

1.1 Zgodovina in razvoj trajnostnega turizma

Izraz trajnostni razvoj² je vzbujal veliko pozornosti zaradi potrebe po njegovem uveljavljanju. Leta 1987 je bila v poročilu »Naša skupna prihodnost« (angl. *Our Common Future*), ki se imenuje tudi Brundtlandino poročilo, opredeljena definicija trajnostnega razvoja, ki poudarja

¹ Masovni turizem je vrsta turizma, ki je dostopen širšemu krogu prebivalcev in je kriv vseh vrst škod v naravnem okolju, družbeno-kulturne nevednosti in uničenja. Konceptualno dva elementa opredelita masovni turizem – število obiskovalcev in (negativen) vpliv na okolje. Gre za »pojav turistov v masah« (Mihalič, 2006).

² Izraz trajnostni razvoj (Sustainable development) je bil prvič uporabljen leta 1977. Uvedel ga je Clark Pirageas v svojem delu Trajnostna družba (The Sustainable Society: Implications for Limited Growth) in je postal teoretsko popularen in operativen šele leta 1987, in sicer s knjigo Svetovne komisije Združenih narodov za okolje (Markič, 2004).

tudi pomembnost trajnosti za prihodnost svetovnega gospodarstva. Izdala ga je Svetovna komisija za okolje in razvoj (angl. *World Commission on Environment and Development*, v nadaljevanju WCED), ki je v tem poročilu opredelila nov razvojni koncept kot »proces, ki naj zagotovi zadovoljevanje potreb sedanjih generacij, ne da bi s tem ogrozil možnost prihodnjim generacijam, da zadovoljijo svoje potrebe«. Ideja, ki sicer ni nova, je pritegnila veliko pozornosti in podpore vlad in akademikov.

Trajnostni razvoj je stopil na politično agendo leta 1992, ko se je na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru zbralo 182 držav, kjer je prišlo do uveljavitve koncepta trajnostnega razvoja (angl. *United Nations Conference on Environment and Development*, v nadaljevanju UNCED, 1992). Na omenjeni konferenci so se udeleženci pogovarjali o globalnem onesnaževanju in izrabljanju planetarnih virov in sprejeli več mednarodnih sporazumov, načelnih izjav ter ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja. Najbolj znan dokument za udejanjanje trajnostnega razvoja na globalni ravni je Agenda 21, ki določa načrt za zagotovitev trajnostne prihodnosti planeta (UNCED, 1992). Gre za celovit program ukrepov, ki jo je oblikovala Svetovna komisija za potovanja in turizem (angl. *World Commission for the Travel and Tourism*) v sodelovanju s Svetovno turistično organizacijo (UNWTO) in Svetom Zemlje.

1.1.1 Agenda za trajnostni razvoj

UNEP³ (2005) je razvil ogrodje za politiko za doseganje trajnostnega turističnega razvoja. Ogrodje temelji na stebrih trajnostnega razvoja (ekonomski, družbeni in okoljski) in predlaga naslednjih 12 ciljev:

- ekonomska uspešnost – destinacije in turistična podjetja bodo obstajali na dolgi rok le, če bodo poslovali ekonomsko uspešno in bodo konkurenčni,
- lokalna prosperiteta – razvoj turizma naj maksimira koristi rezidentov od turizma, vključno tako, da se zagotovi, da čim večji del turistične potrošnje tudi ostane v destinaciji,
- kakovost zaposlitve – razvoj naj podpira kakovostne zaposlitve v destinaciji, ki nastajajo zaradi turizma (glede na višino zaslužkov, delovnih pogojev in enakopravnosti pri zaposlovanju),
- družbena enakost – razvoj mora zagotavljati varnost in pozitivno izkušnjo za turiste, brez diskriminacije,
- lokalna kontrola – lokalne skupnosti morajo sodelovati pri planiranju in razvoju turizma v njihovi skupnosti,
- blagostanje lokalne skupnosti – razvoj mora podpirati kakovost življenja rezidentov,
- kulturno bogastvo – trajnostni razvoj spoštuje in spodbuja zgodovinsko dediščino, avtentično kulturo, tradicijo in različnosti lokalne skupnosti,

³ UNEP (angl. *United Nations Environment Programme*) je agencija Združenih narodov, ustanovljena leta 1972, ki usklajuje svoje okoljske dejavnosti in nudi pomoč državam v razvoju pri izvajanju okolju prijaznih politik in praks.

- fizična integriteta – trajnostni razvoj turizma mora vzdrževati in izboljševati kakovost pokrajine, tako urbane kot ruralne, in preprečevati fizično in vizualno degradacijo okolja,
- biološka raznovrstnost – spodbuja se varstvo naravnih okolij, habitatov in živalstva in zmanjševanje škode,
- učinkovitost virov – zmanjševanje uporabe neobnovljivih virov za potrebe razvoja in poslovanja turizma in
- ekološka kakovost (čistost) – zmanjševanje onesnaževanja zraka, vode in zemlje, zmanjševanje proizvodnje odpadkov s strani turističnih podjetij in obiskovalcev.

Pomembno je usklajevanje in iskanje konsenza med posameznimi cilji, ki so enako pomembni.

1.1.2 Koristi in osnovni cilji trajnostnega razvoja

Priljubljenost trajnostnega turizma lahko pripišemo tudi številnim obljubljenim koristim za interesne skupine znotraj turističnih destinacij. Koristi trajnostnega razvoja se kažejo v finančnih prihrankih, saj podjetja in destinacije, ki se usmerjajo v trajnostni turizem, znižujejo stroške zaradi učinkovite rabe energije ter rabe obnovljivih virov energije, v večji privlačnosti za investitorje zaradi manjše stopnje tveganja investicij, v bolj kakovostnih in motiviranih kadrih, bolj kakovostni izkušnji gosta in večji lojalnosti. Podjetja, ki so razvila trajnostne prakse in jih verificirala z okoljskimi shemami, dosegajo večjo prepoznavnost in ugled ter so sposobna pritegniti zahtevnejše segmente (STO, 2010, str. 6).

Inskeep (1991, str. 460–461) je definiral osnovne cilje trajnostnega razvoja turizma, ki so:

- izboljšati ekološke in ekonomske razmere,
- omogočiti enakost oziroma enakopravnost v razvoju,
- izboljšati kakovost življenja v receptivni državi,
- zagotavljati visoko zadovoljstvo obiskovalcev,
- vzdrževati kakovost okolja v najširšem pomenu.

Desetletje kasneje pa McCool in Lime (2001, str. 385) navajata, da je glavni cilj trajnostnega razvoja turizma »krepitev zaščite tistih prizadetih skozi večje ekonomske priložnosti, ohranjanje kulturne in naravne dediščine lokalne skupnosti ter izboljšanje kakovosti življenja«. Trajnosten razvoj promovira složnost med človeštvom in naravo (WCED, 1987, str. 43).

1.2 Opredelitev trajnostnega turizma

V zadnjih letih se svetovno prebivalstvo in hkrati tudi gospodarstvo vse bolj zaveda negativnih vplivov, ki jih ima sedanji razvoj na okolje in naravo, kar daje vse večji poudarek na trajnostni razvoj. Kajfež Bogataj (2012) poudarja, da mora turizem zaznamovati dolgoročnost namesto stihijskega pristopa in vsebovati zlasti kakovost, ne zgolj količine, kot je na primer rekordno število prihodov in nočitev. Turizem mora začeti spoštovati potrebe

okolja in ljudi, ki tam živijo, pomembne pa so tudi ekonomsko pravično porazdeljene koristi, ohranjanje ekološkega okolja, ozaveščenost in sodelovanje vseh deležnikov turizma in spoštovanje kulture. Za enakovreden razvoj prihodnjih generacij je potreben uravnotežen odnos med naravo in človekom. Prav tako je bistvenega pomena, da ima turizem politično podporo in da je politično sprejemljiv, saj drugače trajnostna načela sploh ne bodo izvajana. S skrbnim načrtovanjem, razvojem in upravljanjem v turističnem sektorju lahko trajnostni turizem najbolje dosežemo.

Generalna skupščina Združenih narodov je leta 2001 sprejela Globalni etični kodeks v turizmu na predlog UNWTO. V njem so predstavljena priporočila za odgovoren in trajnostni razvoj svetovnega turizma, ki naj bi jih vlade vključile v svoje zakone, predpise in poslovno prakso.

Trajnostni turizem pomeni doseči določeno kombinacijo med številom in vrsto obiskovalcev in turistično ponudbo v neki destinaciji, katere komulativni učinek ne uničuje kvalitete okolja oziroma privlačnosti turistične destinacije v prihodnosti (Middleton & Hawkins, 1998, str. 2). Vse odločitve o razvoju turizma morajo temeljiti na zaščiti naravnega (zemlja, zrak, voda, morje, flora, fauna), družbeno-kulturnega in izgrajenega okolja, da bodo lahko ponudbo destinacije izkoriščale tudi prihodnje generacije (Middleton & Hawkins, 1998, str. 247).

1.2.1 Definicija UN WTO

Danes najbolj široko sprejeta definicija trajnostnega turizma je definicija UNWTO, ki temelji na trajnostnem konceptu 3+3, treh stebrih trajnostnega razvoja (ekonomski, družbeno-kulturni in okoljski) in treh zahtevah trajnostnega razvoja (Mihalič, 2008, str. 20):

- ekonomski steber zagotavlja ekonomsko uspešnost poslovanja na dolgi rok, omogoča družbene in ekonomske koristi za vse udeležence in njihovo pravično razporeditev, vključno na področju stabilne zaposlenosti, pridobivanja dohodkov, družbenih storitev za rezidente ter prispeva k odpravljanju revščine,
- družbeno-kulturni steber spoštuje družbeno-kulturno avtentičnost rezidentov, ohranja njihovo izgrajeno in kulturno dediščino in tradicionalne vrednosti, prispeva k razumevanju in toleranci med različnimi kulturami,
- okoljski steber zagotavlja optimalno uporabo naravnega okolja, vzdržuje ekološke procese in pomaga varovati naravne vire in biodiverziteto,
- trajnostni razvoj vzdržuje zadovoljstvo obiskovalcev,
- ekološko izobraževanje krepi ekološko odgovornost in zavest obiskovalcev,
- udejanjenje koncepta zahteva tudi močno politično vodstvo in soglasje vseh udeležencev.

Tabela 1: Trajnostni koncept 3+3

3 stebri trajnostnega razvoja - koncept	3 zahteve trajnostnega razvoja – izvajanje
Ekonomski	Zadovoljstvo obiskovalcev
Družbeno-kulturni	Ekološko izobraževanje
Okoljski (naravno okolje)	Sodelovanje vseh deležnikov, politično vodstvo (v smeri proti odgovornosti – odgovorno obnašanje, ki ga vodi trajnostna etika in temelji na zavesti o trajnosti)

Vir: T. Mihalič, *Tourism and its environments: ecological, economic and political sustainability*, 2015, str. 18.

Da bi zagotovili trajnostni razvoj, je potrebno iskanje ravnotežja med tremi stebri, ki so medsebojno odvisni, se podpirajo ali si nasprotujejo. Na bolj enostaven način bi lahko trajnostni turizem opredelili kot »turizem, ki upošteva sedanje in prihodnje ekonomske, družbene in ekološke vplive in tudi zadovoljuje potrebe obiskovalcev, gospodarstva, okolja in rezidentov« (UNEP, 2005, str. 12).

1.2.2 Temeljna načela trajnostnega turizma

WTO uporablja načela trajnostnega razvoja v vseh načrtovanjih turizma in vseh razvojih študijah. Le-ta narekujejo, da so naravni, zgodovinski, kulturni in drugi viri za turizem ohranjeni za stalno uporabo v prihodnosti, hkrati pa prinašajo koristi tudi sedanji družbi. V primeru degradacije ali uničenja teh virov turizem ne more uspevati, zato je ohranjanje turističnih virov treba podkrepiti z razvojem turizma. Ta se načrtuje in upravlja na način, da ne ustvarja resnih okoljskih in družbeno-kulturnih problemov, pri redukciji škodljivih učinkov razvoja turizma pa pomaga uporaba okolju prijazne tehnologije. Da bi bila destinacija zanimiva za turiste, mora biti varna, privlačna, funkcionalna in čista. Visoka stopnja zadovoljstva turistov se vzdržuje tako, da turistična destinacija ohranja svojo tržnost in priljubljenost. Razvoj turizma je treba načrtovati in upravljati tako, da se njene družbeno-ekonomske koristi razširijo čim širše v celotni družbi turistične destinacije (angl. *World Tourism Organization*, v nadaljevanju WTO, 1998).

Temeljna načela trajnostnega razvoja so (Plut, 2004, str. 166):

- kakovosten gospodarski razvoj v okviru fizičnih omejitev z učinkovitejšo rabo surovin in energije,
- internalizacija okoljskih stroškov proizvodnje in potrošnje,
- minimizacija rabe zalog (neobnovljivih) naravnih virov,
- raba obnovljivih naravnih virov v okviru njihovih regeneracijskih sposobnosti (trajnost donosov),
- zmanjševanje oziroma ohranjanje polucijskih obremenitev pod asimilacijskimi sposobnostmi ekosistemov in
- preprečevanje okoljskih pritiskov namesto zmanjševanja okoljskih posledic in načelo najmanjšega možnega okoljskega tveganja.

Vidimo, da Plutova načela trajnostnega razvoja turizma niso povsem v skladu s trajnostnim konceptom 3+3, saj obravnavajo trajnostni razvoj predvsem z ekonomskega in okoljskega vidika. Medtem ko načela WTO pokrivajo vsa področja koncepta 3+3.

Trajnostni turizem je zelo odvisen od sposobnosti povečanja finančnih koristi, ki jih dosežejo vsi udeleženci v turističnem sektorju, vključno s sposobnostjo ohranjanja družbene, kulturne in naravne dediščine. To pomeni, da se mora ta oblika turizma razvijati z upoštevanjem različnih vidikov (Harris, Griffin & Williams, 2001). V Evropi se zanimanje za trajnostni turizem kaže v številnih dokumentih, ki jih je izdala Evropska komisija. Obnovljena turistična politika EU (2006) je poudarila vlogo turizma pri ustvarjanju novih delovnih mest, kar prispeva h gospodarski rasti in aktivnostim, določenih za doseganje zastavljenih ciljev v Lizbonski pogodbi. Namen obnovljene turistične politike EU je »izboljšanje konkurenčnosti evropskega turizma, ustvarjanje novih delovnih mest v skladu s cilji trajnostnega turizma v regijah in po svetu« (Nowak, Ulfik & Herbus, 2012). Za doseg tega cilja je treba vse sile usmeriti k doseganju najboljše uporabe razpoložljivih virov in izkoristiti vse možne sinergije (Weaver, 2012). V tem kontekstu je vloga Evropske komisije uskladiti različne udeležence v turističnem sektorju za izboljšanje sodelovanja in izmenjave znanj, ki bo služilo za gospodarsko podporo in komunikacijo.

Agencija za trajnostni in konkurenčni evropski turizem pravi, da je iskanje ravnovesja med avtonomnim razvojem regije in varstvom okolja ter željo, da se doseže konkurenčna prednost, lahko izziv, vendar pa je dolgoročna konkurenčnost turizma v regiji odvisna od njihove ravni trajnosti. Da bi dosegli to ravnotežje, je potrebno (Castellani & Sala, 2009):

- sprejetje dejavnosti s skupnim namenom – vse spremembe, ki so posledica turizma, je treba upoštevati v času načrtovanja in razvoja, poleg tega mora biti turizem dobro uravnotežen in vključen v vse dejavnosti, ki lahko vplivajo na skupnost in okolje,
- dolgoročno načrtovanje – trajnostni razvoj se nanaša na skrb za potrebe prihodnjih generacij na enak način, kot je skrb za potrebe sedanje generacije, dolgoročno načrtovanje pa zahteva ravnotežje vseh dejavnosti v celotnem obdobju,
- doseganje ustrezne hitrosti razvoja – raven, hitrost in oblika razvoja morajo odražati značaj, vire in potrebe rezidentov na turističnem območju,
- vključevanje vseh udeležencev – trajnostni pristop zahteva široko zasnovano sodelovanje vseh udeležencev v procesih odločanja in praktičnem izvajanju sprejetih ukrepov,
- uporaba najboljšega razpoložljivega znanja – vse informacije o trendih v turizmu, njihov vpliv, spretnosti in izkušnje bi morali doseči vse interesne skupine v Evropi,
- zmanjševanje tveganja in upravljanje tveganj – če ni mogoče določiti učinkov, bi bilo potrebno izvesti popolno in podrobno analizo in sprejeti ukrepe za preprečitev uničevanja in degradacije naravnega okolja in družbe,
- odraz učinka stroškov – cene morajo odražati dejanske stroške, ki jih krije družba zaradi turizma, ne gre samo za stroške, povezane z onesnaževanjem zraka, temveč tudi za stroške za uporabo objektov,

- nastavitve in skladnost omejitev – možnosti turističnih regij glede na število turistov je treba opredeliti, nato pa je treba oceniti omejitve za določitev števila ljudi, ki bodo lahko obiskali regijo ob istem času in
- stalno spremljanje – trajnost se nanaša na razumevanje negativnega vpliva in možnost hitrega odziva za ohranjanje ravnotežja, kjer sta potrebna stalno spremljanje in nadzor.

Trajnostni turizem ne pomeni samo zaščite okolja, temveč vključuje tudi življenjske pogoje skupaj z družbeno in gospodarsko dimenzijo turističnega območja. Dobrodošle rešitve so tudi omejevanje števila turistov na določenem mestu, prodaja proizvodov in blaga, ki ga proizvedejo rezidenti, kar ne vodi samo v vključevanje rezidentov, ampak tudi pomagajo povečati raven dohodkov, ki jih prejemajo, in tako povečati kakovost njihovih življenj. V državah, privlačnih za turiste, so strateški načrti sprejeti in izvedeni, njihov glavni cilj pa je doseganje trajnostnega turizma v celotni državi. Kot je razvidno, je vprašanje trajnostnega turizma dandanes vse bolj pomembno in je predmet raziskav (Januzs & Bajdor, 2013, str. 529).

1.3 Trajnostni turizem v Sloveniji

Slovenski turizem prepoznava izzive, ki jih prinašajo jasno izražene spremembe na mednarodnem trgu tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe. Gre za trajnostni turizem, ki upošteva okoljsko, gospodarsko in družbeno trajnost, hkrati pa je odgovoren in se prilagaja podnebnim spremembam ter blaži njihove vplive.

V zadnjih letih so soudeleženci in sooblikovalci slovenskega turizma dosegli široko soglasje o tem, da mora ves turistični razvoj postati trajnosten. Tak turizem je okolju prijazen, zaščitniški do narodne in lokalne kulture in usmerjen v ohranjanje družbenega ravnotežja v smislu blaginje za vsakega posameznika, družino, družbo in državo. S trajnostnim razvojem se strinjajo tako managerji turističnih sistemov, promotorji v regionalnih in lokalnih turističnih organizacijah, gostilničarji in ne nazadnje tudi partnerji slovenskega turizma znotraj sektorja HoReCa (hoteli, restavracije in gostinstvo) ter politiki pa vse do predsednika države. Taka politika bo omogočila zavarovanje in povečanje kakovosti največjih konkurenčnih prednosti slovenskega turizma, naravnega in kulturnega okolja ter gostoljubnost naših ljudi. Odločitev za trajnostni razvoj kot temelj slovenskega turizma je bila bistvenega pomena in osnova za pripravo ter izvedbo vseh dokumentov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012, str. 9–10).

K razvoju trajnostnega turizma sta se zavezali politika na evropski ravni kot tudi v Sloveniji. Agenda za trajnostni in konkurenčni evropski turizem, ki jo je pripravila Evropska komisija in potrdil tudi Svet EU, velja za pomemben strateški dokument EU za spodbujanje okoljske, družbene in ekonomske trajnosti turizma EU (Evropska komisija, 2007). Evropska unija je z Lizbonsko pogodbo (1. decembra 2009) pridobila pristojnosti na področju turizma, na podlagi katerih sprejema samostojne razvojne in organizacijske ukrepe za spodbujanje konkurenčnosti evropskega turizma (Evropska komisija, 2010). Na podlagi teh pristojnosti je Evropska

komisija 30. junija 2010 objavila dokument »Nov politični okvir za turizem v Evropi«, v katerem opredeljuje štiri prioriteta področja razvoja, med katerimi je tudi »Spodbujanje razvoja trajnostnega turizma« (Evropska komisija, 2010). Nova turistična politika EU Evropa, ki jo je sprejela Evropska komisija 2010 in jo je potrdil Svet EU, je nastala s pomočjo okrepljenega sodelovanja in posvetovanja z državami članicami. Madridska deklaracija o trajnostnem in družbeno odgovornem turizmu v Evropi je bila sprejeta v Madridu kot podlaga za novo turistično politiko EU na evropski, državni in regionalno-lokalni ravni za spodbujanje gospodarske rasti, novih delovnih mest, konkurenčnosti in prepoznavnosti evropskega turizma. Naslednji strateški razvojni dokument na ravni EU je Strategija Evropa 2020, ki bo s pomočjo pametnega, trajnostnega in vključujočega gospodarstva EU dosegala zastavljene cilje (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012, str. 29).

Najnovejši strateški dokument na področju turizma, ki ga je sprejela Vlada RS, predstavlja Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016 s podnaslovom »Partnerstvo za trajnostni razvoj slovenskega turizma«. Cilj strategije je oblikovanje učinkovitega razvojnega modela slovenskega turizma, ki bo na najbolj optimalen način valoriziral vse ključne prednosti in priložnosti slovenskega turizma (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012). Trajnostni razvoj turizma v Sloveniji opredeljuje Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Uradni list RS, št. 2/04), s tem pa ga kot temeljno načelo razvoja slovenskega turizma upošteva aktualen strateški dokument za področje turizma na državni ravni.

1.3.1 Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016

S trajnostno naravnostjo so prežete vse dejavnosti, ki so povezane z razvojem in trženjem slovenskega turizma. Slovenija si prizadeva, da vse zvrsti in oblike turizma postanejo bolj trajnostne. Pri dejavnostih trajnostnega razvoja turizma je nujno potrebno sodelovanje različnih vladnih resorjev za dosledno izvedbo dejavnosti in doseg zastavljenih ciljev v strategiji. Ena od ključnih ovir uspešnejšega razvoja turizma v Sloveniji je slabo medresorsko povezovanje in sodelovanje. Pri tem sta pomembni vlogi Sveta za trajnostni razvoj pri Vladi RS ter vzpostavitev sistematičnega in sprotnega sodelovanja z drugimi deležniki. Pomembno vlogo pri prehodu v zeleno gospodarstvo bodo v prihodnosti imele slovenske regije in občine. Da bi Slovenija uspešno uresničevala načela trajnostnega razvoja, je potrebno prizadevanje odločevalcev in ključnih nosilcev razvoja Slovenije na drugih področjih (kmetijstvo in gozdarstvo, promet, zdravje, okolje in prostor ipd.) za uresničevanje načel trajnostnega razvoja (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012, str. 39–40).

V prihodnjem 5-letnem obdobju je pomembno, da si vsi ključni deležniki prizadevajo usmerjati razvoj turizma v naravnem okolju na načine, ki ne bodo vplivali na izgubo habitatov zaradi turističnih posegov v prostor ali povzročali motnje in poškodbe zavarovanih vrst živali in rastlin. Prizadevali si bodo za večjo porabo obnovljivih virov energije in vode ter trajnostno pridelane hrane, zmanjševanje emisij CO₂ ter trajnostno ravnanje z odpadki (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012, str. 41).

1.3.2 Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo

Trajnostni turistični razvoj v magistrskem delu temelji na treh stebrih trajnostnega razvoja (ekonomskem, družbeno-kulturnem, okoljskem). Kazalniki trajnostnega turističnega razvoja, ki merijo spremembe na vsakem od treh stebrov, so razviti za pregled le-tega na nacionalnih in mednarodnih ravneh. Oblikujejo se po najrazličnejših kriterijih, največkrat pa posamezni nabor kazalnikov nastane iz potrebe po spremljanju izvajanja strategij trajnostnega razvoja (Statistični urad Republike Slovenije, v nadaljevanju STAT, 2013).

Prvi nabor kazalnikov trajnostnega razvoja se je oblikoval aprila 2009 na delavnici, ki jo je organiziral Statistični urad Republike Slovenije. Združeni so bili v tri področja: blaginja, ravnesje in skromnost ter medgeneracijsko sodelovanje. Kazalniki se znotraj vsakega področja osredotočajo na posamezna gospodarska, družbena in okoljska področja. Namen kazalnikov je spremljanje napredka pri doseganju ciljev posameznih področij, ne pa ocenjevanje, ali je Slovenija trajnostna ali ne (STAT, 2013).

Tabela 2: Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo

Blaginja	Ravnovesje in skromnost	Medgeneracijsko sodelovanje
Kakovost naravnih virov: • kakovost zraka • kakovost pitne vode • ekološko kmetijstvo	Naravni viri: • poraba energije • poraba vode iz javnega vodovoda • nastali komunalni odpadki in odpadki hrane • potniški promet	Intenzivnost rabe naravnih virov: • energetska intenzivnost • izpusti toplogrednih plinov • poraba mineralnih gnojil v kmetijstvu • intenzivnost poseka lesa
Ekonomska rast: • bruto domači proizvod • prihodki gospodinjstev	Raziskave in razvoj: • vlaganje v razvoj	Državni dolg
Varnost: • aktivnost prebivalstva • dostopnost do družbene zaščite • dostopnost do zdravstva • dostopnost do šolanja • kriminal	Prebivalstvo, enakost spolov in revščina: • skupni prirast prebivalstva • plači moških in žensk • stopnja tveganja revščine	Skrb za vse generacije: • starostna odvisnost • varstvo otrok • varstvo starejših

Vir: STAT, Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo, 2013.

Med 26 objavljenimi kazalniki so trendi zelo različni in kažejo precej mešano sliko. V zadnjih letih je zelo opazen vpliv svetovne gospodarske in finančne krize, ki močno vpliva na različna področja. Zato je sprememba pri nekaterih kazalnikih lahko le odraz krize in ne kakšnega

dolgoročnega trenda. Med pozitivne spremembe štejemo na primer zmanjševanje onesnaženosti zunanjega zraka z delci PM₁₀, povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije, zmanjševanje količine komunalnih odpadkov na prebivalca, povečanje deleža otrok, vključenih v otroške vrtce ipd. Na drugi strani pa lahko opazimo številne negativne spremembe, na primer povečevanje stopnje registrirane brezposelnosti, povečevanje stopnje tveganja revščine in povečevanje dolga sektorja države. Nekaj kazalnikov se že dlje časa bistveno ne spreminja, na primer mikrobiološka kakovost pitne vode, število prebivalcev na zdravnika v zunaj bolnišničnem zdravstvenem varstvu in delež obsojenih oseb med prebivalci Slovenije (STAT, 2013).

Problematika trajnostnega razvoja je zelo aktualna, saj se vedno bolj zavedamo povezav med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi vprašanji. Eden izmed temeljnih in poglobitvenih ciljev Evropske unije, ki poskuša s povezovanjem gospodarskega razvoja, družbene pravičnosti in varstva okolja nenehno izboljševati kakovost življenja ter blaginjo sedanjih in prihodnjih generacij, je trajnostni razvoj. Sestavni del prenovljene Strategije EU za trajnostni razvoj je merjenje napredka pri doseganju trajnostnega razvoja. Eurostat mora vsaki dve leti pripraviti poročilo o spremljanju napredka pri doseganju trajnostnega razvoja EU na podlagi sklopa kazalnikov trajnostnega razvoja EU. Zadnje poročilo je bilo objavljeno novembra 2013 (STAT, 2013).

2 ODNOS REZIDENTOV DO RAZVOJA TURIZMA

Zgodnje akademske raziskave o odnosu rezidentov lahko izsledimo leta 1970, v začetku 1980 pa so se pojavile poskusne študije, ki so proučevale dožemanje rezidentov na vplive turizma na njihovo skupnost (Doxey, 1975). Razprava o odnosu rezidentov do razvoja turizma je temelj turistične literature in je med prvimi razpravami o trajnostnem turizmu skozi celotno desetletje (Boley & Perdue, 2012). Raziskave o odnosu rezidentov do turizma imajo pomembno mesto tudi v okviru literature o trajnostnem turizmu (Choi & Sirakaya, 2005). McGehee in Andereck (2004, str. 132) priznavata, da je pomen odnosa rezidentov do turizma eden od »najbolj sistematičnih in dobro raziskanih področij turizma«. Raziskave o odnosu rezidentov so se množično razširile in postale ene najbolj prisotnih tem v turizmu, saj vključujejo 140 člankov v najboljših revijah, kot so *Annals of Tourism Research*, *Journal of Travel Research* in *Tourism Management* (Nunkoo & Ramkissoon, 2012, str. 997).

Gunn (1997, str. 8) meni, da se »skoraj vsem negativnim vplivom (turizma) lahko izognemo, če skupnosti prevzamejo odgovornost za vodenje rasti turizma v smereh, ki so najprimernejše za lokalne razmere«. Po besedah Yu, Chancellor in Cole (2011, str. 57) sta ključna dejavnika uspešnega trajnostnega razvoja turizma sodelovanje in udeležba z interesnimi skupinami. Razvoj turizma ne more biti trajnosten, če ni razvit s pomočjo lokalnih vlad v skladu z lokalnimi vrednotami ter ne deluje v harmoniji z lokalnim okoljem, s skupnostjo in kulturo (Gursoy, Chi & Dyer, 2010, str. 382).

2.1 Povezava trajnostnega turizma z odnosom rezidentov do razvoja turizma

Turistični sistem, ki temelji na dejavniki ponudbe in povpraševanja, je treba razumeti, če želimo načrtovati turizem. Le-ta lahko prinese koristi in probleme na določenem območju. Mednarodni in domači turisti predstavljajo dejavnike povpraševanja, med dejavnike ponudbe pa štejemo turistične znamenitosti in dejavnosti, namestitve in druge turistične objekte, storitve, prevoz in drugo infrastrukturo ter promocijo turističnih trgov. Turizem in okolje sta med seboj tesno povezana in trajnostni razvoj turizma je odvisen od zaščite okoljskih virov za turizem. Partnerje za trajnostni razvoj predstavljajo lastniki turističnih podjetij, upravljalci turističnih gospodarskih družb, podporniki okolja in skupnost z rezidenti ter lokalne oblasti. Sodelovanje med partnerji je bistvenega pomena za skupnost, ki želi uspešen in trajnostni razvoj turizma, ki izboljšuje lokalno kakovost življenja. Hkrati pa je potrebno doseganje ohranjanja okoljskih virov za turizem in razumnega dobička za turistično panogo. Če sodelovanje ni doseženo, se turizem še vedno lahko razvija, vendar ne bo trajnosten in ne bo vodil k boljši kakovosti življenja (WTO, 1998, str. 32–33). Vsako lokalno območje, ki razmišlja o razvoju ali širjenju turizma, bi moralo natančno oceniti svoje vire za turizem, kar vključuje vse vrste obstoječih in potencialnih turističnih znamenitosti in dejavnosti, povezanih z naravnim okoljem, s kulturno dediščino, prometno in z drugo infrastrukturo, razvoj obstoječih turističnih objektov in storitev ter razpoložljivost usposobljene sile. Poleg tega je potrebno vključiti tudi nekatere druge dejavnike, ki vplivajo na razvoj turizma, kot so vrste turističnih trgov, stroški, udobje potovanja, konkurenčne destinacije, varnost in politična stabilnost (WTO, 1998, str. 27–28).

Pri dobro načrtovani, razviti in vodeni skupnosti turizem prinese velike koristi lokalni skupnosti, in sicer:

- nova delovna mesta, ki nastanejo zaradi turizma (turistično zaposlovanje ni omejeno samo na hotele, restavracije in druga turistična podjetja, ampak tudi na druge sektorje gospodarstva);
- ustanovitev lokalnih turističnih podjetij, ki zagotavljajo priložnosti za lokalne kapitalske naložbe, delovna mesta in dobiček, ustvarjen iz podjetij;
- krepitev vloge lokalnega življenjskega standarda, ki je posledica povečanega prihodka, pridobljenega iz novih delovnih mest in podjetij v turizmu (če so podjetja v lasti in upravljanju skupnosti, potem dobički tam tudi ostajajo);
- lokalne davčne prihodke, ki se lahko uporabijo za izboljšanje zmogljivosti skupnosti, storitev in infrastrukture, kot so šole, zdravstveni domovi, knjižnice, parki, rekreacijski objekti in ceste;
- razvoj ustrezne infrastrukture (ceste, oskrba z vodo, električna energija, ravnanje z odpadki in telekomunikacije), ki služi lokalni skupnosti;
- razvoj novih in izboljšanih rekreacijskih in kulturnih objektov, kot so specializirane trgovine, nakupovalna središča, parki, kulturni centri in gledališča;

- izboljšanje splošne kakovosti območja zaradi turizma, saj turisti raje obiskujejo privlačna, čista in neonesnažena mesta;
- vzdrževanje in ohranjanje lokalnih naravnih območij, arheoloških in zgodovinskih spomenikov, umetnosti, obrti in kulturnih tradicij, če želimo, da so uspešna in trajnostna in
- večjo okoljsko ozaveščenost in občutek kulturne identitete rezidentov, ki vidijo turiste, kako uživajo v lokalnem okolju, zgodovinski in kulturni dediščini (WTO, 1998, str. 28–29).

V nasprotnem primeru, ko skupnost ni dobro načrtovana, razvita in vodena, turizem povzroči:

- prometne zastoje in previsoke ravni hrupa, ki so posledica nenadzorovanega razvoja turizma;
- onesnaževanje zraka s prekomerno uporabo vozil z notranjim izgorevanjem in gradnjo turističnih objektov;
- površinsko in podzemno onesnaževanje voda ter nepravilno odlaganje odpadnega materiala;
- neprivlačna turistična območja zaradi neustreznega izgleda turističnih objektov, grdih reklamnih napisov in smetenja turistov;
- nezadovoljstvo rezidentov zaradi uporabe turističnih zmogljivosti (muzeji, gledališča, parki) s strani turistov, tako da rezidenti nimajo priročnega dostopa do njih;
- nenadzorovano uporabo naravnih parkov ter arheoloških in zgodovinskih spomenikov s strani turistov;
- degradacijo lokalne kulturne dediščine in izgubo občutka kulturne identitete, če sta prisotni nepotrebni komercializacija in modifikacija lokalne umetnosti, obrti in običajev in
- omejevanje ustvarjanja gospodarskih koristi za lokalne skupnosti, če se veliko ljudi izven območja zaposli v turizmu in turističnih podjetjih, ki so večinoma v lasti tujcev (WTO, 1998, str. 30–31).

S skrbnim načrtovanjem, z razvojem in upravljanjem lahko skupnost bolje izkoristi koristi od turizma, probleme pa čim bolj zmanjša. To lahko stori z nenehnim spremljanjem in s sprejemanjem ukrepov, vendar so za to potrebni kompromisi koristi in težav, ki lahko nastanejo zaradi razvoja turizma. Ohranjanje trajnosti turizma zahteva obvladovanje okoljskih in družbeno-ekonomskih vplivov, ustanovitev okoljskih kazalcev ter ohranjanje kakovosti turističnih produktov in turističnih trgov. Zagotavljanje trajnostnega turizma je postalo glavni izziv za tiste, ki sodelujejo pri razvoju in managementu tega živahnega sektorja dejavnosti (WTO, 1998, str. 121).

V številnih državah se pojavlja trend, da večjo odgovornost zaupa lokalnim oblastem, ki pogosto bolje vedo, kaj je v njihovem najboljšem interesu za doseganje lokalnih razvojnih ciljev. To se odraža tudi v vključenosti lokalnih skupnosti v turizmu, ki sodelujejo pri načrtovanju in razvoju turizma na njihovem območju ter prejmejo večje koristi v obliki

zaposlitve, dohodka in drugih ugodnosti. Na ta način skupnosti dajejo večjo podporo temu sektorju. Zaradi pomanjkanja izkušenj lokalnih organov pri načrtovanju in razvoju turizma so pomembni pravilno načrtovanje, učinkovito izvajanje razvoja in nadzora turizma, če želijo optimizirati koristi in zmanjšati težave. Lokalne oblasti pa se morajo prav tako zavedati trendov, ki vplivajo na načrtovanje turizma. Mnogi turisti so okoljsko občutljivi in želijo obiskovati destinacije, ki so dobro načrtovane in ne ustvarjajo okoljskih in družbenih problemov (WTO, 1998, str. 9, 13).

Za uspešen, trajnosten in z družbenega vidika skladen turizem je potrebna podpora rezidentov (Nunkoo & Ramkissoon, 2012). Rezidenti imajo veliko moč za zaustavitev razvoja turizma in igrajo pomembno vlogo pri tem, da se turisti počutijo dobrodošle in doživijo kvalitetno izkušnjo, zato je njihova podpora bistvenega pomena (Belisle & Hoy, 1980). Če rezidenti zamerijo ali se bojijo turizma, lahko njihov odpor in sovražnost uničita potencial lokalne skupnosti (Murphy, 1985, str. 153, v Choi & Murray, 2010).

Za razumevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma in posledično napovedovanje rezidentove podpore turizmu je bistvenega pomena proučevanje rezidentovih zaznav vplivov turizma preko treh stebrov trajnostnega turizma (ekonomskega, družbeno-kulturnega in okoljskega).

Woosnam, Norman in Ying (2009, str. 245) povzemajo ugotovitve zadnjih raziskav o odnosu rezidentov do turizma po treh načelih:

- bolj kot je skupnost gospodarsko odvisna od turizma, bolj verjetno bo podpirala razvoj turizma,
- tisti, ki finančno največ pridobijo v skupnosti, v najvišji meri podpirajo razvoj turizma,
- kljub morebitnim negativnim vplivom turizma skupnost na splošno podpira razvoj turizma.

Ko skupnost postane turistična destinacija, na življenja rezidentov vplivajo turistične dejavnosti (Jurowski, Uysal & Williams, 1997). Gospodarski razvojni strokovnjaki in voditelji skupnosti obravnavajo turizem kot pomembno panogo, ki lahko izboljša lokalne možnosti zaposlovanja, davčne prihodke in gospodarsko raznolikost, pozitivno vpliva na turistično skupnost preko družbene, kulturne in okoljske blaginje ter prispeva k izboljšanju videza skupnosti. Na drugi strani pa turizem povzroča onesnaževanje okolja, uničevanje naravnih virov, degradacijo vegetacije in izčrpavanje prostoživečih živali (Perdue, Long & Allen, 1987).

Obstajajo vprašanja: Je vpliv turizma (ekonomski, družbeno-kulturni in okoljski) zaznan s strani rezidentov skupnosti? Če je tako, ali te zaznave vplivov turizma vplivajo na njihov čut za dobro počutje na različnih življenjskih področjih (npr. materialnega življenja, življenja v skupnosti, čustvenega življenja, zdravja in varnosti)? Ali se te zaznave vplivov turizma, ki vplivajo na občutek rezidentovega dobrega počutja v različnih življenjskih področjih in v celotnem življenju, razlikujejo glede na stopnjo razvoja turistične skupnosti? Odgovori na ta

vprašanja so pomembni za uspešno politiko načrtovanja na področju razvoja turizma za vodje skupnosti in turistične uradnike.

Turizem je jasno neločljiv od družbe in njhove kulture. Da bi ga razumeli kot družbeni pojav, moramo razumeti družbo, njene interakcije in procese. Širitev mednarodnega turizma je spodbudilo medsebojno poznavanje različnih družb in kultur (Brunt & Courtney, 1999). Vplivi mednarodnega in domačega turizma, ki prinašajo prepletanje ljudi različnih družbenih in kulturnih okolij, imajo velik vpliv na gospodarstvo v destinaciji. Zaradi interakcij, ki jih sproži turizem, je nujno potrebno razumeti razloge in vzroke, ne samo posledice turizma. Lokalna skupnost, ki je vključena v proces načrtovanja turizma, ima bolj pozitiven pogled, je bolj sodelovalna in ima boljše možnosti za aktivno udeležbo kot skupnost s pasivno vlogo. Zato je še posebno pomembno upoštevanje mnenj rezidentov, saj odnos med turisti in rezidenti pomembno vpliva na zadovoljstvo turistov z destinacijo (Pizam, Uriely & Reichel, 2000). Pri tem je potrebna uporaba načel trajnostnega turizma, vendar je treba paziti, da se izognemo posploševanju in nesporazumom, saj odnos rezidentov do turizma ni homogena vrednost (Brunt & Courtney, 1999; Perez & Nadal, 2005; Wang, Pfister & Morais, 2006). Za upravljalce turističnih gospodarskih družb pa ni dovolj, da so seznanjeni z vplivi, ampak morajo imeti tudi znanje o tem, kako vključiti te podatke v razvojne strategije turizma in jih uporabiti pri napovedovanju in načrtovanju prihodnjega razvoja.

Razumevanje in kontinuirano sistematično ocenjevanje turističnih vplivov v lokalnih skupnostih je pomembno za ohranjanje trajnosti in dolgoročni uspeh turistične destinacije (Diedrich & García-Buades, 2009). Razumevanje sprememb v destinaciji je uporabno za predvidevanje in ublažitev morebitnih tveganj ter s tem preprečevanje propadanja destinacije (Andriotis & Vaughan, 2003). Za uspeh v destinaciji sta ključnega pomena odnos in obnašanje rezidentov, zato je priporočljivo upoštevanje, opazovanje in pravilno ravnanje s turističnimi vplivi na lokalno skupnost (Deery, 2012). Lokalne skupnosti zelo podpirajo razvoj turizma kljub priznanju nekaterih negativnih vplivov turizma na okolje in družbo (Andriotis & Vaughan, 2003). Podobno Vargas-Sánchez, Porras-Bueno in Plaza-Mejía (2011, str. 474) ugotavljajo, da zaznanje negativnih vplivov ne vpliva na odnos rezidentov. Številni raziskovalci opazujejo vpliv, ki ga ima turizem na ritem družbenega življenja, še posebej če je zelo sezonska dejavnost tista, ki vpliva na tradicionalen način življenja in dnevno delitev časa med delom in prostim časom, kar lahko vpliva na družinsko življenje (Cohen, 1988). Najpogostejši spremenljivki, merjeni v ustreznih študijah, sta vpliv turizma na kakovost življenja in podpora za razvoj turizma (Deery et al., 2012). Splošno dojemanje turističnih učinkov je povezano z zadovoljstvom gostiteljev s svojo skupnostjo, medtem ko rezidenti, ki dosežejo osebne koristi od turizma, kažejo bolj pozitivno stališče do razvoja turizma (Vargas-Sánchez et al., 2011). Vplivi, ki so trenutno v središču raziskovanja družbenih vplivov, so v resnici nov umeten pojav (gneča, poseg v normalen način življenja, boljše možnosti za zabavo in zaščita ali poškodba naravne in kulturne dediščine), vzorci obnašanja (zakaj so nekateri učinki bolj pomembni za rezidente kot drugi), vedenjske norme (obstajajo nekatere domneve o obnašanju turistov in rezidentov), vrednote in temeljne predpostavke o kakovosti življenja (ki so najbolj težavne za odkrivanje zaradi nezavednih prepričanj, navad in dožemanj, misli in

čustev). Lankford in Howard (1994, str. 124) skleneta, »da odnos rezidentov do turizma ni preprosto odsev rezidentovih zaznavanj vplivov turizma, ampak rezultat interakcije med zaznavami rezidentov in dejavniki, ki vplivajo na njihovo vedenje«. Interakcija (med rezidenti in turisti) se zdi kot bistvo razumevanja in uporabe teh znanj pri razvojnih procesih. Ap (1992, str. 666) poroča, da »je precej omejeno razumevanje, zakaj se rezidenti odzivajo na vplive turizma tako kot se in pod kakšnimi pogoji se odzivajo na te vplive«.

Turizem prinaša gospodarske, okoljske in družbeno-kulturne koristi (Kuvan & Akan, 2005), ki prispevajo k revitalizaciji skupnosti in izboljšanju kakovosti življenja rezidentov (Andereck & Vogt, 2000). Kot vsaka druga panoga tudi turizem povzroči spremembe, ki negativno vplivajo na življenje rezidentov preko negativnih družbenih, kulturnih, okoljskih in gospodarskih vplivov (Choi & Sirakaya, 2005). Turizem na tak način moti in uničuje lokalne skupnosti (Stronza & Gordillo, 2008). Kot rezultat teh negativnih posledic pride v ospredje večji poudarek na ideji trajnostnega razvoja turizma, za dosego le-tega pa je potrebno aktivno vključevanje rezidentov pri sodelovanju in načrtovanju prihodnjega razvoja turizma s splošnim ciljem izboljšanja kakovosti življenja (Fridgen, 1991). Upoštevanje želja in stališč rezidentov določa njihovo dovzetnost tako do razvoja turizma kot do turistov (Davis, Allen & Cosenza, 1988) in spodbuja pozitiven odnos rezidentov v smeri razvoja turizma ter povečuje podporo za dodaten razvoj. Vpeljava turizma, ki temelji na razvoju skupnosti in odraža mnenja rezidentov, lahko v prihodnosti zmanjša negativni vpliv turizma (McGehee & Andereck, 2004).

2.2 Model za proučevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma

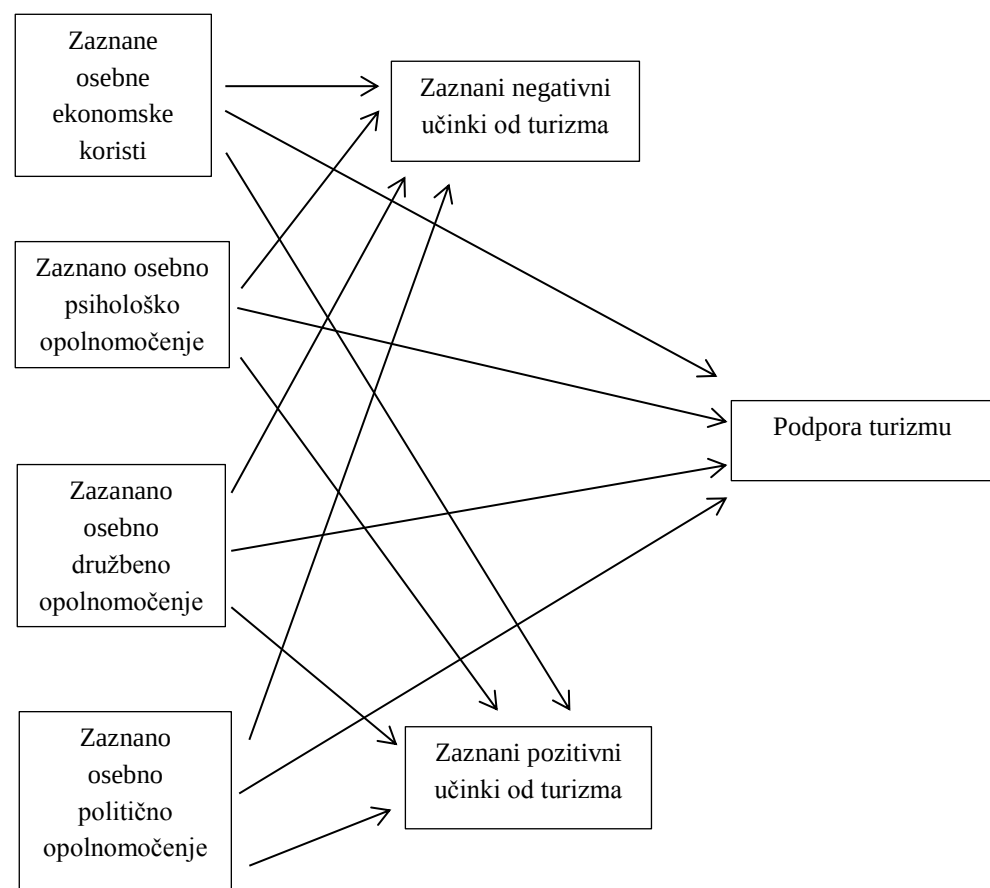
Raziskovalni model, ki proučuje odnos rezidentov do razvoja turizma, je razvil Boley (2013). Model izhaja iz prevladujoče teorije družbene menjave za pojasnjevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma. Temelj teorije družbene menjave je pomen zaznanih pozitivnih in negativnih vplivov turizma ter koristi in stroškov od turizma s strani rezidentov (Ap, 1992). V zadnjih 20 letih so imele skoraj vse študije o odnosu rezidentov do razvoja turizma teoretično podlago v teoriji družbene menjave (McGehee & Andereck, 2004). Ena od ključnih ugotovitev prejšnjih študij odnosa rezidentov do turizma je bila, da je podpora turizmu odvisna od tega, kako rezidenti zaznavajo pozitivne in negativne vplive turizma (Choi & Murray, 2010). Vendar ta teorija temelji predvsem na ekonomskih dejavnikih, ki vplivajo na odnos rezidentov do turizma (McGehee & Andereck, 2004; Woosnam et al., 2009). Model za razširitev raziskav o odnosu rezidentov do turizma in nadgradnjo teorije družbene menjave uporabi konstrukt opolnomočenja kot potencialnega negospodarskega dejavnika, ki vključuje psihološko, družbeno in politično opolnomočenje. Gre torej za proučevanje rezidentovih zaznav pozitivnih in negativnih vplivov turizma, osebnih koristi od turizma, dojemanja opolnomočenja s strani rezidentov in splošne podpore turizmu.

V modelu je bilo formuliranih 5 raziskovalnih vprašanj:

- v kolikšni meri so lastnosti rezidentov povezane z zaznanim pozitivnim (negativnim) vplivom turizma pri nadzoru osebnih koristi turizma,

- v kolikšni meri so navezanost skupnosti, moč (udeležba pri odločanju), zaznana gospodarska vloga turizma ter subjektivno in objektivno poznavanje turizma povezane s pozitivnimi (negativnimi) vplivi turizma,
- v kolikšni meri so osebne koristi od razvoja turizma in zaznani pozitivni (negativni) vplivi turizma povezani s podporo za nadaljnji razvoj turizma,
- v kolikšni meri so osebne koristi od razvoja turizma in zaznani pozitivni (negativni) vplivi turizma povezani s podporo za nadaljnji razvoj skupnosti,
- ali se zaznani pozitivni (negativni) vplivi turizma ter podpora za nadaljnji razvoj turizma in skupnosti razlikujejo glede na stopnjo razvoja turizma in gospodarstva določenega območja.

Slika 1: Boleyev (2013) model rezidentovega odnosa in zaznav

Vir: B.B. Boley, *Sustainability, Empowerment, and Resident Attitudes toward Tourism: Developing and Testing the Resident Empowerment through Tourism Scale*, 2013, str. 8.

2.2.1 Teorija družbene menjave

Teorija družbene menjave (angl. *social exchange theory*) ali krajše SET je postala glavni temelj, ki se uporablja za razlago odnosa rezidentov do turizma in je »implicitno in eksplicitno« v ozadju večine študij o odnosu rezidentov do turizma (Andereck, Valentine & Knopf, 2005, str. 1061).

2.2.1.1 Opredelitev

Perdue, Long in Allen (1990) so v poskusu, da bi dodali globino velikim razlikovalnim študijam odnosa rezidentov iz leta 1970 in 1980, predlagali teorijo družbene menjave kot potencialno pojasnilo, zakaj rezidenti podpirajo ali nasprotujejo razvoju turizma. Uporaba teorije je temeljila na delu Bryanta in Napierja (1981) na področju prostega časa in rekreacije. Ljudje, ki se ukvarjajo z rekreacijo na prostem, niso bili zadovoljni s trenutnimi objekti za rekreacijo in so zato podprli izgradnjo novih objektov. Logika teorije družbene menjave pravi, da bodo tisti ljudje, ki se ukvarjajo z rekreacijo na prostem, imeli več koristi zaradi večjih možnosti za rekreacijo in bodo bolj podprli razvoj kot tisti, ki se ne rekreirajo na prostem (Bryant & Napier, 1981).

Teorijo družbene menjave so turizmu prvi predstavili Perdue, Long in Allen (1990), ki so empirično preizkusili teorijo v svoji raziskavi odnosa rezidentov do razvoja turizma v 16 mestih na podeželju. Njihov model je teorijo operacionaliziral v raziskovanju odnosa rezidentov z upodobitvijo rezidentove podpore za dodatni razvoj turizma kot dejavnika zaznanih pozitivnih vplivov turizma, zaznanih negativnih vplivov turizma in osebnih koristi od razvoja turizma. Glavna ugotovitev je bila, da so osebne koristi od turizma bistveno povezane z opaženimi pozitivnimi in negativnimi vplivi turizma in podporo rezidentov za prihodnji razvoj turizma. Perdue, Long in Allen (1990) so utrli pot teoriji družbene menjave, da postane prevladujoča teorija za raziskave o rezidentovem dožemanju vplivov turizma.

Vendar je ustreznost uporabe teorije za pojasnjevanje odnosa rezidentov do turizma pojasnil Apov (1992) konceptualni članek o teoriji družbene menjave. Priporočil je vključitev teorije kot glavni teoretični temelj zaradi sposobnosti razlage tako pozitivnih kot negativnih zaznav, ki jih imajo rezidenti do turizma. Ap (1992, str. 668) opisuje teorijo družbene menjave kot »splošno družbeno teorijo, ki se ukvarja z razumevanjem menjave virov med posamezniki in skupinami v interakcijski situaciji«. Teorija družbene menjave predlaga, da bodo tisti, ki imajo koristi od turizma, le-tega gledali bolj ugodno kot tisti, ki nimajo koristi. Rezidenti ovrednotijo turizem v smislu družbene menjave, to je da ga ovrednotijo z vidika pričakovanih koristi in stroškov, pridobljenih v zameno za storitve, ki jih dobijo (Ap, 1992, str. 670). V okviru odnosa rezidentov do turizma bodo občutene koristi izmenjav v turizmu vodile k splošnemu odnosu rezidentov do turizma (Ap, 1992). V kontekstu turizma teorija družbene menjave predpostavlja, da rezidenti ocenijo turizem na podlagi stroškov in koristi, ki so nastali, in začnejo odnose, v katerih bodo povečali koristi ter zmanjšali stroške (McGehee & Andereck, 2004). Rezidenti bodo verjetno podprli razvoj turizma, če koristi panoge presegajo stroške. Podobno imajo tisti, ki se ukvarjajo s turizmom v turističnem sektorju in prejemajo več neposrednih koristi od panoge, bolj pozitiven odnos do razvoj turizma (Alhammad, 2012).

Popularnost in kasnejše množično sprejetje teorije družbene menjave pripisujejo dejstvu, da teorija priznava heterogeno naravo gostiteljice, kjer imajo različne skupine posameznikov različen odnos do turizma glede na njihovo dožemanje koristi in stroškov turistične panoge

(Nunkoo, 2012, str. 6). Teorija je tudi koristna, saj ponuja teoretični okvir, ki lahko predstavlja tako pozitivne kot negativne vplive turizma ter logična in intuitivna zaradi sposobnosti razlage pozitivnih in negativnih zaznav turističnih učinkov (Ap, 1992). Teorijo se šteje kot najpomembnejši teoretični prispevek na področju odnosa rezidentov do turizma (Fredline & Faulkner, 2000).

2.2.1.2 Pomen

Kljub obsežnim empiričnim raziskavam odnosa rezidentov do turizma, ki podpirajo osnovna načela teorije družbene menjave, nekateri avtorji pišejo, da teorija v celoti ne zajema kompleksnosti odnosa do razvoja turizma (Nunkoo & Ramkisson, 2009; Pearce, Moscardo & Ross, 1996; Woosnam, 2009). Omejitve dosedanjih študij so določile stopnjo za novejši val člankov o odnosu rezidentov do turizma, ki so poskušali preseči osnove teorije družbene menjave z razvojem dodatnih teoretičnih okvirjev (Vargas-Sanchez, Porras-Bueno & Plaza-Mejía, 2011; Nunkoo & Ramkisson, 2011; Yu et al., 2011; Hung, Sirakaya-Turk & Ingram, 2011; Ward & Berno, 2011), in/ali se osredotočiti na uporabo kvalitativnih raziskav, da pomagajo razložiti kompleksnost raziskav odnosa rezidentov (Nunkoo & Ramkisson, 2009; Woosnam et al., 2009). Omenjene študije so prispevale k literaturi o odnosu rezidentov z vključitvijo novih spremenljivk, teorij in metodologij, vendar še vedno obstaja vrzel v literaturi o obravnavi gospodarskih in negospodarskih dejavnikov, ki vplivajo na odnos rezidentov do turizma. Zato literatura o odnosu rezidentov potrebuje teoretični okvir, ki bi pojasnil številne negospodarske dejavnike, ki vplivajo na odnos rezidentov do turizma, hkrati pa tudi empirične dokaze, ki kažejo, da bodo tisti, ki imajo finančne koristi od turizma, bolj verjetno podprli razvoj turizma. Pomembne implikacije za nadgradnjo literature o odnosu rezidentov predstavlja opolnomočenje kot negospodarski dejavnik, ki vpliva na odnos rezidentov do razvoja turizma.

Če izhajamo iz teh omejitev, bo potrebno dodatno kakovostno delo za razvoj novih teoretičnih konceptov, ki bodo zajeli kompleksna stališča in zagotovili boljši vpogled v odnos rezidentov do turizma (Látková & Vogt, 2012, str. 64).

2.2.2 Opolnomočenje

V okviru literature opolnomočenje⁴ še ni v celoti razvito, je pa temelj in predpogoj za trajnostni razvoj turizma (Cole, 2006; Sofield, 2003). Raziskave na področju opolnomočenja segajo v več disciplin, koncept je postal veliko bolj raziskovan (Cattaneo & Chapman, 2010), njegova vrednost pa je vidna v širitvi uporabe. Perkins in Zimmerman (1995, str. 571) pišeta, da je »opolnomočenje postalo ključen konstrukt za razumevanje posameznika, organizacije in skupnosti«.

⁴ Opolnomočenje je več dimenzionalni družbeni proces, ki pomaga ljudem pridobiti nadzor v svojem življenju. Ta proces posameznikom omogoča, da igrajo aktivno vlogo pri odločitvah, ki vplivajo na njihove skupnosti (Page & Czuba, 1999).

2.2.2.1 Opredelitev

Ker se pojem nahaja v različnih oblikah, pri različnih ljudeh in okoliščinah, ga je težko pozitivno opredeliti. Skupna opredelitev iz skupine Cornell Group (1989, str. 6) opredeljuje opolnomočenje kot »namerno stalen proces, osredotočen na lokalne skupnosti, ki vsebuje medsebojno spoštovanje, kritično razmišljanje, skrb in sodelovanje skupine, skozi katere ljudje, ki nimajo enakega deleža dragocenih sredstev, pridobijo boljši dostop in nadzor nad njimi«. Sadan (1997, str. 144) opredeljuje opolnomočenje kot »proces prehoda iz stanja nemoči v stanje relativnega nadzora nad lastnim življenjem, usodo in okoljem«. Skupna tema nad temi definicijami je posameznik, ki pridobiva na obvladanju ali nadzoru nad svojim okoljem.

Opolnomočenje se v najširšem smislu nanaša na pridobivanje nadzora (moči) in predpostavlja, da je za posameznike, ki si prizadevajo za uspešno življenje in preživetje, potrebna družbena, politična in psihološka oblast (Friedmann, 1992). Družbena moč, znanje in odnosi v skupnosti so najpomembnejša oblika opolnomočenja ter zagotavljajo temelje za politično in psihološko opolnomočenje (Friedmann, 1992).

V kontekstu turizma poznamo tri dimenzije opolnomočenja, družbeno, politično in psihološko opolnomočenje (Friedmann, 1992) za spodbujanje rezidentov, da prevzamejo nadzor nad razvojem turizma v skupnosti. Družbeno opolnomočenje se kaže v ohranjanju ravnovesja skupnosti, izboljšanju kohezije skupnosti in sodelovanju članov skupnosti (Scheyvens, 1999, str. 247). Dodatni vidik družbenega opolnomočenja predstavlja uporaba javnih turističnih prihodkov za razvojne projekte skupnosti, kot so šole in ceste. Politično opolnomočenje zahteva vključitev v demokratičen proces odločanja, možnost pridobitve vpliva v lokalni samoupravi (Miller, 1994, str. 393) in zagotavlja vsem skupinam v skupnosti, da izrazijo svoja vprašanja in skrbi o razvoju turizma (Scheyvens, 1999, str. 247). V zvezi s turizmom se psihološko opolnomočenje pojavi, ko se samozavest skupnosti okrepi zaradi trajnostnega turizma ter ko se prizna edinstvenost in vrednost kulture skupnosti, naravnih virov in tradicionalnega znanja (Scheyvens, 1999).

Večdimenzionalna konceptualizacija opolnomočenja kaže, da je pomembno vključevanje vseh treh dimenzij, ko se razpravlja o vplivu opolnomočenja na posameznika in skupnost (Friedmann, 1992; Rappaport, 1984; Scheyvens, 1999) ter da je skupnost uspešna šele takrat, ko uspe rezidente družbeno, politično in psihološko opolnomočiti (Scheyvens, 1999).

2.2.2.2 Pomen

Poudarek trajnostnega turizma na sodelovanje skupnosti ima veliko podobnosti s konceptualizacijo opolnomočenja. Oba imata poudarek na kakovost življenja rezidentov v obliki, ki prinaša največje koristi v okviru treh stebrov trajnostnega razvoja (ekonomski, družbeno-kulturni in okoljski) in ne samo na proizvodnjo in dobiček (Dwyer, 2005; McCool & Lime, 2001). Choi in Murray (2010, str. 589) sta zapisala, da »če vlada ne uspe opolnomočiti rezidentov, ni mogoče zagotoviti uspešnega razvoja turizma in trajnostnega

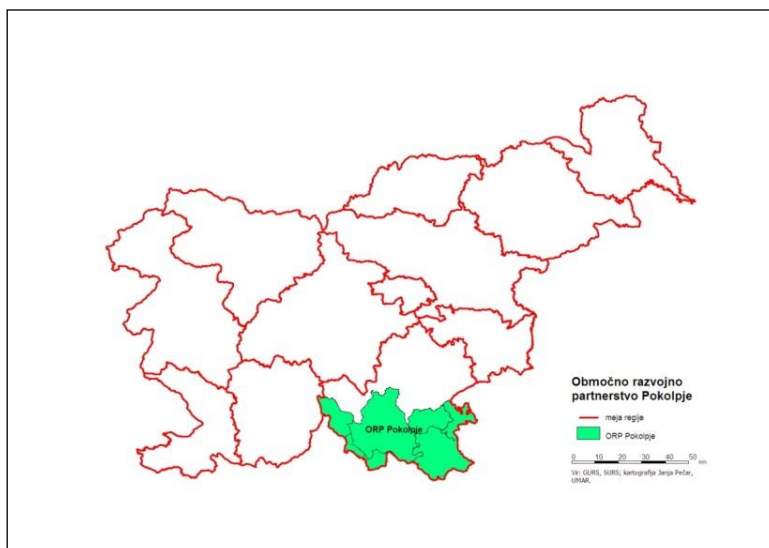
razvoja«. Iz tega je razvidna pomembnost vključevanja rezidentov v proces razvoja turizma, vendar sama udeležba ne zadošča, rezidenti morajo biti opolnomočeni, da lahko turizem upoštevamo kot trajnostni. Arnstein (1969) vidi sodelovanje kot vzpenjanje na lestvi, ki sega od nesodelovanja na dnu, na sredini sta obveščanje in posvetovanje, na vrhu pa nadzor (opolnomočenje) rezidentov. Opolnomočenje pomeni sodelovanje, kjer so člani skupnosti aktivni dejavniki sprememb in imajo možnost, da najdejo rešitve za svoje težave, sprejemajo odločitve, izvajajo ukrepe in ocenijo svoje rešitve (Cole, 2006, str. 631).

Opolnomočenje je priznано kot višja stopnja sodelovanja skupnosti, kjer rezidenti niso samo vključeni v proces načrtovanja, ampak imajo tudi nadzor nad procesom načrtovanja. Doseči trajnostni razvoj turizma brez opolnomočenja je težavno. Kljub temu da je sodelovanje skupnosti »mantra« trajnostnega turizma (Cole, 2006), le peščica študij presega poudarek na sodelovanje skupnosti, ki se posebej osredotočajo na opolnomočenje. Obstaja nekaj študij, ki obravnavajo opolnomočenje (Cole, 2006; Di Castri, 2004; Sofield, 2003; Scheyvens, 1999, 2003).

3 PREDSTAVITEV POKOLPJA

Pokolpje se nahaja na jugovzhodnem delu Slovenije in meji na Republiko Hrvaško ter označuje skupno območje ob reki Kolpi. Spada med najbolj ohranjene naravne predele Slovenije pa tudi Srednje Evrope. To vinorodno regijo odlikuje kraška in pretežno gozdnata pokrajina ter velika biotska raznovrstnost. Pokolpje sestavlja sedem občin, in sicer Kočevje, Loški potok, Črnomelj, Metlika, Semič in Osilnica (RIC Bela krajina, 2014).

Slika 2: Območje Pokolpja v regiji Jugovzhodna Slovenija

Vir: RIC Bela krajina, 2014.

3.1 Destinacija Pokolpje

Občina Črnomelj je največje mesto v Beli krajini. Pisni viri ga omenjajo že leta 1228 z imenom Schirnomelj, mestne pravice pa je prejel leta 1407. Staro mestno jedro stoji v okljuku rek Lahinje in Dobličice, kjer ležijo tudi osrednji trg v Črnomlju, srednjeveški grad, Komenda nemškega viteškega reda ter poslopje nekdanje hranilnice in posojilnice. Mesto šteje 5737 prebivalcev. Ob glavni ulici stoji župnijska cerkev sv. Petra, nedaleč stran sta Pastoralni center z arheološkim razstavnim prostorom in gotska cerkev sv. Duha. Številne hiše imajo vzdane spominske plošče iz časa med 2. svetovno vojno. V sredini Bele krajine v bližini Dragatuša leži Krajinski park Lahinja z osmimi varovanimi naravnimi spomeniki, šestimi kulturnimi spomeniki in dvema naravnima rezervatoma, glavni znamenitosti pa predstavljata reka Lahinja ter Župančičeva pot. V vasi Pusti Gradac na okljuku reke Lahinje se nahaja še vedno delujoči Klepčev mlin. Krajinski park Kolpa obsega veliko območje ob mejni reki Kolpi med Starim trgom in vasjo Dragoši. Reka Kolpa je z biotsko raznovrstnostjo pomemben element parka skupaj s steljniki, vrtačami in gmajnami, ki predstavljajo kulturno dediščino območja. Tukaj lahko turisti spoznajo tradicionalen način življenja uskoških prebivalcev v Šokčevem dvoru, si ogledajo pravoslavno cerkev v Miličih, Primožičevo hišo (hiša belokranjskih rokodelcev), Črnomaljsko klet (belokranjski vinsko-informativni center, kjer je možna degustacija belokranjskih vin), tradicionalno belokranjsko arhitekturo, galerijo domače in umetnostne obrti ter Mitrov tempelj⁵. Zanimivost pa predstavljajo belokranjske pisanice, izdelovanje lanenega platna in belokranjske vezenine (Osnovni podatki, 2014).

Občina Črnomelj je bila marca 2014 izbrana za turistom najbolj prijazen kraj, ki so ji ga podelili bralci Dnevnika v okviru Dnevnikove izvidnice. Tuji državljani z vseh petih celin sveta so kot izvidniki preverjali turistično ponudbo petnajstih naključno izbranih slovenskih krajev. Preverili so turistično-informacijske centre, preizkusili gostinsko ponudbo, si ogledali znamenitosti in kot turisti spoznavali izbrane turistične kraje (Osnovni podatki, 2014).

Občina Metlika, ki leži na vzhodu Bele krajine med Gorjanci in Kolpo, je bila zaradi svoje lege naseljena že v obdobju prazgodovine. Mestne pravice so bile Metliki potrjene leta 1365. Mesto šteje 3277 prebivalcev in ima 59 naselij. Najstarejši del mesta je staro mestno jedro, ki ima srednjeveške korenine in videz ter predstavlja kulturno dediščino Bele krajine. Na pomolu med Obrhom ležijo trije trgi. V metliškem gradu je Belokranjski muzej, ob njem pa stojita Slovenski gasilski muzej in Galerija Engelberta Gangla. Znamenita božja pot Tri fare se nahaja v naselju Rosalnica pri Metliki in velja za najpomembnejši spomenik Bele krajine in romarsko središče. Pokrajinska posebnost Bele krajine in metliške občine so steljniki, ki se nahajajo med Vinomerjem in Drašiči ter pri naselju Marindol. To so površine, porasle z brezami in podrastjo orlove praproti, ki jo jeseni pokosijo in uporabijo za nastiljanje živine. Značilnost Bele krajine so bele breze. Zaradi apnenčastih tal je mogoče najti številne kraške pojave, zlasti vrtače. Z juga občino ovija reka Kolpa, ki je mejna reka. Jezovi in ostanki

⁵ Mitrov tempelj je svetišče boga Mitre, ki se nahaja v gozdliču Judovje nad vasjo Rožanec. Reliefna, v skalo vklesana klasična podoba boga Mitre, ki ubija belega bika, je nastala ob koncu 2. stoletja (Kukman, 2011).

molinov so del obkolpske pokrajine. Dobre pogoje za vinogradništvo predstavljajo primerna sestava tal, veliko prisojnih leg, zmerna količina padavin in toplo podnebje. Medtem ko je severni del gričevnat, so območja ob Kolpi nižinska in mestoma tudi ravninska. Nižinski del občine leži zahodno od Metlike. Pri vasi Otok je sredi polj postavljeno letalo DC-3 iz druge svetovne vojne kot spomin na partizansko letališče, kjer so pristajala zavezniška letala iz južne Italije. Hrib Kučar v bližini je pomembna arheološka točka z razgledom na Kolpo in polja ob njej. Pod Kučarjem je Podzemelj, ki ima ob Kolpi urejeno kopališče in prostor za taborjenje (Kulturne znamenitosti, 2014).

Občina Semič je najmlajša belokranjska občina, ki se razteza ob vznožju Kočevskega Roga in obronkov Gorjancev. Predstavlja 0,7% celotnega slovenskega ozemlja, mesto Semič pa šteje 1994 prebivalcev in ima 47 naselij. V preteklosti je bilo osrednje naselje Semič pomembno trgovsko in kulturno središče, o čemer pričajo arhitekturno bogate stavbe v centru. Trg Semič se prvič omenja v začetku 13. stoletja, kjer stoji tudi farna cerkev sv. Štefana. Kraj je dobil ime po gradu, ki je stal pod vrhom hriba Semenič. Semiška Krajevna muzejska zbirka vsebuje podrobnejšo zgodovino kraja, življenje tukajšnjih rezidentov od prazgodovine do konca druge svetovne vojne in vinogradniško ter naravovarstveno zbirko Bele krajine. Semiški konec je poln običajev, ki skupaj z naravno in s kulturno dediščino popestrijo turistično ponudbo kraja. Največji kraški izvir v Beli krajini, v katerega se stekajo podzemeljske vode s hribovitega dela Bele krajine, je izvir Krupa. Reka izvira izpod 30 m visoke skalne stene, približno 30 km od Semiča, na površje pa prihaja sredi severnega dela belokranjskega ravnika v vasi Krupa. Kraški izvir je življenjski prostor človeške ribice in v Sloveniji edino znano nahajališče jamske školjke *Congerina kusceri*. Mirna gora je 3. najvišji vrh v Beli krajini (1407 m), hkrati pa ena najbolj jugovzhodnih vzpetin Kočevskega Roga. Smuk je 547 m visoka planota nad Semičem, na vznožju pa se nahaja razloženo naselje Semič. Tu se nahaja tudi obnovljeni lovski dom, kjer vzletajo jadralni padalci in zmajarji. Smučarski center Bela na nadmorski višini 700–965 m je 55 ha velik smučarski center. Semič je znan po vinu, bogatem kulturnem izročilu, uspešnih podjetnikih in obrtnikih ter tovarni kondenzatorjev Iskra (Naravne in kulturne značilnosti, 2014).

Občina Kočevje je upravno, gospodarsko in kulturno središče Kočevske ter leži med Loško in Ribiško dolino na severu, Belo krajino na vzhodu ter Kolpo in Čabranko na jugu. Razteza se na 554,2 km² površine, ima 74 naselij v katerih živi 8552 prebivalcev. Friderik II. Celjski je zgradil grad Fridrihtajin med letoma 1422–1425 kot »ljubezensko gnezdo« za Veroniko Deseniško. Ruševine gradu so danes spomenik lokalnega pomena. Šeškov dom je kulturni center z muzejsko zbirko. Edina še delujoča kovačija, imenovana Kovačija Bilpa, je ohranila star način izdelovanja izdelkov. Omenjena je tudi v pripovedki »Kako je vrag čez Kolpo skočil«. Kočevska pokrajina spada med najbolj naravno ohranjene predele Slovenije in tudi Srednje Evrope. Občina Kočevje ima biološko raznovrstnost (tjavi medved, ris, divja mačka, belorepi orel, sivi volk...), neokrnjeno naravo v 6 pragozdovih, podzemne vode, več naravoslovnih učnih in planinskih poti ter kraški svet. 90% pokrajine pokrivajo gozdovi, med katerimi prevladujejo dinarski gozdovi jelke in bukve. Tu lahko vidimo posebnosti gozda, drevesne orjake, kraške jame, razgledišča, skriti živalski svet in podobno. Za turiste so

zanimive izbrane markacije s simboli iz živalskega in rastlinskega sveta Kočevske, kot so sova za Učno pot Rožni studenec, medvedja šapa za Roško pešpot in narcisa za Borovško pot. Kočevski gozdni med je registriran kot blagovna znamka in prihaja z območja Kočevskega Roga, ki se razprostira do reke Krke in Kolpe s približno sto petdeset tisoč hektarji površine. Od drugih slovenskih vrst medu se razlikuje po mnogo višjih kakovostnih standardih. Zaradi svoje lege pokrajina predstavlja izhodišče za izlete po okoliških gozdovih in hribih (Turizem in šport, 2014).

Občina Osilnica je bila ustanovljena leta 1994. Območje občine meri po površini 36 km² ter obsega 19 naselij in ima 332 prebivalcev. Neokrnjena narava, kanjon Kolpe z gozdovi, polnimi divjadi, čisto ozračje in reka Kolpa predstavljajo naravne vire. Reka Kolpa je ena najbolj neokrnjenih vodotokov v Sloveniji, kjer živijo potočna postrv, lipana, amerikanka in klen. Na območju ob reki Kolpi leži dežela Petra Klepca. Obkolpska pot, ki vodi skozi štiri občine, se prične v Osilnici in jo je mogoče prehoditi, prekolesariti ali preveslati. Ob njej so predstavljene kulturne in naravne znamenitosti. Kolesarska pot, ki je dolga 220 kilometrov, vodi iz Osilnice v Metliko, Črnomelj in mimo Vinice nazaj v Osilnico. Veslaška pot se začne v Osilnici in konča v Metliki ter vodi skozi predele južne Slovenije. Za uresničitev občinskih razvojnih načrtov je najpomembnejši cilj izgradnja prometnice, ki bi Zgornjekolpsko dolino po najkrajši poti čez Kočevsko Reko povezala s Kočevjem, z Ribnico in Ljubljano. Cesta bi približala zaposlitvena središča, odprla dnevno migracijo, ohranila poseljenost obmejnega območja in odprla novo, krajšo turistično pot (O občini, 2014).

Občina Kostel leži na jugovzhodni meji Slovenije ob mejni reki Kolpi. Za redko naseljeno, močno gozdnato, predvsem pa z listnatim drevjem poraslo pokrajino so značilne kraške planote s številnimi vrtačami in z vrhovi, ki se vzpenjajo od 550 m do 901 m nadmorske višine. Kostel obsega 5.667 hektarjev in ima okoli 600 prebivalcev. Kostel, tako pokrajina kot rezidenti, dolguje svoje poimenovanje kostelskemu gradu, ki je prvič omenjen kot Costel leta 1336. Grad Kostel je priljubljena turistična točka, s katere je mogoč pogled na kanjon reke Kolpe in ima posebno mesto med strateško pomembnimi nosilci kulturne dediščine, poleg njega pa tudi celotne sakralne dediščine s svojimi številnimi objekti različnih velikosti. Napoleonovi vojaki so ga porušili leta 1809, obnova gradu pa poteka šele v zadnjih letih. Na zgodovinsko in geografsko zaokroženem ozemlju so se razvijali in oblikovali kostelski ljudski običaji, pesmi, noša in poseben jezik ljudi, ki tukaj živijo. Med naravne lepote Kostela šteje reka Kolpa, geografska in jezikovna meja, ki je vplivala na šege in navade ljudi v preteklosti, danes pa s svojo neokrnjeno naravo omogoča razvoj turizma, kjer sta v ospredju zlasti ribolov in vodni športi. Kostelska pokrajina je s svojo neokrnjeno naravo, z rastlinskim in živalskim svetom neponovljiv naravni biser. Vodno bogastvo predstavlja v občini izjemen potencial (Kolpa, slap Nežica, številni izviri, potoki, Costella...) in pomembno konkurenčno prednost pred drugimi destinacijami. Polnilnica naravne mineralne vode Costella se nahaja v občini Kostel. Blagovna znamka Costella predstavlja pomemben turistični in gospodarski dejavnik v občini Kostel. Značilne kostelske jedi so kostelski želodec, kostelski čuspajs, žolca, kostelska kaša, kostelsko zrnje, krompirjevi žganci, potica z ocvirki, pletenica in štruklji. Od pijač so značilni medeno žganje, sadno vino – mošt, domač jabolčni sok in kostelska rakija, ki se

ponaša s certifikatom za žganje z geografskim poreklom. Tamburanje je kulturno etnološka prireditev, ki se v Kostelu odvija vsako leto okoli 15. avgusta, velike maše. Prireditev vključuje obuditev kostelskega narečja, prikaz ljudskih običajev, festival etno glasbe Etnokostel, otroške delavnice in kulinariko (Predstavitev kraja, 2014).

Občina Loški potok združuje šest vasi, ki ležijo v dolini okoli Hriba – Loškega potoka in ima 1958 prebivalcev. Zaznamujejo jo kraški svet in obsežni smrekovi gozdovi. Loški potok je poznan po retijski uvali. Gre za podolgovato dolino s širokim dnom in strmimi gozdnatimi pobočji. Na dnu doline leži vas Retje, na obeh straneh doline sta cerkvi sv. Florjana in sv. Lenarta. Občina ima šest cerkva in kapel, vsaka pa ima svoje posebnosti. Stolp svete Barbare je zgrajen v slogu, ki je bil značilen predvsem za Primorsko. V osmerokotni baročni cerkvi svetega Florjana iz 18. stoletja so freske Antona Postla. V cerkvi svetega Lenarta je neobaročni oltar. Tabor je vzpetina nad vasjo Hrib in ponuja razgled na travniško in retijsko dolino. Za turiste je zanimiva Kaličeva jelka, katere obseg debla meri 387 cm, premer 123 cm, visoka je 46 m, njena starost pa je 220 let, ter veliko starih stavb, kot so kašča, kozolec, kovačija in delavske kočice na bregovih. Polje stoji ob Loškem potoku pod vasjo Travniki, ob večjem deževju pa voda, preden izgine v kraško podzemlje, za nekaj dni poplavi polje. Po dolini je nekoč verjetno tekla rimska cesta, saj je v naselju Črni Potok dobro ohranjen rimski most (Turizem, 2014).

Turistična ponudba Pokolpja vsebuje tako primarno kot sekundarno ponudbo. Med primarno turistično ponudbo lahko uvrstimo neokrnjeno floro in favno reke Kolpe in obrečni svet ter naravno in kulturno dediščino. Le-ta je zavarovana v Krajinskem parku Kolpa, ki nudi možnosti za športne aktivnosti na, ob in v reki Kolpi. Poleg tega lahko v ponudbo vključimo še adrenalinski spust z raftom, najjužnejšo slovensko pešpot, vitalno-energijske centre, naravna svetišča, vzpon na vrhove Kuželjske stene ter kolesarjenje in pešpoti. Posebnosti tega območja so rečni slapovi, kraške vrtače, številne turistične kmetije, vinogradi, cerkve, mlinci ob vodi, pisana polja in brezovi gozdovi – steljniki. Poleg tega tukaj še vedno delujejo rokodelski mojstri, ki se ukvarjajo z domačo obrtjo, kot so pisanje velikonočnih pisanic, vezenje na lan, lončarstvo, pletenje košar in drugih izdelkov domačih rokodelcev. Posebno ponudbo pokrajine predstavljajo tudi belokranjska pogača, kostelski želodec in žitna klobasa ter domači jabolčni sok, naravna mineralna voda, kostelska rakija in vino. Belokranjska pogača je zajamčena tradicionalna posebnost med slovenskimi jedmi in je zaščitena na nivoju Evropske unije. Kot posledica kar petih narodnosti in treh veroizpovedi pokrajina priča o mitoloških zgodbah z mitološkimi junaki Zelenim Jurijem, Petrom Klepcem, vragom iz Bilpe ter vilami Kolpjankami.

Kot sekundarno turistično ponudbo štejemo splošno in turistično infrastrukturo. Nastanitveni objekti v destinaciji poleg športnih objektov, objektov za prirejanje dogodkov, restavracij, barov in drugih objektov sestavljajo turistično infrastrukturo. Tabela 3 prikazuje število nastanitvenih objektov, Tabela 4 število ležišč po tipih nastanitvenih objektov v občinah Črnomelj, Metlika in Semič.

Tabela 3: Število nastanitvenih objektov v treh občinah Pokolpja v letu 2014

Nastanitvene kapacitete	Občina Črnomelj	Občina Metlika	Občina Semič
Hoteli	1	2	1
Gostilne s prenočišči	5	9	2
Sobodajalci	4	8	2
Turistične kmetije z nastanitvijo	6	2	4
Avtokampi in šotorišča	3	5	0
Planinske koče in domovi	4	1	3
Skupaj	23	27	12

Vir: RIC Bela krajina, 2014.

Tabela 4: Število ležišč po tipih nastanitvenih objektov treh občin Pokolpja v letu 2014

Nastanitveni objekt	Občina Črnomelj	Občina Metlika	Občina Semič
Hoteli	22	79	16
Gostilne s prenočišči	20	78	0
Sobodajalci	86	45	16
Turistične kmetije z nastanitvijo	120	26	51
Avtokampi in šotorišča	103	58	0
Planinske koče in domovi	213	30	117
Skupaj	564	316	200

Vir: RIC Bela krajina, 2014.

V Tabeli 5 je prikazano število turističnih nočitev za občine Črnomelj, Metlika in Semič. Opazimo lahko, da tako število prihodov kot tudi nočitev pri domačih gostih skozi leta narašča. Pri tujih gostih število prihodov narašča, razen v letu 2012, ko nekoliko pade glede na leto 2011. Nočitve pri tujih gostih se v letu 2012 kar precej zmanjšajo glede na prejšnje leto, v letu 2013 pa lahko spet opazimo rast.

Tabela 5: Število prihodov in turističnih nočitev za domače in tuje goste v treh občinah Pokolpja

Leto		Domači gosti	Tuji gosti	Skupaj
2010	Prihodi	9.142	1.379	10.521
	Nočitve	23.236	7.246	30.482
2011	Prihodi	10.291	1.861	12.152
	Nočitve	22.190	10.822	33.012
2012	Prihodi	12.484	1.645	14.138
	Nočitve	25.284	7.313	32.597
2013	Prihodi	13.559	1.955	15.514
	Nočitve	27.933	7.882	45.815

Vir: RIC Bela krajina, 2014.

Za občine Kočevje, Kostel, Loški potok in Osilnica nisem uspela pridobiti podatkov o številu nastanitvenih kapacitet, številu ležišč po tipih nastanitvenih objektih in prihodih ter nočitvah domačih in tujih gostov.

3.2 »Evropska destinacija odličnosti« 2010 – Reka Kolpa

Projekt »Evropske destinacije odličnosti« (angl. *European Destinations of Excellence*) ali krajše EDEN se je oblikoval leta 2006 na pobudo Evropske komisije v skladu z usmeritvami evropske turistične politike. Delno je financiran s sredstvi programa Evropske unije za konkurenčnost in inovativnost (CIP). Cilj projekta je usmeriti pozornost na vrednost, raznolikost in skupne značilnosti evropskih turističnih destinacij ter promocija destinacij in razvoj trajnostnega turizma na nacionalni ravni. Države članice in državne kandidatke, ki so se pridružile projektu EDEN, tvorijo Evropsko mrežo EDEN, kar krepi sodelovanje med državami. Na podlagi razpisanih pogojev in izbrane teme, država članica izbere destinacijo odličnosti. Za celotnim projektom stojijo karizmatični posamezniki, imenovani ambasadorji projekta, ki s svojimi bogatimi izkušnjami ter z znanjem na področju turizma pomagajo pri promociji in ozaveščenosti trajnostnega razvoja. Dvakrat letno Evropska komisija za vse zmagovalne destinacije organizira dve delavnici, kjer destinacije pridobijo nova znanja o različnih temah, povezanih s trajnostnim razvojem turizma (STO, 2014).

Slovenija je k projektu »Evropske destinacije odličnosti« (EDEN) prvič pristopila leta 2008. S svojimi naravnimi danostmi lahko ponudi turistom nemalo destinacij, ki jih je vredno odkriti in lahko zadovoljijo še tako zahtevnega turista. Projekt EDEN je tako odlična priložnost za promocijo trajnostnega razvoja turizma kakor tudi promocijo ter razvoj turističnih destinacij v Sloveniji. V letih 2008–2011 so bile v Sloveniji izbrane štiri destinacije odličnosti (Dolina Soče, Solčavsko, Reka Kolpa in Idrija) izmed enajst finalistk. V letu 2013 pa je bila na temo dostopni turizem izbrana že peta destinacija odličnosti – Laško (STO, 2014).

Pokolpje je za produkt »Kolpa, dotakni se zgodbe« prejelo naslov Evropska destinacija odličnosti 2010, ki ga podeljuje Evropska komisija, kar pomeni dodaten korak v razvoju in nove priložnosti. Reka Kolpa je 113 km dolga reka na južnem robu Slovenije med državama Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško ter desni pritok reke Save. Na Hrvaškem na nadmorski višini 313 m se nahaja kraški izvir Kolpe. Reka se vreže med visokimi kraškimi planotami in hribi tja do Bele krajine, razen pri vmesni razširitvi v Kostelu. Reka povezuje destinacije turistične in trajnostne odličnosti, preseneča z naravno strugo, brzicami, s kanjoni, prodišči, pokrajina ob njej pa z biotsko raznovrstnostjo, naravnimi vrednostmi in s kulturnimi posebnostmi. Ponuja možnost rekreacije, kolesarskih, meditativnih in pešpoti. Reka je primerna za kopanje, za spuste po reki so na voljo rafti in kanuji, z obiljem ribjih vrst privlači tudi ribiče. Na območju biotske raznovrstnosti najdemo kar 30 vrst rib (9 jih je na seznamih ogroženih vrst), okoli 100 vrst ptic, v kraških vodah živijo endemična črna človeška ribica, želve sklednice, vidre in bobri. Širše območje Kolpe je območje neokrnjene narave, kjer še vedno živijo medvedi, risi in volkovi. Kolpa, ena izmed najtoplejših rek, je za Slovenijo izjemna reka, naravno še precej nedotaknjena, slikovita in slabo poznana (STO, 2014).

Slika 3: Reka Kolpa

Vir: Zemljevidi ribolovnih območij, 2014.

3.3 Razvojni program Pokolpje 2016

Območno razvojno partnerstvo Pokolpje (v nadaljnjem besedilu: OPR Pokolpje) sestavlja sedem občin v Beli krajini in na Kočevskem (Kočevje, Loški potok, Oslonica, Kostel, Črnomelj, Semič in Metlika), ki imajo skupaj 48.549 prebivalcev. Glavni namen OPR Pokolpje je priprava in izvajanje projektov za hitrejši razvoj manj razvitih območij v manjših občinah v regijah ter krepitev razvojnih struktur, ki bodo skupaj izvajale projekte na obeh straneh meje. OPR Pokolpje se je oblikovalo s ciljem, da se za ta del regije pripravi poseben območni razvojni program kot več povezanih projektov. Podporni inštituciji, ki že opravljata razvojne pospeševalne naloge za OPR Pokolpje, sta Podjetniški inkubator Kočevje (PIK) in javni zavod Razvojni informacijski center Bela krajina (RIC)⁶ (Program Pokolpje 2016, str. 5).

Pokolpje (Bela krajina in Kočevsko) postaja turistično prepoznavna destinacija, vendar sedanja turistična ponudba ni dovolj razvita in je premalo promovirana, da bi bilo območje prepoznavno kot turistična destinacija v Sloveniji, a še manj v tujini. Na drugi strani pa analiza potencialov za razvoj turizma kaže, da ima območje zadosten potencial za razvoj

⁶ RIC je javni zavod za promocijo turizma in podjetništva v Beli krajini. Zavod je bil ustanovljen leta 2004, da bi spodbujal razvoj in promocije podjetništva ter turizma. Svetuje in pomaga pri pridobivanju sofinanciranja za posamezne projekte, pomaga in svetuje pri trženju izdelkov in storitev, povezuje razpoložljive zmogljivosti v razvoju in raziskavah, pripravlja in izvaja strategije razvoja turizma, oblikuje celovito turistično ponudbo, skrbi za strategijo razvoja turizma, prepoznavo in uvajanje turističnih destinacij, njihovo promocijo, spodbujanje investicij v turistično infrastrukturo, organizacijo in izvajanje prireditvenih dejavnosti, razvoj človeških virov, zagotavljanje kakovosti, razvoj integralnega turističnega informacijskega sistema, razvijanje novih turističnih proizvodov, sodelovanje in povezovanje s sorodnimi organizacijami za vključevanje v nacionalni turistični informacijski sistem in v izvajanje turistične politike na regionalni in državni ravni (RIC Bela krajina, 2014).

turizma predvsem zaradi svoje neokrnjene narave, biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in široke možnosti za šport in rekreacijo. Med ključne pomanjkljivosti štejemo pomanjkanje raznovrstnih nastanitvenih kapacitet, ki bi zadržale kritično maso obiskovalcev in s tem spodbudile razvoj raznovrstnih turističnih proizvodov in storitev. Hkrati pa to velja kot spodbuda za razvoj turizma kot podjetniške dejavnosti, ki je zanimiva tudi za podjetniška vlaganja.

Na območju Kočevja so potencialne turistične atrakcije razpršene praktično po vsem območju in segajo tudi zunaj njega, zato bi bilo smiselno koncentrirati razvoj turizma na nekaj turističnih središč z zaokroženo turistično ponudbo, predvsem zaradi zagotavljanja trajnostnega razvoja turizma.

Območje Bele krajine je zaokrožena turistična destinacija, katere upravljaavec je RIC. Ima bogato in raznovrstno naravno in kulturno dediščino ter razgibano naravo s številnimi posebnostmi. Med njimi sta dva krajinska parka (Krajinski park Lahinja in Krajinski park Kolpa), v območje sega tudi regijski park Kočevsko – Kolpa, reka Kolpa, ki je jedro turistične ponudbe, številne izletniške točke, objekti kulturne dediščine ter 40 urejenih turističnih poti. V Beli krajini se odvijajo številne že tradicionalne prireditve (Jurjevanje, Vinska vigred, Semiška ohcet, Martinovanje...). Za zimski del turizma skrbi družba Iskra Turizem d.o.o., ki vzdržuje smučarsko središče Bela, ki leži med Dolenjsko in Belo krajino v bližini hrvaške meje in se razprostira na 36 hektarjev ozemlja.

Turistična infrastruktura (transport, nočitve, parkirišča, kampi, itd.) na območju Pokolpja je nezadovoljiva, kar pomeni, da primanjkuje nastanitvenih kapacitet. Tudi posamezne aktivnosti in zanimivosti na posameznih destinacijah se še lahko izboljšajo. Za Pokolpje je primeren turizem, ki ne bo čezmerno obremenjeval naravnih, gospodarskih in drugih možnosti območja. Razvijati ga je treba s kakovostno in z raznovrstno ponudbo, ki kaže posebnosti krajine, urejeno okolje, ustvarjalni odnos rezidentov, oblikovanje pozitivne podobe turistične ponudbe in izobraževanje delavcev in ponudnikov v turistični dejavnosti. Turistična ponudba ne dosega potrebe ekonomije obsega, ki bi zagotavljala trajnostni razvoj turizma. Večje prenočitvene kapacitete imata Črnomelj in Metlika, manjše pa so predvsem po turističnih kmetijah (Program Pokolpje 2016, str. 17–18).

Ob upoštevanju vseh prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti je mogoče okvirno opredeliti razvojno usmeritev Pokolpja, in sicer trajnostno upravljanje naravnih virov s poudarkom na lesni predelavi in sončni energiji, sonaravni turizem in razvoj podeželja ter razvoj novih tehnologij in izdelkov (Program Pokolpje 2016).

Glede na stanje v Pokolpju je mogoče razumeti, da dosednji načini delovanja razvojnih politik v regiji niso bili dovolj učinkoviti, zato so strateški cilji programa Pokolpje 2016 zmanjšati ovire in spodbuditi gospodarske dejavnike k izkoriščanju razvojnih priložnosti ter tako razvojno razgibati območje. To si želijo doseči z izboljšano infrastrukturo, državno pomočjo obstoječim inovacijskim potencialom območja, razvojem podjetništva v Pokolpju, s

privabljanjem tujih in domačih investicij ter spodbujanjem drugih oblik zaposlovanja (Program Pokolpje 2016).

4 EMPIRIČNA RAZISKAVA ODNOSA REZIDENTOV DO RAZVOJA TURIZMA

Empirična raziskava temelji na proučevanju odnosa rezidentov Pokolpja do razvoja turizma. Po predstavitvi namena raziskave bom razvila raziskovalne hipoteze, opisala izbrano metodologijo in predstavila rezultate analize.

4.1 Raziskovalni konstrukt

V teoretičnem delu magistrskega dela sem s pomočjo sekundarnih virov preučila trajnostni razvoj turizma in odnos rezidentov do razvoja turizma. Na podlagi teoretičnega pregleda literature ugotavljam, da so raziskave na tem področju v Sloveniji izvedene na drugih območjih, medtem ko je območje Pokolpja še precej neraziskano.

Tako je empirični del namenjen raziskavi, ki je usmerjena v analizo odnosa rezidentov do razvoja turizma na primeru Pokolpja. S pomočjo empirične raziskave želim pridobiti stališča rezidentov Pokolpja o njihovem odnosu do razvoja turizma in z ugotovitvami prispevati k boljšemu pregledu stanja na omenjenem območju.

4.2 Namen raziskave

Namen raziskave je analizirati, kakšen odnos imajo rezidenti Pokolpja do podpore turizmu, preveriti, ali obstajajo razlike v odnosu med občinami Pokolpja, in ugotoviti, v kolikšni meri zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma, kakovost življenja rezidentov in opolnomočenje vplivajo na pozitiven odnos do podpore turizmu.

4.3 Raziskovalne hipoteze

Izhodiščne hipoteze, ki so osnova empiričnemu raziskovanju, so postavljene na podlagi doktorske disertacije Boley (2013) in domače literature. V empirični raziskavi skušam ugotoviti, kakšen odnos imajo rezidenti Pokolpja do razvoja turizma, trajnostnega turizma in opolnomočenja. S pomočjo pridobljenih podatkov iz anketnega vprašalnika poskušam hipoteze potrditi oziroma zavrniti.

Hipoteza 1 se nanaša na predpostavko, da se odnos rezidentov do podpore turizmu med občinami Pokolpja ne razlikuje. Vsaka občina Pokolpja ima svojo turistično ponudbo, s katero si na različne načine prizadeva privabiti turiste. Skupno pa jim je vlaganje v trajnostni razvoj turizma in želja po čim boljšem izkoriščanju potenciala. Značilnosti tega območja so neokrnjena narava, biotske raznovrstnosti, kulturna dediščina ter široke možnosti za šport in rekreacijo, hkrati pa pomanjkanje raznovrstnih namestitvenih kapacitet, premalo razvita turistična ponudba ter pomanjkanje promocije območja (Program Pokolpje 2016). Zato sem

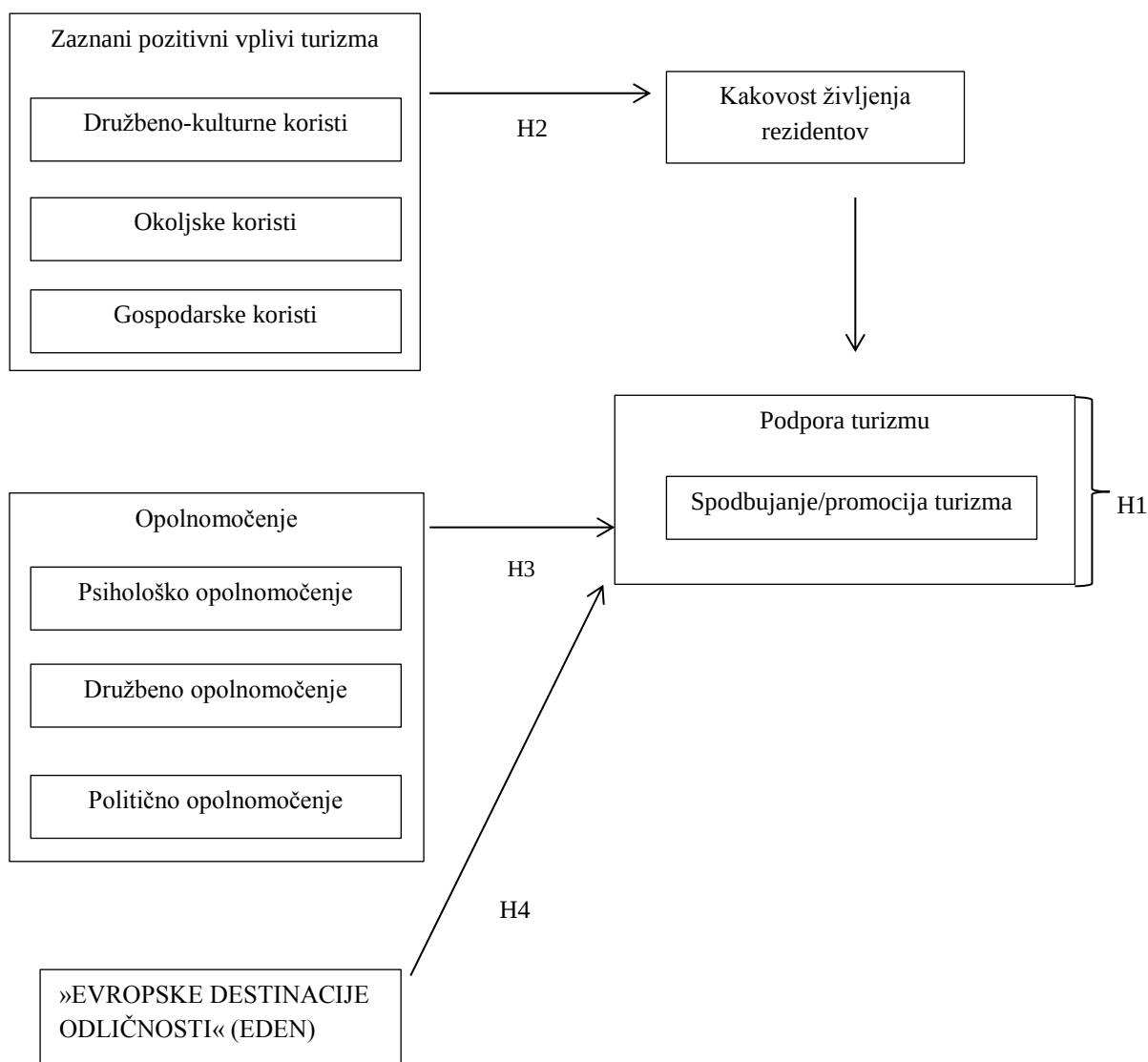
raziskovala, kako rezidenti različnih občin Pokolpja zaznavajo lasten turizem, ali imajo osebne koristi od turizma in ali podpirajo promocijo turizma.

S postavljeno hipotezo 2 želim preveriti, ali zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma pozitivno vplivajo na kakovost življenja rezidentov. Za razumevanje odnosa rezidentov do razvoja turizma in posledično napovedovanje rezidentove podpore turizmu ter vpliva turizma na kakovost življenja rezidentov je pomembno proučevanje rezidentovih zaznav vplivov turizma, kar pojasnjuje teorija družbene menjave. Znano je, da lokalne skupnosti kljub priznanju negativnih vplivov turizma na okolje in družbo zelo podpirajo razvoj turizma. Turizem preko pozitivnih gospodarskih, okoljskih in družbeno-kulturnih vplivov prispeva k izboljšanju kakovosti življenja rezidentov, na drugi strani pa z negativnimi vplivi povzroči spremembe, ki negativno vplivajo na življenje rezidentov. Kot rezultat tega v ospredje pride večji poudarek na ideji trajnostnega razvoja turizma s splošnim ciljem izboljšanja kakovosti življenja rezidentov.

Hipoteza 3 predpostavlja, da zaznano opolnomočenje rezidentov vodi v pozitiven odnos do podpore turizmu. Za zagotavljanje uspešnega razvoja turizma in trajnostnega razvoja je pomembno vključevanje rezidentov v proces razvoja turizma. Opolnomočenje pomeni sodelovanje članov skupnosti, ki aktivno sodelujejo pri procesu načrtovanja turizma, sprejemajo odločitve in izvajajo ukrepe. V tem delu želim raziskati, ali imajo rezidenti vpliv pri načrtovanju turizma in odločitvah o razvoju turizma. Poleg tega me zanima, ali imajo občutek ponosa zaradi edinstvenosti in vrednosti njihove kulture in naravnih virov in ali se vključujejo v skupnost ter sodelujejo z drugimi rezidenti.

Reka Kolpa povezuje destinacije turistične in trajnostne odličnosti Pokolpja ter predstavlja območje neokrnjene narave. Za Slovenijo je izjemna reka, naravno še precej nedotaknjena, slikovita in slabo poznana, ki ponuja veliko možnosti za razvoj trajnostnega turizma ter sodi med obiska vredne destinacije. Skušala sem ugotoviti, ali se rezidenti strinjajo s trditvijo v prejšnjem stavku ter kako pomembno se jim to zdi za razvoj in promocijo območja. Preverjala pa sem tudi poznavanje projekta »Evropske destinacije odličnosti« (EDEN). Slika 4 predstavlja prikaz hipotez.

Slika 4: Prikaz hipotez

4.4 Metodologija

Da bi lahko ocenila odnos rezidentov Pokolpja do razvoja turizma, sem potrebovala določene podatke o rezidentih. Za namen analize sem uporabila metodo zbiranja primarnih podatkov, pridobljenih z anketiranjem rezidentov občin Pokolpja.

Najprej sem opravila analizo demografskih podatkov s pomočjo deskriptivne statistike, kjer so me zanimale značilnosti vzorca. Nato sem podatke analizirala s faktorsko analizo, kjer sem uporabila metodo glavnih komponent in poševno rotacijo faktorjev z metodo oblmin. Prvo hipotezo sem testirala z analizo variance, saj me je zanimalo, ali med občinami Pokolpja obstajajo razlike v odnosu rezidentov do turizma. Drugo in tretjo hipotezo sem testirala s pomočjo regresijske analize z novimi faktorji.

4.4.1 Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik, ki je bil anonimen, je obsegal 17 vprašanj. Vsebinsko je razdeljen na 5. sklopov.

Prvi sklop (vprašanja 1 in 2) se nanaša na osebne ekonomske koristi od turizma in podporo razvoju turizma s strani rezidentov, kjer sem skušala ugotoviti, kako rezidenti zaznavajo ekonomsko stanje občine in njene možnosti za razvoj v povezavi s turizmom. Anketiranci so morali oceniti stopnjo strinjanja oziroma nestrinjanja s trditvami, za kar je bila uporabljena 5-stopenjska Likertova lestvica.

Drugi sklop vprašanj (vprašanja 3, 4 in 8) se nanaša na pozitivne in negativne vplive turizma ter kakovost življenja rezidentov. Vprašanja so zasnovana tako, da zajemajo vse tri stebre trajnostnega razvoja (ekonomski, družbeno-kulturni, okoljski). Na ta način sem skušala ugotoviti, kako rezidenti zaznavajo pozitivne in negativne vplive turizma, kakšen je njihov vpliv na kakovost življenja rezidentov ter kako dobro posamezna občina vlaga v trajnostni razvoj. Tudi v tem sklopu so morali anketiranci oceniti stopnjo strinjanja oziroma nestrinjanja s trditvami, za kar so imeli na voljo 5-stopenjsko Likertovo lestvico. Z drugim sklopom vprašanj sem želela potrditi ali zavreči 2. hipotezo.

Tretji sklop vprašanj (od 5. do 7. vprašanja) preverja 3. hipotezo. Vsebuje vprašanja, ki ugotavljajo, kako rezidenti zaznavajo opolnomočenje pri odločitvah o turizmu v njihovi občini. 3. vprašanje obravnava psihološko opolnomočenje, 4. vprašanje družbeno opolnomočenje in 5. vprašanje politično opolnomočenje. Za odgovore anketirancev je bila uporabljena 5-stopenjska Likertova lestvica.

Četrti sklop vprašanj (9. in 10. vprašanje) zajema rezidentovo poznavanje projekta »Evropske destinacije odličnosti« ter njihovo ocenjevanje pomena dodelitve tega naziva reki Kolpi za razvoj in promocijo destinacije Pokolpja. Anketiranci so odgovarjali, ali poznajo projekt ali ne, in nato opisali, zakaj se jim zdi naziv pomemben oziroma zakaj ne. Sklop vprašanj je namenjen za potrditev ali zavrnitev 4. hipoteze.

Peti sklop vprašanj (vprašanja od 11. do 17.) vsebuje vprašanja za pridobivanje demografskih podatkov, kot so spol, starost, dokončana izobrazba, dohodek, trajanje bivanja v občini in delo v turizmu.

4.4.2 Opis vzorca, zbiranje in obdelava podatkov

V empirični raziskavi sem analizirala odnos rezidentov do razvoja turizma s pomočjo prilagojenega anketnega vprašalnika, povzetega iz doktorske disertacije (Boley, 2013). Podatke za namen analize v empiričnem delu magistrskega dela sem zbrala s pomočjo anketnega vprašalnika v sedmih občinah Pokolpja (Kočevje, Črnomelj, Metlika, Semič, Loški potok, Kostel in Osilnica). Anketirani so bili rezidenti posameznih občin, kar predstavlja tudi pogoj, da je bil posameznik primeren kandidat za izpolnjevanje ankete. Uporabila sem spletno

in osebno anketiranje. Spletno anketiranje je bilo izvedeno s pomočjo družbnega omrežja Facebook in elektronske pošte, kjer je bila naključno izbranim rezidentom občin Črnomelj, Metlika, Semič in Kočevje posredovana povezava do anket. Za občine Loški potok, Kostel in Osilnica sem se odločila za osebno anketiranje zaradi nezmožnosti dostopa do rezidentov preko spleta. Podatke sem zbirala od 25. junija do 31. oktobra 2014. Anketo, primerno za analizo, je rešilo 231 (46,2%) rezidentov, vseh posredovanih anketnih vprašalnikov je bilo 500. Reševanje anketnega vprašalnika je trajalo približno 10 minut. Zbrani podatki so bili obdelani s programom Microsoft Excel 2010 in s statističnim programom SPSS za Windows.

4.5 Analiza in interpretacija rezultatov

Sledi analiza podatkov, ki so bili zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika. V prvem delu predstavljam demografske značilnosti anketiranih oseb, drugi del je namenjen predstavitvi opisne statistike s frekvenčno porazdelitvijo, nato sledi še testiranje hipotez.

4.5.1 Demografski podatki – značilnosti vzorca

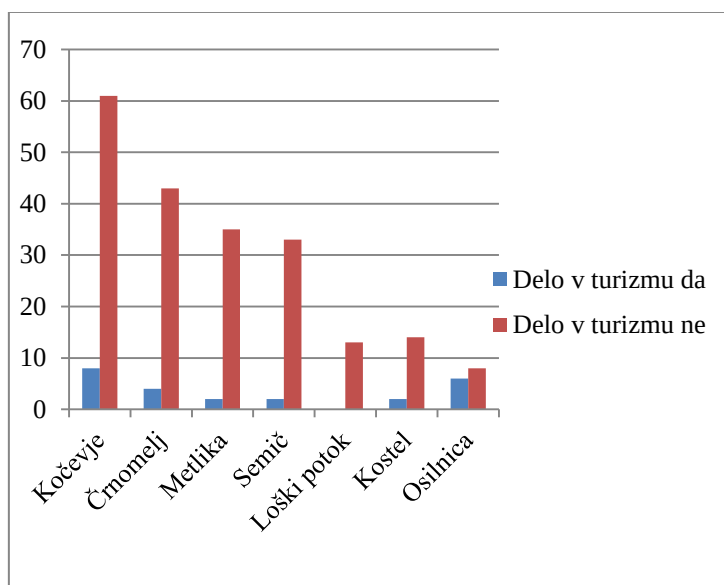
Demografski podatki so bili pridobljeni z odgovori na vprašanja od 11 do 17. V raziskavi je sodelovalo 231 anketirancev. Anketirane osebe se med seboj razlikujejo po spolu, delu v turizmu, starosti, stopnji izobrazbe, dohodku gospodinjstva in letih bivanja v občini.

Med vsemi anketiranimi osebami ($n=231$) je 38,96% oziroma 90 oseb moškega spola in 61,04% oziroma 141 oseb ženskega spola (Priloga 2, Tabela 1). Vzorec odraža dejstvo, da je med prebivalstvom Slovenije več žensk kot moških, ni pa povsem v skladu s strukturo prebivalstva na dan 1.7.2014, kjer moški predstavljajo 49,54% delež in ženske 50,46% (STAT, Prebivalstvo, Slovenija, 2014). Vzorec tudi ni v skladu s strukturo prebivalstva Pokolpja, saj je delež moških (50,21%) večji kot delež žensk (49,79%) (Priloga 2, Tabela 2).

Pri vprašanju, kjer me je zanimalo, ali anketirane osebe delajo v turizmu, je 10,40% oziroma 24 oseb odgovorilo, da delajo v turizmu, 89,60% oziroma 207 oseb ne dela v turizmu (Priloga 2, Tabela 3).

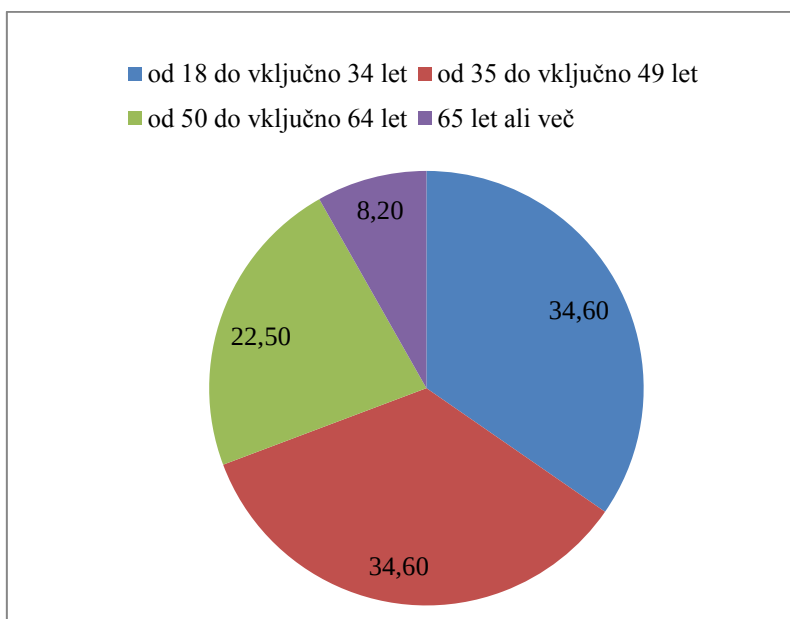
Pri pregledu zaposlenih v turizmu po posameznih občinah so rezultati sledeči in so prikazani v Sliki 5. Največ anketiranih oseb, ki so zaposlene v turizmu, prihaja iz občine Kočevje, in sicer 8. Sledi občina Osilnica, kjer 6 anketiranih oseb dela v turizmu. 4 anketirane osebe delajo v turizmu v občini Črnomelj, v občinah Metlika in Semič delata v turizmu dve osebi. V občini Loški potok pa nobena anketirana oseba ne dela v turizmu (Priloga 2, Tabela 4).

Slika 5: Struktura anketiranih oseb glede na delo v turizmu po posameznih občinah

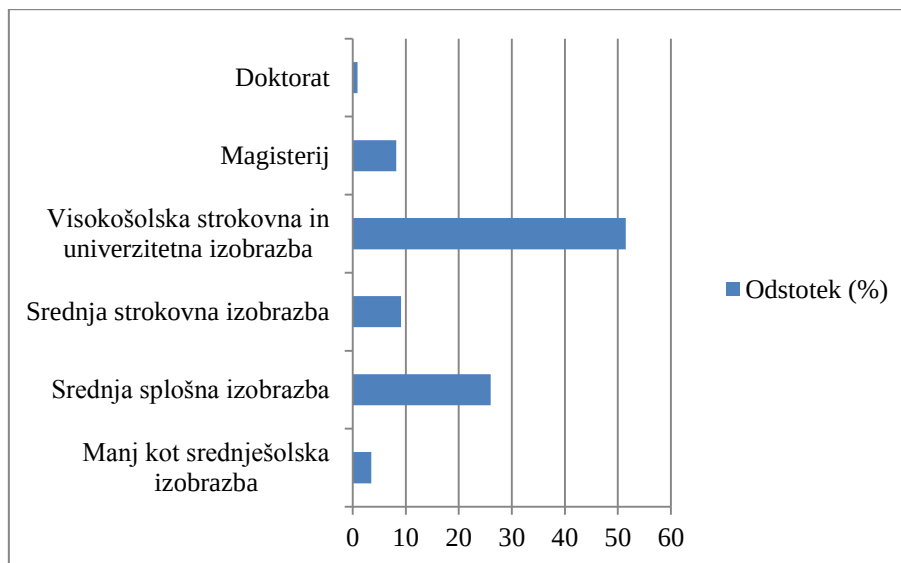
V anketi sem anketirane osebe spraševala po letnici rojstva, za potrebe analize pa so bili pridobljeni podatki preračunani v starost. Najmlajša anketirana oseba ima 18 let, najstarejša 77 let. Povprečna starost znaša 41,97 let (Priloga 2, Tabela 5). Spremenljivko starost sem pretvorila v štiri starostne razrede. V prvi starostni razred od 18 do vključno 34 let se je uvrstilo 34,60% oziroma 80 oseb, 34,60% oziroma 80 oseb se je uvrstilo v starostni razred od 35 do vključno 49 let, v starostni razred od 50 do vključno 64 let se je uvrstilo 22,50% oziroma 52 oseb in 8,20% oziroma 19 oseb se je uvrstilo v starostni razred 65 let ali več (Priloga 2, Tabela 6). Strukturo anketiranih oseb po starosti prikazuje Slika 6.

Slika 6: Struktura anketiranih oseb po starosti (v %)

Anketirane osebe so imele pri vprašanju o najvišji stopnji izobrazbe, ki so jo zaključile, izbiro med šestimi možnostmi. Glede na izobrazbeno strukturo ima največ anketiranih oseb dokončano visokošolsko strokovno in univerzitetno izobrazbo, in sicer 51,50% oziroma 119 oseb. Manj kot srednješolsko izobrazbo ima 3,50% oziroma 8 oseb, srednjo splošno izobrazbo je dokončalo 26% oziroma 60 oseb. Srednjo strokovno izobrazbo je zaključilo 9,10% oziroma 21 oseb. 8,20% oziroma 19 anketiranih oseb ima dokončan magisterij, 0,90% oziroma 2 osebi pa doktorat (Priloga 2, Tabela 7). Izobrazbeno strukturo prikazuje Slika 7.

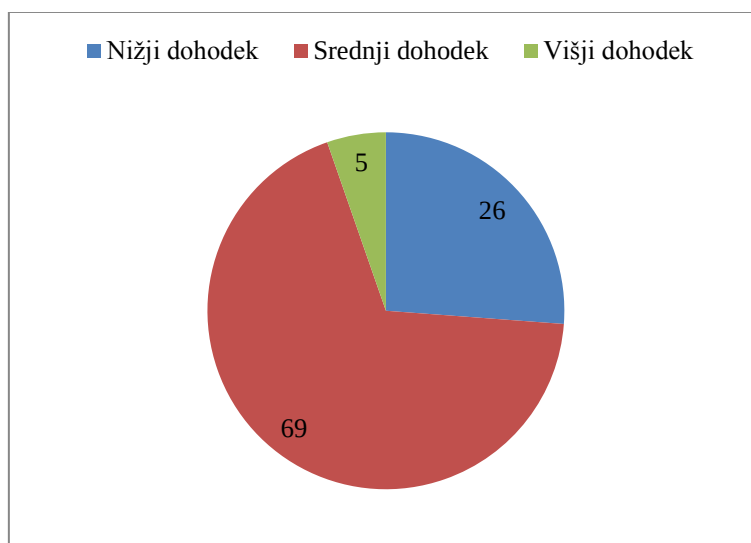
Slika 7: Struktura anketiranih oseb po stopnji izobrazbe (v %)

V občini Kočevje ima največ anketiranih oseb dokončano visokošolsko strokovno in univerzitetno izobrazbo (37 oseb), prav tako v občinah Črnomelj (23 oseb), Metlika (24 oseb), Semič (18 oseb) ter Loški potok (9 oseb). V občinah Metlika, Loški potok in Kostel nima nobena oseba zaključene manj kot srednješolske izobrazbe. Doktorat se kot dokončana izobrazba pojavi samo v dveh občinah, Kočevju in Metliki (Priloga 2, Tabela 8).

Pri vprašanju o dohodku gospodinjstva so anketirane osebe odgovarjale glede na tri ponujene možnosti. Med anketiranimi osebami (n=225, ker 6 oseb ni odgovorilo na vprašanje) ima 25,50% oziroma 59 oseb nižji dohodek, največ anketiranih oseb, in sicer 66,70% oziroma 154 oseb ima srednji dohodek, samo 5,20% oziroma 12 oseb ima višji dohodek (Priloga 2, Tabela 9). Strukturo anketiranih oseb po dohodku gospodinjstva prikazuje Slika 8.

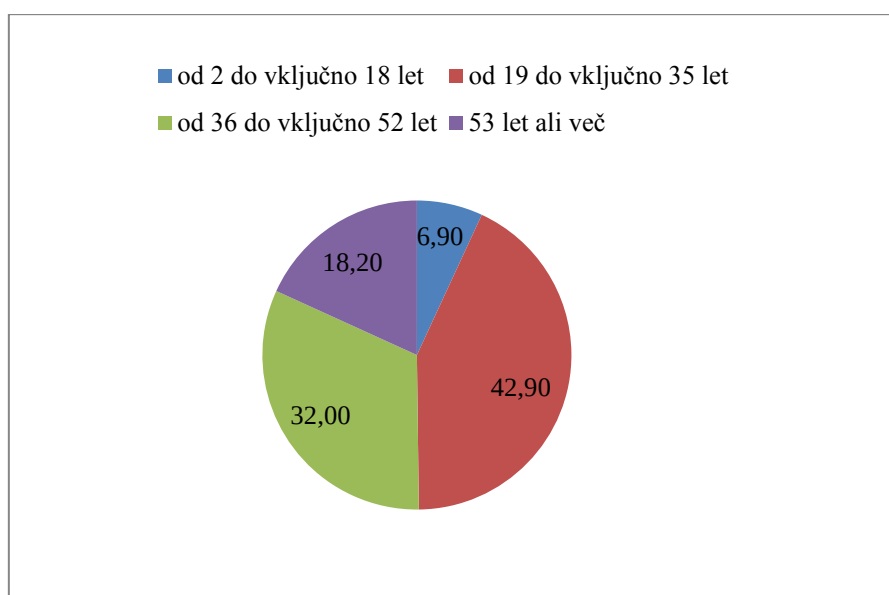
Slika 8: Struktura anketiranih oseb po dohodku gospodinjstva (v %)

Tudi primerjava dohodka gospodinjstva med občinami pokaže, da znotraj posameznih občin prevladujejo osebe s srednjim dohodkom, sledijo jim osebe z nižjim dohodkom, najmanj oseb ima višji dohodek (Priloga 2, Tabela 10).

Vse anketirane osebe so stalni rezidenti v posameznih občinah, razlikujejo se po dolžini bivanja v posamezni občini, zato sem dolžino bivanja razdelila na štiri razrede. Število anketiranih oseb, ki v posamezni občini živijo od dveh do vključno 18 let, znaša 6,90% oziroma 16 oseb, od 19 do vključno 35 let živi v posamezni občini 42,90% oziroma 99 oseb, 32% oziroma 74 oseb živi v posamezni občini od 36 do vključno 52 let, 53 let ali več pa v posamezni občini živi 18,20% oziroma 42 oseb (Priloga 2, Tabela 11). Strukturo anketiranih oseb po dolžini bivanja v posamezni občini prikazuje Slika 9.

Slika 9: Struktura anketiranih oseb po dolžini bivanja v posamezni občini (v %)

4.5.2 Opisna statistika s frekvenčno porazdelitvijo trditev

Pri analizi odnosa rezidentov do razvoja turizma me je zanimala povprečna ocena posameznih trditev. Anketiranci so ocenjevali, v kolikšni meri se strinjajo oziroma ne strinjajo s trditvami. Ponujeno so imeli 5-stopenjsko Likertovo lestvico, kjer je vrednost 1 pomenila »sploh se ne strinjam«, vrednost 5 je pomenila »zelo se strinjam«. Za mejno vrednost sem določila 3 na lestvici od 1 do 5. V Prilogi 3 je prikazana tabela opisne statistike s frekvenčno porazdelitvijo pri posameznih trditvah.

Tabela 6: Odnos rezidentov do turizma

	Trditev	Povprečje	Std. odklon	Koeficient asimetrije	Koeficient sploščenosti
1	Na splošno pozitivni učinki turizma odtehtajo negativne vplive v občini	3,26	1,18	-0,27	-0,75
2	Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati	4,60	0,62	-1,64	2,96
3	Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino	4,65	0,57	-1,65	3,21
4	Občina naj ostane turistična destinacija	4,52	0,67	-1,35	1,64
5	Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma	4,65	0,58	-1,56	2,15
6	Turizem v občini mi pomaga plačati položnice	1,78	1,05	1,30	0,94
7	Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini	1,78	1,13	1,40	0,99
8	Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini	2,90	1,33	-0,03	-1,18
9	Število prihodnjih delovnih mest v občini je obetajoče	2,05	0,99	0,68	-0,20
10	Razvoj turizma povečuje prometne težave v občini	2,40	1,13	0,69	-0,23
11	Turizem predstavlja spodbudo za varstvo in ohranitev naravnih virov v občini	3,74	0,94	-0,73	0,38
12	Razvoj turizma povečuje kakovost življenja v občini	3,83	0,86	-0,55	0,23
13	Razvoj turizma poveča količino kriminala v občini	2,07	0,85	0,51	-0,04
14	Turizem spodbuja večji javni razvoj v občini (npr. ceste, javne ustanove)	3,77	1,02	-0,95	0,62
15	Povečanje števila turistov v občini izboljšuje lokalno gospodarstvo	3,77	0,92	-0,76	0,39
16	Turizem prispeva k dohodku in življenjskemu standardu v občini	3,58	1,01	-0,52	-0,32
17	Nakupovanje, restavracije in možnost za zabavo so boljši zaradi turizma	3,39	1,12	-0,42	-0,65
18	Rezultati turizma se kažejo pri povečanju življenjskih stroškov v občini	2,48	0,88	0,38	0,13
19	Turizem pomaga ohranjati kulturno identiteto v občini	3,85	0,87	-0,92	0,97
20	Turizem povzroča natrpanost/gnečo v občini	2,06	0,89	0,87	0,80
21	Razvoj turizma povečuje število priložnosti za rekreacijo rezidentov	3,62	1,04	-0,73	0,09
22	Povečanje števila turistov v občini bo privedlo do trenja med rezidenti in turisti	1,91	0,79	0,71	0,31
23	Turizem izboljšuje fizičen izgled občine	3,80	0,95	-0,82	0,32
24	Me naredi ponosnega, da sem rezident občine	3,53	1,04	-0,45	-0,18
25	Me spravlja v zadrego*	2,18	1,03	0,65	-0,20
26	Me naredi posebnega, saj ljudje potujejo, da bi videli edinstvene značilnosti občine	3,55	1,02	-0,36	-0,47
27	Me spodbudi, da želim drugim povedati, kaj lahko ponudimo v občini	3,90	0,88	-0,82	0,58
28	Me pripravi do tega, da želim prikriti dejstvo, da živim v občini*	1,73	0,88	1,24	1,34
29	Me spomni, da imam edinstveno kulturo, ki jo želim deliti z obiskovalci	3,89	0,92	-0,68	0,37
30	Me spodbudi, da delam dobro, da bi občina ostala posebna	3,94	0,89	-0,64	0,30
31	Me naredi bolj povezanega z mojo skupnostjo	3,47	1,02	-0,54	-0,09
32	Določa načine za mene, da se vključim v mojo skupnost	3,22	0,94	-0,49	0,01

se nadaljuje

nadaljevanje

	Trditev	Povprečje	Std. odklon	Koeficient asimetrije	Koeficient sploščenosti
33	Uničuje sposobnost skupnosti, da dela skupaj*	1,90	0,84	0,55	-0,33
34	Me odvrča od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti občine*	1,78	0,79	0,72	-0,15
35	Je moj glas izključen iz procesa načrtovanja turizma v občini*	3,08	1,15	0,06	-0,74
36	Imam glas pri odločitvah razvoja turizma v občini	2,41	1,09	0,24	-0,79
37	Imam dostop do procesa odločanja, ko gre za turizem v občini	2,39	1,10	0,36	-0,70
38	Tisti, ki imajo moč odločanja, prezrejo moje pomisleke glede turizma v občini*	3,11	1,05	0,01	-0,24
39	Moj glas naredi razliko v tem, kako je turizem razvit v občini	2,35	1,00	0,15	-0,62
40	Imam možnost, da delim svoje pomisleke glede razvoja turizma v občini	2,76	1,12	-0,23	-1,03
41	Spodbujanje lokalnega turizma v občini	4,44	0,86	-1,87	3,81
42	Povečanje delovnih mest v turizmu v občini	4,48	0,87	-1,89	3,45
43	Omogočanje turistom občine kvalitetno izkušnjo	4,50	0,78	-1,75	3,35
44	Zagotavljanje možnosti za sodelovanje pri turističnih razvojih odločitvah vsem rezidentom	4,15	0,95	-0,99	0,61
45	Povečanje kakovosti življenja rezidentov	4,35	0,88	-1,41	1,82
46	Ohranjanje kulture in dediščine	4,41	0,87	-1,60	2,47
47	Povečevanje partnerstev med člani skupnosti	4,22	0,91	-1,22	1,45
48	Varovanje kakovosti vode	4,35	1,03	-1,54	1,60
49	Ohranjanje naravnega okolja	4,71	0,65	-2,71	8,22
50	Varovanje kakovosti zraka	4,23	1,17	-1,45	1,12
51	Razvoj trajnostnega turizma	4,16	1,14	-1,28	0,82
52	Zagotavljanje, da razvoj turizma ne presega razpoložljivih sredstev	4,11	0,94	-0,85	0,33

Legenda: * Navedene trditve, ki so bile rekodirane zaradi negativnega besedila

Skupno povprečje se na 5-stopenjski lestvici giblje med vrednostjo 3 »nevtralno« in vrednostjo 4 »se strinjam« in znaša 3,38. To pomeni, da se rezidenti v večini strinjajo s trditvami. Najvišjo povprečno vrednost odnosa rezidentov do turizma lahko zasledimo pri trditvi »Ohranjanje naravnega okolja« in znaša 4,71. Ta rezultat potrjuje tudi podatek, da se je 78,80% anketirancev zelo strinjalo z navedeno trditvijo (Priloga 3, Tabela 12). Visoke povprečne vrednosti so tudi pri trditvah »Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati«, »Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino« ter »Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma«. Najnižjo povprečno vrednost opazimo pri dveh trditvah, in sicer »Turizem v občini mi pomaga plačati položnice« in »Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini«. Nizke povprečne vrednosti in posledično nestrinjanje s trditvami zasledimo pri trditvah »Število prihodnjih delovnih mest v občini je obetajoče«, »Turizem povzroča natrpanost/gnečo v občini« in »Razvoj turizma poveča količino kriminala v občini«.

Standardni odklon je mera razpršenosti porazdelitve vrednosti. Odgovori so najbolj razpršeni pri trditvi »Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini«, kjer je standardni odklon 1,33. Razpršenost je bila najmanjša pri trditvi »Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino«, standardni odklon zavzema vrednost 0,57.

S koeficientom asimetrije merimo asimetrijo spremenljivke. Iz Tabele 12 (Priloga 3) je razvidno, da je 17 trditev asimetričnih v levo, saj je njihov koeficient asimetrije manjši kot 0.

Gre za trditve, kjer so anketiranci izrazili nestrinjanje s trditvami. Ostale trditve imajo asimetrijo v desno, saj je njihov koeficient asimetrije večji od 0.

Koeficient sploščenosti meri stopnjo sploščenosti spremenljivke. Koeficient prikazuje, da so bili odgovori na posamezno trditev pri 19 trditvah sploščeno porazdeljeni, ker je koeficient manjši od 0. Ostalih 33 trditev ima koničasto porazdelitev, saj je koeficient večji od 0.

4.5.3 Testiranje hipotez

Pred kakršno koli nadaljnjo analizo podatkov sem na podlagi zbranih podatkov naredila faktorsko analizo, ki nam pomaga ugotoviti, ali so zveze med opazovanimi spremenljivkami pojasnljive z manjšim številom posredno opazovanih spremenljivk ali faktorjev. Na podlagi faktorske analize sem s pomočjo rotacije podatkov izločila neustrezne trditve, ki glede na izračunane faktorje in uteži ne spadajo v raziskovalno področje, in obdržala tiste, ki res merijo isto dimenzijo in imajo dovolj močne uteži. Namen rotiranja je poenostavitev faktorskega modela, kjer dobimo teoretično pomembne faktorje in čim enostavnejšo faktorsko strukturo. Za svoje potrebe analize sem uporabila poševno rotacijo z metodo oblamin. S pomočjo Barlettovega testa specifičnosti in Keiser-Meyer-Olkinovim testa (KMO) sem preizkusila, ali so podatki sprejemljivi za nadaljnjo analizo. Signifikacija Barlettovega testa specifičnosti mora biti manjša od 0,05, da lahko rečemo, da so podatki ustrezni. Čim večja je mera KMO testa na razponu od 0 do 1, bolj so podatki primerni za analizo. Poleg tega je bil izračunan tudi koeficient Cronbach alfa, ki nam pove, v kolikšni meri določeni faktorji predstavljajo zanesljivo mero (Dolenc, 2005).

Spremenljivka »podpora turizmu« vključuje devet trditev, ki so bile vključene v faktorsko analizo. Mera KMO testa je relativno visoka (0,75) in signifikacija Bartlettovega testa je statistično pomembna, kar kaže, da so podatki sprejemljivi za analizo (Priloga 4, Tabela 13). Faktorska analiza pokaže, da obstajajo trije faktorji, kar pomeni tri dimenzije. Prvi faktor pojasni 31,50% variance, drugi faktor pojasni 19,70% variance, tretji faktor pojasni samo 4,07% variance (Priloga 4, Tabela 13). Za ocenjevanje faktorskih uteži so bile uporabljene rotacije. Po izvedeni poševni rotaciji sem opazila, da trditvi t1⁷ in t9 nimata pri nobenem faktorju uteži večje od 0,4, kar pomeni, da nimata večjega vpliva na nobeno od dimenzij, zato ju izključim iz nadaljnje analize. Trditev t4 ima uteži močne pri prvem in tretjem faktorju in ker ne meri zelenega, jo prav tako izločim iz nadaljnje analize. Vsaka izmed ostalih trditev ima izrazito utež pri natanko prvem ali drugem faktorju, zato tretjega faktorja ne upoštevam pri analizi. Glede na vsebino trditev sem pri poševni rotaciji dva dobljena faktorja interpretirala takole:

1. faktor: spodbujanje/promocija turizma (t2, t3, t5)
2. faktor: osebne koristi od turizma (t6, t7, t8)

⁷ Trditve v anketnem vprašalniku sem zaradi preglednosti v besedilu označila s t1 do t52 (Priloga 1).

Nato sem za oba dobljena faktorja ponovno naredila faktorsko analizo in ugotovila, da prvi faktor pojasni 39,81% variance, drugi faktor pa 24,45% variance (Priloga 4, Tabela 14). Izračunala sem tudi mero zanesljivosti s pomočjo koeficienta Cronbach alfa, ki za prvi faktor znaša 0,84, za drugi faktor pa 0,81 (Priloga 4, Tabela 15). To pomeni, da je merjenje dovolj zanesljivo.

Pri spremenljivki »kakovost življenja rezidentov« sem v faktorsko analizo vključila dvanajst trditev. Pred presojo veljavnosti sem opravila Kaiser-Meyer-Olkin test (KMO) in Bartlettov test za proučitev primernosti podatkov za faktorsko analizo (Priloga 4, Tabela 16). Mera KMO testa je zelo visoka (0,82) in signifikacija Bartlettovega testa je statistično pomembna, kar kaže, da so podatki sprejemljivi za analizo. Faktorska analiza pokaže, da obstajajo trije faktorji, kar pomeni tri dimenzije. Prvi faktor pojasni 35,56% variance, drugi faktor pojasni 17,78% variance, tretji pa samo 5,91% variance (Priloga 4, Tabela 16). Po poševni rotaciji in pregledu uteži sem ugotovila, da imajo vse trditve utež večjo od 0,4. To pomeni, da merijo želeno, zato jih vključim v nadaljnjo analizo. Glede na vsebino trditev sem tri dobljene faktorje poimenovala takole:

1. faktor: družbeno-kulturne koristi (t43, t44, t45, t46, t47, t52)
2. faktor: okoljske koristi (t48, t49, t50, t51)
3. faktor: gospodarske koristi (t41, t42)

Izračunala sem tudi mero zanesljivosti Cronbach alfa, ki za prvi faktor znaša 0,81, za drugi faktor 0,92, za tretji faktor pa 0,83 (Priloga 4, Tabela 17), kar pomeni, da je merjenje dovolj zanesljivo.

Pri spremenljivki »opolnomočenje« sem v faktorsko analizo vključila sedemnajst trditev. Mera KMO testa je zelo visoka (0,84) in signifikacija Bartlettovega testa je statistično pomembna (Priloga 4, Tabela 18), kar kaže, da so podatki sprejemljivi za analizo. Faktorska analiza pokaže, da obstajajo štiri faktorji, kar pomeni štiri dimenzije. Prvi faktor pojasni 28,46% variance, drugi faktor pojasni 14,38% variance, tretji faktor pojasni 6,62%, četrti faktor pojasni samo 4,51% variance (Priloga 4, Tabela 18). Po pregledu uteži lahko vidim, da je trditev t28 močna na prvem in četrtem faktorju, kar pomeni, da ne meri zelenega, zato jo izločim iz nadaljnje analize. Prav tako pri trditvi t38 opazim, da je močna na drugem in četrtem faktorju. Čeprav uteži ne dosegajo vrednosti 0,40, so pa zelo blizu, ne merijo zelenega. Zaradi ugotovljenega predvidevam, da četrti faktor v celoti ne bo uporaben za analizo (trditve t25, t28, t38). Kljub temu izračunam še Cronbachov alfa, da preverim, ali se bo moje predvidevanje potrdilo. Koeficient Cronbachov alfa za četrti faktor znaša 0,45, kar pomeni, da merjenje ni dovolj zanesljivo. Moja predvidevanja so se potrdila, zato četrti faktor izločim iz nadaljnje analize.

Vsaka izmed ostalih trditev pa ima izrazito utež na natanko enem od treh faktorjev. Glede na vsebino trditev sem tri faktorje interpretirala takole:

1. faktor: psihološko opolnomočenje (t24, t26, t27, t29, t30, t31, t32)
2. faktor: politično opolnomočenje (t35, t36, t37, t39, t40)
3. faktor: družbeno opolnomočenje (t33, t34)

Za dobljene tri faktorje sem ponovno naredila faktorsko analizo in ugotovila, da prvi faktor pojasni 32,51% variance, drugi faktor pojasni 16,07% variance, tretji faktor pa 7,56% variance (Priloga 4, Tabela 19). Izračunala sem tudi koeficient Cronbach alfa, ki meri zanesljivost, in za prvi faktor zanaša 0,89, za drugi faktor 0,85, za tretji faktor pa 0,78 (Priloga 4, Tabela 20).

Spremenljivka »zaznani pozitivni vplivi turizma« vključuje devet trditve, ki so bile vključene v faktorsko analizo. Mera KMO testa je zelo visoka (0,91) in signifikacija Barlettovega testa je statistično značilna, kar kaže, da so podatki sprejemljivi za analizo (Priloga 4, Tabela 21). Faktorska analiza pokaže na eno dimenzijo, kar pomeni, da vse trditve padejo na en faktor, ki pojasni 41,94% variance (Priloga 4, Tabela 21). Vse trditve imajo uteži večje od 0,40, kar pomeni, da merijo želeno, zato jih uporabim za nadaljnjo analizo. Glede na vsebino trditve sem dobljeni faktor poimenovala pozitivni vplivi turizma. Izračunala sem tudi mero zanesljivosti Cronbach alfa, ki za dobljeni faktor znaša 0,86 (Priloga 4, Tabela 22), kar pomeni, da je merjenje dovolj zanesljivo. Sledijo rezultati testiranja hipotez.

4.5.3.1 Hipoteza 1: odnos rezidentov do podpore turizmu se med občinami Pokolpja ne razlikuje

Pri hipotezi 1 sem najprej preverila, kakšna so povprečja odgovorov pri posameznih trditvah po občinah, nato pa sem naredila primerjavo odgovorov pri posameznih trditvah med občinami z analizo variance.

V Tabeli 7 je razvidno, da se pri trditvah »Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati«, »Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino«, »Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma«, anketirani rezidenti po vseh posameznih občinah strinjajo ali zelo strinjajo z navedenimi trditvami, saj se povprečja gibljejo med 4 in 5. Torej so mnenja, da je treba turizem aktivno spodbujati in promovirati ter ga ohranjati pomembnega.

Pri trditvah »Turizem v občini mi pomaga plačati položnice« in »Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini« se povprečja gibljejo med 1 in 2, kar pomeni, da se rezidenti ne strinjajo ali zelo ne strinjajo s trditvama. Skleпам, da njihov dohodek po večini ni vezan na turizem in ga pridobijo v drugih panogah. Posledično jim turizem ne pomaga plačati položnic. Iz tega je razvidno, da je v občinah Pokolpja malo ljudi zaposlenih v turizmu.

Pri trditvi »Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini« se odgovori po občinah razlikujejo. V občinah Kočevje, Črnomelj in Osilnica se anketirani rezidenti strinjajo s trditvijo, torej so mnenja, da bi imeli gospodarsko korist od večjega razvoja turizma.

Anketirane osebe iz občin Metlika, Semič, Loški potok in Kostel se s trditvijo sploh ne strinjajo in ne verjamejo, da bi imeli zaradi razvoja turizma gospodarsko korist.

Tabela 7: Povprečne ocene trditev po posameznih občinah

Občina		Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati	Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino	Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma	Turizem v občini mi pomaga plačati položnice	Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini	Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini
Kočevje	Povprečje	4,72	4,67	4,71	1,83	1,83	3,26
	N	69	69	69	69	69	69
	Std. odkl.	0,57	0,59	0,55	1,11	1,27	1,27
Črnomelj	Povprečje	4,57	4,64	4,77	1,68	1,79	3,04
	N	47	47	47	44	47	47
	Std. odkl.	0,68	0,53	0,48	1,01	1,12	1,33
Metlika	Povprečje	4,70	4,68	4,57	2,05	1,92	2,62
	N	37	37	37	37	37	37
	Std. odkl.	0,52	0,58	0,60	1,18	1,14	1,29
Semič	Povprečje	4,51	4,74	4,60	1,51	1,51	2,43
	N	35	35	35	35	35	35
	Std. odkl.	0,61	0,51	0,55	0,78	0,85	1,31
Loški potok	Povprečje	4,15	4,38	4,23	1,15	1,23	2,15
	N	13	13	13	13	13	13
	Std. odkl.	0,69	0,51	0,73	0,38	0,44	1,14
Kostel	Povprečje	4,38	4,25	4,63	1,94	2,06	2,81
	N	16	16	16	16	16	16
	Std. odkl.	0,81	0,78	0,72	1,18	1,24	1,28
Osilnica	Povprečje	4,71	4,93	4,71	2,21	2,00	3,29
	N	14	14	14	14	14	14
	Std. odkl.	0,47	0,27	0,61	1,12	1,24	1,33
Skupaj	Povprečje	4,60	4,65	4,65	1,78	1,78	2,90
	N	231	231	231	228	231	231
	Std. odkl.	0,62	0,57	0,58	1,05	1,13	1,33

Analizo variance (ANOVA) uporabimo, ko želimo med seboj primerjati tri ali več neodvisnih skupin. Z analizo variance ugotavljamo, ali se variance med več skupinami med seboj statistično značilno razlikujejo ali ne.

V Tabeli 8 zasledimo, da so pri trditvah »Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati«, »Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino«, »Turizem v občini mi pomaga plačati položnice« in »Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini« razlike med variancami vseh občin statistično značilne, saj so njihove statistične značilnosti manjše od 0,05.

Pri trditvah »Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma« in »Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini« varianci med občinami nista statistično značilni, saj statistične značilnosti znašajo več kot 0,05. To pomeni, da rezidenti občin promocijo turizma doživljajo različno in da se razlikujejo po tem, v kolikšni meri je njihov dohodek vezan na turizem.

Tabela 8: Enosmerna analiza variance (ANOVA)

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati * Občina	Med skupinami	5,330	6	0,888	2,368	0,031
	Znotraj skupin	84,030	224	0,375		
	Skupaj	89,359	230			
Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino * Občina	Med skupinami	4,908	6	0,818	2,618	0,018
	Znotraj skupin	69,984	224	0,312		
	Skupaj	74,892	230			
Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma * Občina	Med skupinami	3,573	6	0,596	1,827	0,095
	Znotraj skupin	73,024	224	0,326		
	Skupaj	76,597	230			
Turizem v občini mi pomaga plačati položnice * Občina	Med skupinami	13,955	6	2,326	2,168	0,047
	Znotraj skupin	237,080	221	1,073		
	Skupaj	251,035	227			
Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini * Občina	Med skupinami	9,210	6	1,535	1,208	0,303
	Znotraj skupin	284,530	224	1,270		
	Skupaj	293,740	230			
Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini * Občina	Med skupinami	30,026	6	5,004	3,001	0,008
	Znotraj skupin	373,480	224	1,667		
	Skupaj	403,506	230			

Na podlagi zgoraj navedenih rezultatov ugotovim, da so pri vseh trditvah, ki spadajo pod spremenljivko podpora turizmu, razen pri eni (»Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini«), rezidenti vseh občin enakega mnenja. Variance med vsemi občinami pa niso statistično značilne (trditvi »Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma« in »Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini«), kar pomeni, da obstajajo določene razlike v odnosu rezidentov do razvoja turizma med občinami Pokolpja, vendar na podlagi tega hipoteze v celoti ne morem niti potrditi niti zavrniti.

4.5.3.2 Hipoteza 2: zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma imajo pozitiven vpliv na kakovost življenja rezidentov

S pomočjo regresijske analize testiramo zastavljene hipoteze, s katerimi ugotavljamo povezanost odvisne spremenljivke z neodvisnimi spremenljivkami. Regresijska analiza nam kaže, kakšen bi bil vpliv neodvisne spremenljivke na odvisno spremenljivko, če bi bil to edini vpliv na neodvisno (Rovan & Turk, 2001; Rogelj, 2002). Multipla linearna regresija je multivariatna metoda za proučevanje odvisnosti med eno odvisno in več neodvisnimi spremenljivkami.

Regresijo sem izvedla na podlagi modela analize, kjer sem kot odvisno spremenljivko določila kakovost življenja, kot neodvisne spremenljivke pa zaznane pozitivne vplive razvoja turizma, spol, starost, izobrazbo in dohodek (demografske spremenljivke). Ker spremenljivka kakovost življenja vsebuje tri faktorje (družbeno-kulturne koristi, okoljske koristi, gospodarske koristi), sem za vsak faktor posebej preverila, kako zaznani pozitivni vplivi

razvoja turizma vplivajo na vsakega od njih. Tako sem pri drugi hipotezi proučevala vpliv omenjenih neodvisnih spremenljivk, predvsem pa zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na odvisno, in sicer kakovost življenja.

V regresijskem modelu 1 sem najprej preverila vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na družbeno-kulturne koristi, nato na okoljske koristi in nazadnje še vpliv na gospodarske koristi.

Tabela 9 prikazuje, da zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma vplivajo na vse tri faktorje kakovosti življenja (družbeno-kulturne koristi, okoljske koristi, gospodarske koristi), saj so pri vseh statistično značilni. Največji vpliv imajo na faktor gospodarske koristi, saj Beta znaša 0,36. To pomeni, da zaradi pozitivnih vplivov razvoja turizma rezidenti bolj spodbujajo razvoj lokalnega turizma in povečanje delovnih mest v turizmu. Prav tako zaznani pozitivni vplivi omogočijo turistom kvalitetno izkušnjo, rezidentom povečujejo kakovost življenja ter pozitivno vplivajo na ohranjanje kulture in dediščine, naravnega okolja, kakovosti zraka in razvoj trajnostnega turizma.

Ta model dosega zadovoljive rezultate pri multiplu determinacijskem koeficientu (R^2). Le-ta kaže delež pojasnjene variance za odvisno spremenljivko in znaša 0,33, kar pomeni, da model pojasnjuje 33,40% variabilnosti odvisne spremenljivke. F-statistika, ki beleži vrednost 15,78 in je značilna pri signifikaciji 0,00, podaja rezultate o tem, da je tovrsten model statistično relevanten in z njim deloma pojasnimo odvisno spremenljivko.

Neposreden vpliv neodvisnih spremenljivk na odvisno je prikazan v Tabeli 9, kjer lahko opazimo, da na družbeno-kulturne koristi poleg zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma vpliva tudi spol⁸, saj njegov regresijski koeficient znaša 0,14. To pomeni, da ženski spol bolj podpira, da se turistom omogoči kvalitetno izkušnjo, da se povečuje kakovost življenja in da razvoj turizma ne presega razpoložljivih sredstev.

Tabela 9: Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na kakovost življenja rezidentov

Model 1	Družbeno-kulturne koristi			Okoljske koristi			Gospodarske koristi		
	Beta	Sig.		Beta	Sig.		Beta	Sig.	
(Konstanta)		0,000			0,000			0,000	
Pozitivni vplivi	0,308	0,000		0,155	0,024		0,355	0,000	
Spol	0,142	0,036		-0,075	0,279		-0,004	0,955	
Starost	-0,024	0,713		0,077	0,261		-0,083	0,204	
Izobrazba višje in nižje izobraženi	-0,064	0,367		-0,142	0,054		-0,039	0,574	
Dohodek gospodinjstva	0,070	0,316		0,103	0,154		0,058	0,394	
	R ²	F	Sig.F	R ²	F	Sig.F	R ²	F	Sig.F
	0,122	5,729	0,000	0,068	2,970	0,013	0,144	7,077	0,000

⁸ Za potrebe analize za multiplo regresijo sem spremenljivko spol s pomočjo funkcije Recode dihotomizirala. Vrednost 0 predstavlja moški spol, vrednost 1 ženski spol.

Prav tako preverim, ali zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma vplivajo še na katero spremenljivko v modelu. V Tabeli 10 vidimo, da zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma vplivajo na psihološko, politično, družbeno opolnomočenje, spodbujanje turizma in osebne koristi, saj so statistično značilni. Največji vpliv imajo na faktor psihološko opolnomočenje, saj regresijski koeficient znaša 0,58. Ta vpliv je tudi večji od vpliva na kakovost življenja, torej iz tega sledi, da zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma najbolj vplivajo na to, da so rezidenti ponosni na svojo destinacijo, da hočejo turistom pokazati, kaj ponujajo, in da delajo dobro ter s tem ohranjajo destinacijo posebno. Na psihološko opolnomočenje prav tako vplivata izobrazba⁹ in dohodek¹⁰. Ker je regresijski koeficient pri spremenljivki izobrazba negativen, pomeni da so ljudje s srednjo izobrazbo ali manj bolj naklonjeni lokalnemu turizmu. Spremenljivka starost¹¹ pa statistično značilno vpliva na politično opolnomočenje, torej se rezidenti, ki so stari 40 let ali več, bolj vključujejo pri sodelovanju in odločanju o razvoju turizma.

Tabela 10: Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na opolnomočenje in podporo turizmu

Model 2	Psihološko opolnomočenje		Politično opolnomočenje		Družbeno opolnomočenje		Spodbujanje turizma		Osebne koristi	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
(Konstanta)		0,001		0,055		0,000		0,000		0,667
Pozitivni vplivi	0,579	0,000	0,230	0,001	0,308	0,000	0,370	0,000	0,365	0,000
Spol	0,101	0,079	0,028	0,681	0,074	0,265	0,055	0,387	-0,001	0,989
Starost	0,099	0,082	0,187	0,006	0,007	0,918	-0,100	0,114	0,039	0,548
Izobrazba višje in nižje izobraženi	-0,133	0,027	0,053	0,461	0,079	0,261	-0,057	0,393	-0,070	0,317
Dohodek gospodinjstva	0,122	0,039	0,088	0,213	0,128	0,065	0,225	0,001	0,002	0,972

Na podlagi rezultatov lahko hipotezo 2 potrdim in zaključim, da imajo zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma pozitiven vpliv na kakovost življenja rezidentov.

4.5.3.3 Hipoteza 3: zaznano opolnomočenje rezidentov vodi v pozitiven odnos do podpore turizmu

Hipotezo 3 sem prav tako preverila s pomočjo regresije, kjer me je zanimalo, ali zaznano opolnomočenje rezidentov pozitivno vpliva na podporo turizmu. Ker podpora turizmu vključuje dva faktorja (spodbujanje turizma in osebne koristi), sem najprej preverila vpliv

⁹ Za potrebe analize sem spremenljivko izobrazba s pomočjo funkcije Recode dihotomizirala. Vrednost 0 je predstavljala srednjo izobrazbo ali manj, vrednost 1 je predstavljala visoko izobrazbo ali več.

¹⁰ Pri spremenljivki dohodek vrednost 1 predstavlja nižji dohodek, vrednost 2 srednji dohodek, vrednost 3 predstavlja višji dohodek.

¹¹ Spremenljivko starost sem s pomočjo funkcije Recode dihotomizirala. Vrednost 0 je predstavljala osebe, mlajše od 39 let, vrednost 1 je predstavljala osebe, starejše od 40 let.

opolnomočenja (psihološko, družbeno in politično opolnomočenje) in demografskih spremenljivk na spodbujanje turizma, nato pa še vpliv teh spremenljivk na osebne koristi.

Tabela 11 prikazuje, da na spodbujanje turizma vplivajo neodvisne spremenljivke psihološko opolnomočenje, družbeno opolnomočenje, starost in dohodek. Največji vpliv ima družbeno opolnomočenje. Njegova Beta znaša 0,29, kar pomeni, da turizem ne uničuje sposobnosti skupnosti, da dela skupaj, niti ne odvrča rezidentov od sodelovanja. Tudi psihološko opolnomočenje ima statistično značilen vpliv. Rezidenti so ponosni, da turisti obiskujejo edinstvene značilnosti Pokolpja, da želijo spoznati njihovo kulturo in ponudbo, zato spodbujajo razvoj turizma. Tudi dohodek pozitivno vpliva na podporo turizmu, torej bodo rezidenti z višjimi dohodki bolj podprli turizem. Koeficinet Beta je pri spremenljivki starost negativen, kar pomeni, da mlajši rezidenti v manjši meri spodbujajo razvoj turizma kot starejši. Politično opolnomočenje pa nima statistično značilnega vpliva na spodbujanje turizma. To kaže na dejstvo, da rezidenti menijo, da nimajo možnosti sodelovanja pri odločitvah o turizmu, da se njihovo mnenje ne upošteva in da ne morejo deliti svojih pomislekov glede razvoja turizma.

V Tabeli 11 vidimo, da na odvisno spremenljivko osebne koristi vplivata samo dva faktorja, in sicer psihološko in politično opolnomočenje, saj sta statistično značilna. Največji vpliv na osebne koristi ima politično opolnomočenje, njegov regresijski koeficient znaša 0,44. To pomeni, da rezidenti pridobijo osebne koristi, ko lahko izrazijo svoje mnenje glede načrtovanja turizma v skupnosti in sodelujejo pri procesu odločanja o razvoju turizma.

Tabela 11: Vpliv opolnomočenja na podporo turizmu

Model 3	Spodbujanje turizma			Osebne koristi		
	Beta	Sig.		Beta	Sig.	
(Konstanta)		0,000			0,968	
Psihološko opolnomočenje	0,183	0,010		0,214	0,002	
Politično opolnomočenje	0,003	0,966		0,438	0,000	
Družbeno opolnomočenje	0,288	0,000		0,040	0,537	
Starost	-0,139	0,030		-0,059	0,334	
Spol	0,018	0,775		-0,018	0,763	
Izobrazba višje in nižje izobraženi	-0,073	0,283		-0,072	0,270	
Dohodek gospodinjstva	0,174	0,010		-0,052	0,418	
	R ²	F	Sig.F	R ²	F	Sig.F
	0,211	7,927	0,000	0,294	12,068	0,000

Glede na dobljene rezultate ne morem potrditi hipoteze, zato v model poleg demografskih spremenljivk in opolnomočenja vključim še kakovost življenja in zaznane pozitivne vplive turizma ter preverim morebiten vpliv na podporo turizmu.

V modelu 4 sem kot odvisno spremenljivko najprej določila spodbujanje turizma, neodvisne spremenljivke pa so bile demografske spremenljivke, kakovost življenja, opolnomočenje in zaznani pozitivni vplivi turizma. Uporabila sem metodo Enter in v model istočasno vključila vse spremenljivke. V tem modelu determinacijski koeficient (R^2) zavzema vrednost 0,37, kar pomeni, da je 36,80% celotne variance pojasnjene z variabilnostjo odvisne spremenljivke. F-statistika znaša 8,97 in je statistično značilna, kar pomeni, da z modelom deloma pojasnimo odvisno spremenljivko.

Tabela 12 prikazuje vpliv neodvisnih spremenljivk na odvisno. Vidimo lahko, da na spodbujanje turizma vplivajo družbeno-kulturne koristi, gospodarske koristi, družbeno opolnomočenje, pozitivni vplivi in dohodek gospodinjstva, saj so statistično značilni. Največji vpliv ima faktor gospodarske koristi, saj njegova Beta znaša 0,26. Iz tega lahko sklepamo, da bodo rezidenti bolj podprli turizem, če jim bo le-ta omogočal gospodarske koristi. Prav tako imata močen in podoben vpliv družbeno opolnomočenje in dohodek, kar sem že ugotovila pri modelu 3.

Tabela 12: Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma, opolnomočenja in kakovosti življenja rezidentov na spodbujanje turizma

Model 4	Nestandardiziran koeficient		Standardiziran koeficient	t	Sig.	R^2	F	Sig. F
	B	Std. napaka	Beta					
(Konstanta)	0,075	0,308		6,797	0,000	0,368	8,972	0,000
Osebne koristi	0,162	0,038	0,075	1,031	0,304			
Družbeno-kulturne koristi	-0,090	0,062	0,162	2,207	0,029			
Okoljske koristi	0,258	0,039	-0,090	-1,411	0,160			
Gospodarske koristi	-0,011	0,052	0,258	3,490	0,001			
Psihološko opolnomočenje	-0,051	0,056	-0,011	-0,142	0,887			
Politično opolnomočenje	0,223	0,041	-0,051	-0,720	0,473			
Družbeno opolnomočenje	0,158	0,048	0,223	3,367	0,001			
Pozitivni vplivi	-0,046	0,061	0,158	2,037	0,043			
Starost	-0,003	0,065	-0,046	-0,750	0,454			
Spol	-0,065	0,067	-0,003	-0,052	0,959			
Izobrazba višje in nižje izobraženi	0,178	0,071	-0,065	-0,995	0,321			
Dohodek gospodinjstva	0,075	0,064	0,178	2,806	0,006			

Odvisna spremenljivka: Spodbujanje turizma

V modelu 5 sem za odvisno spremenljivko določila osebne koristi, neodvisne spremenljivke so ostale enake kot v četrtem modelu. Tudi ta model je statistično značilen, F-statistika je 8,35, determinacijski koeficient pa znaša 35,10%. V Tabeli 13 vidimo, da na osebne koristi vplivata samo dva faktorja, in sicer gospodarske koristi in politično opolnomočenje. Tudi tukaj se kot v tretjem modelu za največji vpliv pokaže politično opolnomočenje z Beto, ki znaša 0,42.

Tabela 13: Vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma, opolnomočenja in kakovosti življenja rezidentov na osebne koristi

Model 5	Nestandardiziran koeficient		Standardiziran koeficient	t	Sig.	R ²	F	Sig. F
	B	Std. napaka	Beta					
(Konstanta)	-1,241	0,653		-1,899	0,059	0,351	8,347	0,000
Družbeno-kulturne koristi	0,016	0,121	0,010	0,129	0,897			
Okoljske koristi	0,017	0,074	0,015	0,229	0,819			
Gospodarske koristi	0,215	0,101	0,163	2,132	0,034			
Psihološko opolnomočenje	0,104	0,106	0,077	0,982	0,327			
Politično opolnomočenje	0,461	0,071	0,421	6,488	0,000			
Družbeno opolnomočenje	-0,098	0,095	-0,071	-1,036	0,302			
Pozitivni vplivi	0,214	0,117	0,144	1,829	0,069			
Starost	-0,038	0,125	-0,019	-0,304	0,761			
Spol	-0,004	0,128	-0,002	-0,030	0,976			
Izobrazba višje in nižje izobraženi	-0,082	0,136	-0,040	-0,608	0,544			
Dohodek gospodinjstva	-0,115	0,125	-0,060	-0,916	0,361			
Spodbujanje turizma	0,145	0,141	0,077	1,031	0,304			

Odvisna spremenljivka: Osebne koristi

Na podlagi dobljenih rezultatov ugotovim, da vsi trije faktorji opolnomočenja vplivajo na podporo turizmu. Iz Tabele 13 je razvidno, da faktorji opolnomočenja izmenično vplivajo ali samo na spodbujanje turizma (vplivajo psihološko in družbeno opolnomočenje) ali na osebne koristi (vplivajo psihološko in politično opolnomočenje), zato hipoteze v celoti ne morem niti sprejeti niti ovreči, potrdim jo lahko samo delno. Iz rezultatov lahko razberemo, da na podporo turizmu vplivajo tudi družbeno-kulturne koristi, gospodarske koristi in zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma.

4.5.3.4 Hipoteza 4: poznavalci projekta EDEN so ponosni, ker je bila reka Kolpa izbrana za Evropsko destinacijo odličnosti

Pri hipotezi 4 sem želela ugotoviti, ali rezidenti Pokolpja poznajo projekt »Evropske destinacije odličnosti« in ali se jim zdi ta naziv, ki ga je dobila reka Kolpa, pomemben za razvoj in promocijo destinacije Pokolpja.

V Tabeli 14 je prikazano poznavanje projekta EDEN, ki med anketiranimi rezidenti znaša 47,60% oziroma 110 oseb, kar pomeni, da projekt pozna manj kot polovica anketiranih rezidentov. Odstotek anketiranih rezidentov, ki projekta EDEN ne poznajo, pa znaša 52,40%.

Tabela 14: Poznavanje projekta »Evropske destinacije odličnosti«

Poznavanje projekta EDEN	Frekvenca	Odstotek (%)
Da	110	47,60
Ne	121	52,40
Skupaj	231	100,00

Pomen naziva EDEN za razvoj in promocijo destinacije je med rezidenti Pokolpja izredno visok, saj znaša 97%, kar pomeni, da le 3% rezidentov ne verjame, da lahko naziv pripomore k razvoju in promociji destinacije (Tabela 15). To je spodbuden rezultat, saj kaže, da so rezidenti seznanjeni, kaj se dogaja v okviru destinacije Pokolpja, in bodo na podlagi tega tudi sami kaj naredili za razvoj in promocijo Pokolpja, če jo je Evropska skupnost uvrstila med obiska vredne destinacije.

Tabela 15: Pomen naziva EDEN za razvoj in promocijo destinacije

Pomen naziva	Frekvenca	Odstotek (%)
Da	224	97,00
Ne	7	3,00
Skupaj	231	100,00

Pri vprašanju, zakaj se rezidentom naziv zdi pomemben za razvoj in promocijo destinacije Pokolpja, sem se odločila za vprašanje odprtega tipa. Tak tip vprašanj uvrščamo med kvalitativne metode raziskovanja v primerjavi z ostalimi vprašanji v vprašalniku, ki so zaprtega tipa. S kvalitativno metodo pridobimo inovativen, odprt in celostni vpogled v obravnavano tematiko. Temelj kvalitativne raziskave so besedni opisi in pripovedi. Pri obdelavi in analiziranju podatkov gre za opisen način z besedami brez uporabe merskih pristopov. Pri kvalitativni analizi se kot glavna nevarnost pokaže raziskovalčeva subjektivna ocena in pristranskost (Mesec, 1997, str. 26). Vprašanje tega tipa sem zastavila, ker sem želela od anketirancev pridobiti mnenja o pomenu naziva za Pokolpje. Ob prebiranju vseh odgovorov sem jih razdelila v štiri kategorije, ki vsebujejo podobna mnenja (Priloga 5). Nato sem za vsako kategorijo povzela po nekaj primerov odgovorov, ki so jih anketiranci zapisali.

Kategorija 1 se nanaša na ohranjanje Pokolpja in vsebuje naslednje odgovore: »Izredno pomembno, saj lahko ponujamo marsikatero storitev v tej čudoviti in neokrnjeni naravi. Potrebno je izkoristiti potencial«, »Zaradi večje skrbi za ohranjanje Pokolpja, boljši razvoj in večjega zanimanja turistov«, »Ohranjanje reke Kolpe čiste in njenega okolja ter iniciator za turizem« in »Varovanje okolja in ohranjanje lokalnih značilnosti ter domače obrti«.

Gospodarski razvoj Pokolpja, ki spada v kategorijo 2, vključuje odgovore: »Ti predeli okoli Kolpe so zelo lepi in še veliko je neodkritega. S tem nazivom mogoče lažje pridemo do kakšnih sredstev, ki bi še dodatno pomagala pri obnovi«, »Ker dober glas seže v deveto vas. Zaradi tega se lažje navežejo poslovni stiki, ki pripomorejo k novim delovnim mestom in večji blaginji za vse prebivalce Pokolpja«, »Nova delovna mesta, možnost razvoja lokalnega turizma, obiskovalci iz tujine pridejo sami do rezidentov«, »Pomembno, saj se tako širi večja prepoznavnost. Izkoristiti je potrebno to odlično blagovno znamko in jo prenesti na potenciale v turizmu in tako graditi turistično ponudbo, povezano z naravo in neokrnjenostjo«.

Odgovore »Zaradi možnosti razvoja turizma. Kolpa lahko privabi ljudi, ki se pozneje osredotočijo tudi na kakšno drugo ponudbo«, »Zato, ker je reka Kolpa še vedno oziroma vse

bolj obiskana destinacija v Beli krajini in osnova za razvoj turizma«, »Ponuja veliko možnosti za preživljanje prostega časa, počitnic, raziskovanja narave...«, »Kolpa je biser Pokolpja, ki ponuja ogromno možnosti za razvoj« uvrščam v kategorijo 3: Kolpa privablja domače in tuje turiste.

Kategorija 4 vsebuje odgovore za prepoznavnost destinacije: »To je dobra promocija naše destinacije, na ta način nas opazijo potencialni turisti, ki nas mogoče drugače ne bi. Zagotovo pa to predstavlja spodbudo za nadaljnje delo na samem razvoju destinacije«, »Vse, kar je pozitivno ocenjeno na področju turizma na našem koncu, je pozitivno tudi za nadaljnje razvijanje na tem področju«, »Večja promocija naših naravnih lepot« in »Od razvoja destinacije imajo korist tako rezidenti kot turisti«.

Rezidenti Pokolpja v večini menijo, da je reka Kolpa vredna ogleda, saj s svojo neokrnjeno naravo privablja tako domače kot tuje turiste. Ponuja jim aktivno preživljanje dopusta in prostega časa, raziskovanje narave in športne aktivnosti. Menijo tudi, da je pomembno ohranjanje narave, lokalnih značilnosti, čistosti in miru. Naziv bi po njihovem mnenju pripomogel k pridobivanju sredstev za investicije, razvoju lokalnega turizma in obnovi, pri ustvarjanju poslovnih stikov in novih delovnih mest in večji blaginji za vse rezidente Pokolpja. Glavna prednost naziva pa je prepoznavnost destinacije, ki pomeni večjo promocijo in posledično večji obisk. Glede na ugotovitve lahko hipotezo 4 potrdim.

4.6 Omejitve raziskave ter priporočila

Analizi rezultatov, do katerih sem prišla z izvedeno empirično raziskavo, sledi povzetek glavnih ugotovitev.

S hipotezo 1 sem želela preveriti, ali obstajajo razlike v odnosu rezidentov do podpore turizmu med občinami Pokolpja. Rezidenti po občinah so različnega mnenja pri trditvi »Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini«, saj se kar v štirih občinah (Metlika, Semič, Loški potok in Kostel) anketirani rezidenti ne strinjajo s trditvijo. V občinah Kočevje, Črnomelj in Osilnica so rezidenti odgovarjali, da imajo gospodarske koristi od turizma. Pomanjkanje gospodarskih koristi lahko pripišemo slabemu gospodarskemu stanju območja Pokolpja, kar je razvidno iz razvojnega programa Pokolpje 2016. Analiza variance pa je pokazala, da se rezidenti občin med seboj razlikujejo pri spodbujanju promocije turizma in po tem, ali je njihov dohodek vezan na turizem, saj varianci nista statistično pomembni. Čeprav se odnos rezidentov do podpore turizmu razlikuje, predvsem pri gospodarskih koristih od turizma, spodbujanju promocije turizma ter delu dohodka, ki je vezan na turizem in zato ne morem potrditi hipoteze, rezidenti še vedno v veliki meri podpirajo in aktivno spodbujajo razvoj turizma na območju Pokolpja.

S pomočjo regresijske analize sem testirala hipotezo 2, s katero sem preverjala vpliv zaznanih pozitivnih vplivov razvoja turizma na kakovost življenja rezidentov. Na podlagi dobljenih rezultatov ugotavljam, da imajo zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma pozitiven vpliv na kakovost življenja rezidentov, kar pomeni, da pozitivno vplivajo na družbene, okoljske in

gospodarske koristi. Rezultati kažejo, da imajo zaznani pozitivni vplivi razvoja turizma največji vpliv na gospodarske koristi, saj je regresijski koeficient statistično značilen pri vrednosti 0,36 (Sig=0,000). Ugotavljam, da rezidenti občin Pokolpja pozitivne vplive turizma, kot so spodbuda za varstvo in ohranitev naravnih in kulturnih virov, spodbujanje večjega javnega razvoja, izboljševanje lokalnega gospodarstva, prispevanje k dohodku in življenjskemu standardu ter večje možnosti za rekreacijo in zabavo, dojemajo kot pomembne za povečanje kakovosti življenja. Zaradi turizma rezidenti tako pridobijo družbene, gospodarske in okoljske koristi, ki jim omogočajo razvoj lokalnega turizma, ohranjanje naravnega okolja in razvoj trajnostnega razvoja turizma.

V teoretičnem delu sem zaznalo opolnomočenje razdelila na tri dimenzije, in sicer psihološko, družbeno in politično opolnomočenje. Hipoteza 3 proučuje, ali zaznalo opolnomočenje rezidentov vodi v pozitiven odnos do podpore turizmu.

Psihološko opolnomočenje ima neposreden vpliv na podporo turizmu, saj pozitivno vpliva na oba faktorja (spodbujanje turizma in osebne koristi), ki sestavljata podporo turizmu. Ta ugotovitev poudarja pomen razvoja turizma na način, da so rezidenti ponosni na turizem v svoji skupnosti, saj bodo tako bolj verjetno delovali kot podporniki in spodbujevalci turizma v skupnosti. Če pa jih turizem v skupnosti spravlja v zadrego, bo to negativno vplivalo na njihovo podporo turizmu. Rezultati analize kažejo, da so rezidenti Pokolpja ponosni na svoj turizem in da radi pokažejo edinstvene značilnosti Pokolpja. Te ugotovitve bi lahko upoštevali razvijalci turizma v skupnosti kot strategijo razvoja in povečali psihološko opolnomočenje z razvojem in s trženjem turizma v skladu z edinstvenimi naravnimi in s kulturnimi viri v skupnosti, ki rezidentom vzbujajo ponos.

Družbeno opolnomočenje ima največji vpliv na faktor spodbujanje turizma, saj njegova Beta znaša 0,29 (Sig=0,000). Ugotovitve kažejo, da je za rezidente Pokolpja pomembno, da se počutijo povezani s svojo skupnostjo preko turizma in nimajo občutka, da bi jih turizem odvrčal od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti. To poudarja pomen razvoja turizma, ki povečuje kohezijo (Scheyvens, 1999). Zato je smiselno pozornost usmerjati na turistične projekte in dogodke, ki povežejo rezidente in so razviti enako tako za turiste kot za rezidente. Če rezidenti dojemajo razvoj turizma kot lokacijo za družbeno interakcijo z drugimi rezidenti, bodo bolj verjetno pozitivno podprli turizem. Rezultati kažejo tudi na to, da na družbeno opolnomočenje vplivajo zaznani pozitivni vplivi turizma, kar dokazuje, da družbeno opolnomočenje na podporo turizmu vpliva prek rezidentovih doživetij pozitivnih vplivov.

Politično opolnomočenje statistično značilno vpliva samo na faktor osebne koristi. Rezultati analize kažejo, da rezidenti Pokolpja niso vključeni v proces načrtovanja turizma, nimajo možnosti deliti svojih pomislekov glede razvoja turizma in se njihovo mnenje ne upošteva pri odločitvah o turizmu. Na podlagi tega tudi politično opolnomočenje negativno vpliva na faktor spodbujanje turizma. To pomeni, da če rezidenti niso politično opolnomočeni, se počutijo odtujene od procesa načrtovanja turizma in bodo nanj gledali bolj negativno kot tisti, ki so vključeni v proces načrtovanja (Scheyvens, 1999). Te ugotovitve so osvetlile pomen

zagotavljanja priložnosti rezidentom, da izrazijo svoja mnenja o razvoju turizma in kažejo na to, da bodo rezidenti, ki so vključeni v proces načrtovanja turizma, bolj verjetno podprli turizem.

Rezultati hipoteze 4 pa so sledeči. Reka Kolpa je bila leta 2010 izbrana za »Evropsko destinacijo odličnosti« (EDEN). Rezultati kažejo, da projekt EDEN pozna 47,60% anketiranih rezidentov, kar pomeni, da dobra polovica (52,4%) rezidentov sploh ne pozna tega projekta. Vendar je odstotek tistih, ki projekt poznajo in menijo, da je naziv pomemben za razvoj in promocijo destinacije Pokolpja, izredno visok in znaša 97%. Anketirani rezidenti Pokolpja menijo, da je pomembno ohranjanje Pokolpja za boljši razvoj in večje zanimanje turistov, da naziv pomeni dobro promocijo destinacije in njeno prepoznavnost ter možnost za pridobivanje sredstev za investicije, razvoj lokalnega turizma in večjo blaginjo za vse rezidente Pokolpja.

Kot pri vseh raziskavah tudi pri tej obstajajo določene omejitve. Prva izmed njih je metodološka odločitev, da se raziskovalne hipoteze razišče s pomočjo anketnega vprašalnika. Le-ta ima pomanjkljivosti, kot so na primer pomanjkanje bogastva podatkov zaradi vnaprej pripravljenih trditev, pristranskost, prikrivanje določenih informacij zaradi družbeno sprejemljivih odgovorov in nepripravljenost reševanja anketnega vprašalnika.

Druga omejitev je metoda zbiranja podatkov, kjer sem se odločila za kombinacijo spletnega in osebnega anketiranja. Omejitve pri spletnem anketiranju so bile samo izbira anketiranih oseb, problemi neodgovorov in nepripravljenost določenih anketiranih oseb, da anketni vprašalnik rešijo v celoti. Pri osebnem anketiranju je bila omejitev, da nekaj potencialnih rezidentov za anketiranje v času poteka anketiranja ni bilo doma.

Tretja omejitev je vidna v dejstvu, da je v raziskavi sodelovalo le 231 rezidentov Pokolpja, zaradi česar težko govorim o veliki zanesljivosti in veljavnosti rezultatov. Način izbire rezidentov v vzorec je bil neverjetnosten, zato je ugotovitve raziskave težko posploševati na celotno populacijo Pokolpja.

Četrta omejitev raziskave je bila relativno nizka stopnja razvoja turizma in gospodarstva v Pokolpju. Zaradi tega je bil pri trditvi »Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini« slabši odnos v dojemanju turističnih vplivov. Na primer, povprečna ocena pri tej trditvi je bila 2,90, kar pomeni, da se rezidenti ne strinjajo s trditvijo o gospodarski koristi od turizma. Postavlja se vprašanje, ali so te nizke stopnje razvoja turizma morda pomemben dejavnik pri testiranju postavljenih hipotez. Občine Pokolpja so v veliki meri podeželjskega tipa, vplive turizma pa je čutiti samo na nekaterih območjih.

Zadnja omejitev je pomanjkanje vključitve drugih spremenljivk v anketni vprašalnik, ki vplivajo na podporo turizmu. Ti vključujejo čustveno komponento, obnašanje turistov, povezavo turistov z rezidenti in raznolikost gospodarstva.

Kljub navedenim omejitvam proučevana tematika odpira več področij za nadaljnje raziskovanje, ki izhajajo iz ugotovitev te raziskave. Eno od ključnih področij prihodnjih raziskav se nanaša na dejavnike, ki vplivajo na raven opolnomočenja. Ta raziskava je proučila izključno vpliv opolnomočenja na zaznane vplive turizma in podporo turizmu. V interesu bi bilo tudi ugotoviti, ali obstajajo določene demografske ali situacijske značilnosti, zaradi katerih so rezidenti bolj ali manj nagnjeni k zaznavanju ravni svojega političnega, družbenega in psihološkega opolnomočenja.

Kot omenjeno že pri omejitvah, raziskava ni pokazala večjega vpliva gospodarskih koristi na podporo turizmu, kar pomeni, da malo rezidentov v vzorcu vidi gospodarske koristi kot pomemben dejavnik za razvoj turizma. To jemljem kot posledico dejstva, da območje Pokolpja ni močno gospodarsko razvito, zato bi ob morebitnem razvoju gospodarstva in turizma priporočila ponovitev raziskave in primerjavo rezultatov.

Naslednje področje se nanaša na podporo turizmu po posameznih občinah. Raziskava ni potrdila niti zavrnila hipotezo, da se podpora turizmu med občinami Pokolpja ne razlikuje. Zato bi bil to lahko razlog nadaljnjih raziskav, in sicer ali obstajajo razlike v stopnji trajnostnega razvoja, promocije, opolnomočenja, zaznanih pozitivnih in negativnih vplivov turizma ter kakovosti življenja v posamezni občini. In če obstajajo, ali te razlike vplivajo na rezidentovo podporo turizmu.

Nazadnje priporočam izvedbo raziskave na večjem vzorcu, ki bi omogočal večjo reprezentativnost podatkov, in izbiro drugačne metodologije. Ker gre pri moji raziskavi predvsem za raziskavo stališč, bi lahko naredili intervju z rezidenti za globlje razumevanje odnosa rezidentov do razvoja in podpore turizmu.

Zgornji primeri ponujajo samo nekaj priporočil za prihodnje raziskave. Medtem ko so raziskave o odnosu rezidentov ene izmed najbolj vseprisotnih področij turističnih raziskav, so tudi ene izmed najbolj kompleksnih področij za nadaljnje raziskave.

SKLEP

Razumevanje različnih razlogov, zakaj rezidenti podpirajo ali nasprotujejo razvoju turizma, je bil in je še vedno bistveni del raziskav trajnostnega turizma. Rezidenti so primarni deležniki razvoja turizma in tisti, ki navsezadnje najbolj čutijo dolgoročne vplive turizma, bodisi pozitivne ali negativne. Če ima kakovost naravnih in kulturnih virov negativen vpliv na skupnost, lahko turisti kadarkoli obiščejo drugo destinacijo, medtem ko so rezidenti vezani na skupnost. Rezidenti so zelo pomembni za trajnostni turizem, saj so ambasadorji skupnosti. Turiste lahko odprto sprejmejo in jim omogočijo kakovostno izkušnjo ali pa lahko namenoma ogrozijo kakovost turistične izkušnje z negostoljubnostjo. Odnos rezidentov do turizma predstavlja sestavni del raziskav trajnostnega turizma s pomembnimi posledicami za kakovost življenja rezidentov kot tudi konkurenčnost turizma v skupnosti (Boley, 2013).

Medtem ko prve raziskave o odnosu rezidentov zasledimo že leta 1970 in so ene izmed najbolj raziskanih področij turizma, še vedno obstajajo vrzeli, ki potrebujejo dodatne raziskave. Glavni temelj, ki se uporablja za razlago odnosa rezidentov do turizma, je teorija družbene menjave. Raziskave potrjujejo, da so zaznani pozitivni in negativni vplivi bistveno povezani z rezidentovo podporo turizmu. Kar z drugimi besedami pomeni, da bodo rezidenti, ki imajo koristi od turizma, tega bolj podprli in oblikovali bolj pozitiven odnos. To teoretično spoznanje sem potrdila s hipotezo 2. Rezidenti Pokolpja ugodno dojemajo pozitivne vplive turizma, ki jim omogočajo koristi, povezane z naravnim in s kulturnim okoljem, z razvojem lokalnega turizma in s povečanjem kakovosti življenja. Posledica tega je večja podpora turizmu.

Vse tri dimenzije opolnomočenja pomembno vplivajo na odnos rezidentov do razvoja turizma in njihove zaznave vplivov turizma. Zato je pomembno, da tisti, ki so odgovorni za razvoj in trženje turizma v skupnosti, poiščejo načine za krepitev vloge opolnomočenja rezidentov ter na tak način zagotovijo uspešen razvoj trajnostnega turizma. Bolj kot se rezidenti počutijo psihološko, družbeno in politično opolnomočene, bolj pozitivno bodo gledali na vplive turizma in manj negativno bodo dojemali negativne vplive turizma. Ugotovitve dosedanjih raziskav tudi potrjujejo, da če je razvoj turizma sposoben psihološko opolnomočiti rezidente, bodo bolj verjetno podprli nadaljnji razvoj turizma znotraj skupnosti. Če so upravitelji turizma zaskrbljeni glede upravljanja odnosov rezidentov do turizma, bi morali ugotoviti, kako lahko bolje vključijo rezidente v proces načrtovanja (politično opolnomočenje), kako naj razvijajo turizem na način, ki poveže skupnost (družbeno opolnomočenje) in najpomembnejše, kako naj zagotovijo, da turizem temelji na edinstvenih značilnostih skupnosti, na katere so rezidenti ponosni in jih delijo s turisti (psihološko opolnomočenje). To določa smernice, kako bi bilo treba razvijati in tržiti turizem v skupnosti (Boley, 2013).

Rezultati hipoteze 3 so pokazali, da imajo rezidenti Pokolpja pozitiven odnos do naravnih in kulturnih virov ter turizma na splošno, da se čutijo povezane s svojo skupnostjo, nimajo pa možnosti izražati svojega mnenja glede razvoja turizma in niso del procesa načrtovanja turizma. To pomeni, da so rezidenti psihološko in družbeno opolnomočeni, politično opolnomočenje pa je omogočeno samo peščici. Zato je za upravitelje in načrtovalce turizma v občinah Pokolpja priporočljivo, da razvijajo turizem v smeri, ki bo rezidentom omogočal boljše politično opolnomočenje ter na tak način povečal podporo za nadaljnji razvoj turizma.

Empirična raziskava je obravnavala tudi odnos rezidentov med občinami Pokolpja v povezavi s podporo turizmu. Teoretična spoznanja pravijo, da bolj ko je skupnost gospodarsko odvisna od turizma, bolj verjetno bo podprla razvoj turizma. Območje Pokolpja spada med gospodarsko manj razvita območja, kar vpliva tudi na razvoj turizma. To se odraža pri rezultatih, saj so rezidenti odgovarjali, da nimajo velikih gospodarskih koristi od razvoja turizma. Vendar rezidenti kljub temu spodbujajo promocijo turizma in si želijo, da turizem na tem območju ostane pomemben.

Območje Pokolpja je z nazivom Evropska destinacija odličnosti postalo bolj mednarodno prepoznavno, a je bil naziv premalo izkoriščen, s čimer se strinjajo rezidenti Pokolpja. Menijo, da ima območje zadosten potencial za razvoj turizma zaradi neokrnjene narave, biotske raznovrstnosti ter naravne in kulturne dediščine, manjkajo pa mu razvoj raznovrstnih turističnih proizvodov in storitev ter večja promocija.

Na podlagi dobljenih rezultatov ne morem zaključiti, da obstajajo razlike v odnosu rezidentov do podpore turizmu med občinami Pokolpja. Tako se odpre področje za prihodnje raziskave, ki bi proučile, kateri so tisti dejavniki, ki vplivajo na razlike.

Pričujoča empirična raziskava je postavila temelje za nadaljnje raziskave na območju Pokolpja. Osvetlila je stanje na področju odnosa rezidentov do razvoja turizma, zaznavanja vplivov turizma, opolnomočenja in podpore turizmu. Zato je lahko v pomoč vsem načrtovalcem in razvijalcem turizma v Pokolpju, da se bodo bolj zavedali pomena pozitivnega odnosa rezidentov do razvoja turizma, pomena opolnomočenja za doseganje trajnostnega turizma in velikih potencialnih možnosti za razvoj turizma ob reki Kolpi. Vsa navedena zavedanja pa je potrebno pretvoriti v dejanja in na tak način prispevati k revitalizaciji območja, povečanju gospodarskih, družbenih in okoljskih koristi ter kakovosti življenja rezidentov.

LITERATURA IN VIRI

1. Adamič, L. (2012). *Uresničevanje trajnostnega razvoja turizma: primer slovenskih organizatorjev potovanj* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Andereck, L. K., Valentine, M. K., & Knopf, A. C. (2005). Resident's perceptions of community tourism impact. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056–1076.
3. Andereck, L. K., & Vogt, A. C. (2000). The Relationship between Resident's Attitudes toward Tourism and Tourism development Options. *Journal of Travel Research*, 39(1), 27–36.
4. Andriotis, K., & Vaughan, R. D. (2003). Urban Residents Attitudes towards Tourism Development: The Case of Crete. *Journal of Travel Research*, 42(2), 172–185.
5. Ap, J. (1992). Resident's perceptions on tourism impact. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 665–690.
6. Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
7. Bahor, M. (2005). *Trajnostni razvoj v okoljski politiki Evropske unije* (magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Belisle, F. J., & Hoy, D. R. (1980). The perceived impact of tourism by residents a case study in Santa Marta, Colombia. *Annals of Tourism Research*, 7(1), 83–101.
9. Besculides, A., Lee, E. M., & McCormick, J. P. (2002). Resident's perceptions of the cultural benefits of tourism. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 303–319.
10. Boley, B. B. (2013). *Sustainability, Empowerment, and Resident Attitudes toward Tourism: Developing and Testing the Resident Empowerment through Tourism Scale* (doktorska disertacija). Blacksburg: Faculty of Virginia Polytechnic Institute.
11. Brunt, P., & Courtney, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. *Annals of Tourism Research*, 26(3), 493–515.
12. Bryant, E., & Napier, T. (1981). The application of social exchange theory to the study of satisfaction with outdoor recreation facilities. In T. L. Napier (Ed.), *Outdoor recreation planning, perspectives, and research* (str. 83–98). Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company.

13. Buh, Š. (2009). *Trajnosti razvoj turizma na Zelenortskih otokih* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
14. Castellani, V., & Sala, S. (2009). *Sustainable tourism as a factor of local development*. Italy: Trento.
15. Cattaneo, L. B., & Chapman, A. R. (2010). The process of empowerment: A model for use in research and practice. *American Psychologist*, 65(7), 646.
16. Cohen, E. (1988). Authenticity and commoditization in tourism. *Annals of Tourism Research*, 15(3), 371–386.
17. Choi, H. C., & Murray, I. (2010). Resident attitudes toward sustainable community tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 575–594.
18. Choi, H. S. C., & Sirakaya, E. (2005). Measuring residents' attitude toward sustainable tourism: Development of sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*, 43(4), 380–394.
19. Cole, S. (2006). Information and empowerment: The keys to achieving sustainable tourism. *Journal of Sustainable tourism*, 14(6), 629–644.
20. Cornell Empowerment Group. (1989). Empowerment and family support. *Networking Bulletin*, 1(2), 1–23.
21. Davis, D., Allen, J., & Cosenza, R. M. (1988). Segmenting Local Residents by Their Attitudes, Interests and Opinions. *Journal of Travel Research*, 27(2), 2–8.
22. Deery, M., Jago, L., & Fredline, L. (2012). Rethinking Social Impacts of Tourism Research: A New Research Agenda. *Tourism Management*, 33, 64–73.
23. Diedrich, A., & García-Buades, E. (2009). Local Perceptions of Tourism as Indicators of Destination Decline. *Tourism Management*, 30(4), 512–521.
24. Dolenc, P. (2005). *Faktorska analiza* (študijsko gradivo). Koper: Fakulteta za management.
25. Doxey, G. V. (1975). A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. *6th Annual Travel Research Conference* (str. 195–198). San Diego, California, 8-11 September, 1975.

26. Dwyer, L. (2005). Relevance of triple bottom line reporting to achievement of sustainable tourism: A scoping study. *Tourism Review International*, 9(1), 79–938.
27. Evropska komisija. (2007). *Program za trajnostni in konkurenčni evropski turizem*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
28. Evropska komisija. (2010). *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko – socialnem odboru in Odboru regij*. Ljubljana: Urad vlade za komuniciranje.
29. Fredline, E., & Faulkner, B. (2000). Host community reactions: A cluster analysis. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 763–784.
30. Fridgen, J. D. (1991). *Dimensions of Tourism*. East Lansing: Educational Institute of the American Hotel & Motel Association.
31. Friedmann, J. (1992). *Empowerment: The politics of alternative development*. Cambridge: Blackwell.
32. Gunn, C. A. (1979). *Tourism planning*. New York: Crane, Russak & Company.
33. Gursoy, D., Chi, G. C., & Dyer, P. (2010). Local's Attitudes toward Mass and Alternative Tourism: The Case of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research*, 49(3), 381–394.
34. Harris, R., Griffin, T., & Williams P. (2001). *Sustainable tourism: A global perspective*. New York: Oxford.
35. Inskeep, E. (1991). *Tourism Planing: An Integrated and Sustainable Developmnet Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.
36. Janusz, K. G., & Bajdor, P. (2013). Towards to Sustainable Tourism – Framework, Activities and Dimensions. *Procedia Economics and Finance*, 6 (št), 523–529.
37. Jurowski, C., Uysal, M., & Williams, D. R. (1997). A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism. *Journal of Travel Research*, 36(2), 3–11.
38. Kajfež Bogataj, L. (2012). Turizem uničuje okolje. *Polet*. Najdeno 5. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.polet.si/dosjeji-x/turizem-unicuje-okolje>.

39. Kim, K., Uyal, M., & Sirgy, J. M. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents. *Tourism Management*, 36, 527-540.
40. Kukman, V. (2011). Mitrov tempelj - svetišče v naravi. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.lokalno.si/2011/08/11/65934/zgodba/Mitrov_tempelj_svetisce_v_naravi/
41. Kuvan, Y., & Akan, P. (2005). Residents' Attitudes toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26(5), 691–706.
42. Lankford, S. V., & Howard, D. R. (1994). Developing a tourism impact attitude scale. *Annals of Tourism Research*, 21(1), 121–139.
43. Latkova, P., & Vogt, A. C. (2012). Resident's Attitudes toward Existing and Future Tourism development in Rural Communities. *Journal of Travel Research*, 51(1), 50–67.
44. Lee, H. T. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37-46.
45. Long, P. T., Perdue, R. R., & Allen, L. (1990). Rural resident tourism perception and attitudes by community level of tourism. *Journal of Travel Research*, 28(3), 3–9.
46. Malovrh, J. (2010). *Analiza trajnostnega razvoja turizma v Sloveniji in Avstriji po metodologiji UNWTO in WEF* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
47. Manning, T. (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations*. A guidebook. Madrid, Spain: World Tourism Organization.
48. McCool, S. F., & Lime, D. W. (2001). Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality? *Journal of Sustainable Tourism*, 9(5), 372–388.
49. McGehee, G. N., & Andereck, L. K. (2004). Factors predicting Rural Resident's Support of Tourism. *Journal of Travel Research*, 43(2), 131–140.
50. Middleton, V., & Hawkins, R. (1998). *Sustainable Tourism: A Marketing Perspective*. Oxford: British Library Cataloguing in Publication Data.
51. Mesec, B. (1997). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
52. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
53. Mihalič, T. (2008). *Turizem. Ekonomski vidiki*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

54. Mihalič, T. (2015). *Tourism and its environments: ecological, economic and political sustainability issues* (dop. elektronska izd.). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
55. Miller, B. (1994). Political empowerment, local-central state relations, and geographically shifting political opportunity structures: Strategies of the Cambridge, Massachusetts, Peace Movement. *Political Geography*, 13(5), 393–406.
56. Nowak, S., Ulfik, A., & Herbus, A. (2012). Sustainable tourism base for regional development. *Logistyka*, 3 (št), 91-98.
57. Nunkoo, R., & Ramkissoon, H. (2009). Applying the means-end chain theory and the laddering technique to the study of host attitudes to tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 337–355.
58. Nunkoo, R., & Ramkissoon, H. (2012). Power, trust, social exchange and community support. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 997–1023.
59. *Osnovni podatki*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.crnatelj.si/O-%C4%8Crnomlju/osnovni-podatki.html>.
60. *Turizem in šport*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.kocevje.si/turizem-in-sport>.
61. *Predstavitev kraja*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.kostel.si/page/page.asp?id_informacija=232&id_language=1&id_meta_type=57.
62. *Turizem*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.loski-potok.si/turizem.php>.
63. *Kulturne znamenitosti*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.metlika-turizem.si>.
64. *O občini*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.osilnica.si/o-obcini/>
65. *Naravne in kulturne značilnosti*. Najdeno 20. januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.semic.si/content.asp?sif_co=A1.
66. Page, N., & Czuba, C. E. (1999). Empowerment: What it is? *Journal of Extension*, 37(5), 1–6.

67. Perdue, R. R., Long, P., & Allen, L. (1987). Rural resident tourism perceptions and attitudes. *Annals of Tourism Research*, 14(3), 420–429.
68. Perdue, R. R., Long, P., & Allen, L. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of Tourism Research*, 17(4), 58–599.
69. Perkins, D. D., & Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment theory, research, and application. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 569–579.
70. Pizam, A., Uriely, N., & Reichel, A. (2000). The Intensity of Tourist-host Social Relationship and Its Effects on Satisfaction and change of Attitudes: The Case of Working Tourists in Israel. *Tourism Management*, 21(4), 395–406.
71. Plut, D. (2004). *Zeleni planet? Prebivalstvo, energija in okolje v 21.stoletju*. Radovljica: Didakta.
72. *Zemljevidi ribolovnih območij*. Najdeno 20. marca 2014 na spletnem naslovu <http://ribiska-zveza.si/ribolov/ribolov-v-sloveniji/zemljevidi-ribolovnih-obmocij>.
73. *RIC Bela krajina*. Najdeno 15. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.ric-belakrajina.si/>.
74. Rovan, J., & Turk, T. (2001). *Analiza podatkov s SPSS za Windows*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
75. Sadan, E. (1997). *Empowerment and Community Planning*. Tel-Aviv: Hakibbutz Hameuhad (Hebrew).
76. Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2), 245–249.
77. Scheyvens, R. (2002). *Tourism development: Empowering communities*. Harlow: Pearson Education.
78. Slovenska turistična organizacija. (2010). *Priročnik za hotele za razvoj trajnostnih poslovnih modelov*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija.
79. Slovenska turistična organizacija. (2014). *Evropske destinacije odličnosti*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija.

80. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2012). Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016. Najdeno 25. oktobra 2013 na spletnem naslovu http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf.
81. Sofield, T. H. B. (2003). *Empowerment for sustainable tourism development*. Kidlington, Oxford: Elsevier Science.
82. Statistični urad Republike Slovenije. (2013). *Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo 2013 – končni podatki*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
83. Statistični urad Republike Slovenije. (2014). *Prebivalstvo, Slovenija 2014 – končni podatki*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
84. Stronza, A., & Gordillo, J. (2008). Community views of ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 448–468.
85. United Nations Conference on Environment and Development. (1992). *The Earth Summit: The United Nations Conference on Environment and Development*. Nairobi: United Nations Environment Programme.
86. United Nations Environment Programme. (2005). *UNEP Annual Report, 2005*. Nairobi: United Nations Environment Programme
87. United Nations World Tourism Organization. (2014). *UNWTO Tourism Highlights (2014 Edition)*. Madrid: World Tourism Organization.
88. United Nations World Tourism Organization. (2010). *UNWTO Annual Report. 2010: A year of recovery*. Madrid: World Tourism Organization.
89. Vargas-Sánchez, A., Porras-Bueno, N., & Plaza-Mejía, M. Á. (2011). Explaining residents' attitudes to tourism: Is a universal model possible? *Annals of Tourism Research*, 38(2), 460–480.
90. RIC Bela krajina. (2013). Program Pokolpje 2016. Najdeno 20. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.ric-belakrajina.si/sl/pokolpje-2016>.
91. Vodeb, K., & Medarić, Z. (2013). Local community perceptions of tourism impacts on Slovenian coast. *Journal Academica Turistica*, 6(1), 49–60.

92. World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. New York: Oxford University Press.
93. Weaver, D. (2012). *Sustainable tourism*. New York: Oxford.
94. Woosnam, M. K., Norman, C. W., & Ying, T. (2009). Exploring the Theoretical Framework of Emotional Solidarity between Residents and Tourists. *Journal of Travel Research*, 48(2), 245–528.
95. World Tourism Organization. (1998). *Developing sustainable tourism*. Madrid, Spain: World Tourism Organization.
96. Yu, C. P. S., Chancellor, H. C., & Cole, S. T. (2011). Measuring residents' attitudes toward sustainable tourism: A reexamination of the sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*, 50(1), 57–63.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik.....	1
Priloga 2: Demografske značilnosti anketiranih oseb	6
Priloga 3: Opisna statistika s frekvenčno porazdelitvijo	9
Priloga 4: Faktorska analiza	17
Priloga 5: Vsi odgovori na vprašanje 10 po kategorijah	21
Priloga 6: Slovar slovenskih prevodov angleških izrazov	24

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Raziskava o odnosu rezidentov do razvoja turizma

Sem Špela Starašinič, absolventka bolonjskega magistrskega študija na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, smer turizem in pripravljam magistrsko nalogo z naslovom Analiza odnosa rezidentov do razvoja turizma: Primer Pokolpja. Z Vašo pomočjo bi rada ugotovila, kakšen odnos imajo rezidenti Pokolpja do razvoja turizma.

V ta namen Vas lepo prosim, da mi pomagate in izpolnite spodnji vprašalnik. Vprašalnik je anonimen, Vaši odgovori so zaupni in prostovoljni. Vse podatke, ki jih bom pridobila z izpolnjenimi vprašalniki, bom uporabila izključno za namen magistrske naloge.

Za Vašo pomoč se Vam že vnaprej najlepše zahvaljujem in Vas lepo pozdravljam!

Špela Starašinič

Na vprašanja številka 9, 10, 11, 12, 13, 16 in 17 odgovarjate tako, da obkrožite črko pred enim odgovorom, ki velja za Vas. Pri vprašanjih 14 in 15 pa samo dopišite ustrezen podatek na črto zraven.

Rezident = lokalni prebivalec

1. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Trditev	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t1 Na splošno pozitivni učinki turizma odtehtajo negativne vplive v občini	1	2	3	4	5
t2 Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati	1	2	3	4	5
t3 Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino	1	2	3	4	5
t4 Občina naj ostane turistična destinacija	1	2	3	4	5
t5 Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma	1	2	3	4	5

2. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Trditev	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t6 Turizem v občini mi pomaga plačati položnice	1	2	3	4	5
t7 Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini	1	2	3	4	5
t8 Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini	1	2	3	4	5
t9 Število prihodnjih delovnih mest v občini je obetajoče	1	2	3	4	5

3. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Trditev	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t10 Razvoj turizma povečuje prometne težave v občini	1	2	3	4	5
t11 Turizem predstavlja spodbudo za varstvo in ohranitev naravnih virov v občini	1	2	3	4	5
t12 Razvoj turizma povečuje kakovost življenja v občini	1	2	3	4	5
t13 Razvoj turizma poveča količino kriminala v občini	1	2	3	4	5
t14 Turizem spodbuja večji javni razvoj v občini (npr. ceste, javne ustanove)	1	2	3	4	5
t15 Povečanje števila turistov v občini izboljšuje lokalno gospodarstvo	1	2	3	4	5
t16 Turizem prispeva k dohodku in življenjskemu standardu v občini	1	2	3	4	5

4. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Trditev	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t17 Nakupovanje, restavracije in možnost za zabavo so boljši zaradi turizma	1	2	3	4	5
t18 Rezultati turizma se kažejo pri povečanju življenjskih stroškov v občini	1	2	3	4	5
t19 Turizem pomaga ohranjati kulturno identiteto v občini	1	2	3	4	5
t20 Turizem povzroča natrpanost/gnečo v občini	1	2	3	4	5
t21 Razvoj turizma povečuje število priložnosti za rekreacijo rezidentov	1	2	3	4	5
t22 Povečanje števila turistov v občini bo privedlo do trenja med rezidenti in turisti	1	2	3	4	5
t23 Turizem izboljšuje fizičen izgled občine	1	2	3	4	5

5. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Turizem v občini...	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t24 Me naredi ponosnega, da sem rezident občine	1	2	3	4	5
t25 Me spravlja v zadrego	1	2	3	4	5
t26 Me naredi posebnega, saj ljudje potujejo, da bi videli edinstvene značilnosti občine	1	2	3	4	5
t27 Me spodbudi, da želim drugim povedati, kaj lahko ponudimo v občini	1	2	3	4	5
t28 Me pripravi do tega, da želim prikriti dejstvo, da živim v občini	1	2	3	4	5
t29 Me spomni, da imam edinstveno kulturo, ki jo želim deliti z obiskovalci	1	2	3	4	5
t30 Me spodbudi, da delam dobro, da bi občina ostala posebna	1	2	3	4	5

6. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Turizem v občini...	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t31 Me naredi bolj povezanega z mojo skupnostjo	1	2	3	4	5
t32 Določa načine za mene, da se vključim v mojo skupnost	1	2	3	4	5
t33 Uničuje sposobnost skupnosti, da dela skupaj	1	2	3	4	5
t34 Me odvrča od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti občine	1	2	3	4	5

7. Ali se strinjate ali ne strinjate z naslednjimi trditvami o turizmu v občini? Lestvica sega od 1=«sploh se ne strinjam», 5=«zelo se strinjam». (Obkrožite eno številko na izjavo).

Počutim se, kot da...	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Nevtralno	Se strinjam	Zelo se strinjam
t35 Je moj glas izključen iz procesa načrtovanja turizma v občini	1	2	3	4	5
t36 Imam glas pri odločitvah razvoja turizma v občini	1	2	3	4	5
t37 Imam dostop do procesa odločanja, ko gre za turizem v občini	1	2	3	4	5
t38 Tisti, ki imajo moč odločanja, prezrejo moje pomisleke glede turizma v občini	1	2	3	4	5
t39 Moj glas naredi razliko v tem, kako je turizem razvit v občini	1	2	3	4	5
t40 Imam možnost, da delim svoje pomisleke glede razvoja turizma v občini	1	2	3	4	5

8. Prosim, da ocenite kako pomembni so za vas navedeni ukrepi in obkrožite svoje odgovore. Lestvica sega od 1=«sploh ni pomembno», 5=«zelo pomembno». (Obkrožite eno številko na ukrep).

Ukrepi	Kako pomembni so ti ukrepi za vas? 1- Sploh ni pomembno 2- Nekoliko nepomembno 3- Nevtrarno 4- Nekoliko pomembno 5- Zelo pomembno
t41 Spodbujanje lokalnega turizma v občini	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t42 Povečanje delovnih mest v turizmu v občini	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t43 Omogočanje turistom občine kvalitetno izkušnjo	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t44 Zagotavljanje možnosti za sodelovanje pri turističnih razvojih odločitvah vsem rezidentom	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t45 Povečanje kakovosti življenja rezidentov	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t46 Ohranjanje kulture in dediščine	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t47 Povečevanje partnerstev med člani skupnosti	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t48 Varovanje kakovosti vode	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t49 Ohranjanje naravnega okolja	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t50 Varovanje kakovosti zraka	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t51 Razvoj trajnostnega turizma	1 – 2 – 3 – 4 – 5
t52 Zagotavljanje, da razvoj turizma ne presega razpoložljivih sredstev	1 – 2 – 3 – 4 – 5

9. Ali poznate projekt »Evropske destinacije odličnosti« (EDEN)?

- a) Da
b) Ne

10. Reka Kolpa je bila leta 2010 izbrana za Evropsko destinacijo odličnosti, kar pomeni, da sodi med obiska vredne destinacije. Se vam zdi to pomembno za razvoj in promocijo destinacije Pokolpja?

- a) Da
Zakaj?

- b) Ne
Zakaj?

11. Vaš spol

- a) Moški
- b) Ženski

12. Ali delate v turizmu?

- a) Da
- b) Ne

13. Ste stalni rezident občine?

- a) Da
- b) Ne

14. Koliko let ste stalni rezident občine? (vpišite številko)

_____ let

15. Katerega leta ste rojeni?

16. Katera je najvišja stopnja izobrazbe, ki ste jo zaključili do sedaj?

- a) Manj kot srednješolska izobrazba
- b) Srednja splošna izobrazba
- c) Srednja strokovna izobrazba
- d) Visokošolska strokovna izobrazba in univerzitetna izobrazba
- e) Magisterij
- f) Doktorat

17. Koliko znaša vaš dohodek gospodinjstva?

- a) Nižji dohodek
- b) Srednji dohodek
- c) Višji dohodek

Hvala za Vaš čas in odgovore!

Priloga 2: Demografske značilnosti anketiranih oseb

Tabela 1: Struktura anketiranih oseb po spolu

Spol	Frekvenca	Odstotek (%)
Moški	90	38,96
Ženski	141	61,04
Skupaj	231	100,00

Tabela 2: Prebivalstvo po spolu na dan 1.7.2014 v Sloveniji in Pokolpju

Občine	Moški		Ženski		Skupaj
	Frekvenca	Odstotek (%)	Frekvenca	Odstotek (%)	
Kočevje	7.969	49,24	8.215	50,76	16.184
Črnomelj	7.411	50,81	7.175	49,19	14.586
Metlika	4.251	50,57	4.155	49,43	8.406
Semič	1.923	50,53	1.883	49,47	3.806
Loški potok	951	50,05	949	49,94	1.900
Kostel	339	52,15	311	47,85	650
Osilnica	213	55,04	174	44,96	387
Pokolpje	23.057	50,21	22.862	49,79	45.919
Slovenija	1.021.419	49,54	1.040.204	50,46	2.061.623

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Prebivalstvo, Slovenija, 1. julij 2014 – končni podatki.

Tabela 3: Struktura anketiranih oseb glede na delo v turizmu

Delo v turizmu	Frekvenca	Odstotek (%)
Da	24	10,40
Ne	207	89,60
Skupaj	231	100,00

Tabela 4: Struktura anketiranih oseb glede na delo v turizmu po posameznih občinah

Občine	Delo v turizmu		Skupaj
	Da	Ne	
Kočevje	8	61	69
Črnomelj	4	43	47
Metlika	2	35	37
Semič	2	33	35
Loški potok	0	13	13
Kostel	2	14	16
Osilnica	6	8	14
Skupaj	24	207	231

Tabela 5: Struktura anketiranih oseb po starosti

Starost	
Minimum	18
Maksimum	77
Aritmetična sredina	41,97
Standardni odklon	13,90

Tabela 6: Starost anketiranih oseb, razvrščena v razrede

Starost	Frekvenca	Odstotek (%)
Od 18 do vključno 34 let	80	34,60
Od 35 do vključno 49 let	80	34,60
Od 50 do vključno 64 let	52	22,50
65 let ali več	19	8,20
Skupaj	231	100,00

Tabela 7: Struktura anketiranih oseb po stopnji izobrazbe

Stopnja izobrazbe	Frekvenca	Odstotek (%)
Manj kot srednješolska izobrazba	8	3,50
Srednja splošna izobrazba	60	26,00
Srednja strokovna izobrazba	21	9,10
Visokošolska strokovna in univerzitetna izobrazba	119	51,50
Magisterij	19	8,20
Doktorat	2	0,90
Skupaj	229	99,10 (zaokroževanje)
Manjkajoče vrednosti	2	0,90
Skupaj	231	100,00

Tabela 8: Struktura anketiranih oseb po izobrazbi po občinah

Občine	Stopnja izobrazbe						Skupaj
	Manj kot srednješolska izobrazba	Srednja splošna izobrazba	Srednja strokovna izobrazba	Visokošolska strokovna in univerzitetna izobrazba	Magisterij	Doktorat	
Kočevje	2	12	10	37	7	1	69
Črnomelj	3	9	3	23	8	0	46
Metlika	0	5	4	24	2	1	36
Semič	1	12	2	18	2	0	35
Loški potok	0	4	0	9	0	0	13
Kostel	0	8	2	6	0	0	16
Osilnica	2	10	0	2	0	0	14
Skupaj	8	60	21	119	19	2	229

Tabela 9: Struktura anketiranih oseb po dohodku gospodinjstva

Dohodek gospodinjstva	Frekvenca	Odstotek (%)
Nižji dohodek	59	25,50
Srednji dohodek	154	66,70
Višji dohodek	12	5,20
Skupaj	225	97,40
Manjkajoče vrednosti	6	2,60
Skupaj	231	100,00

Tabela 10: Struktura anketiranih oseb po dohodku po posameznih občinah

Občine	Dohodek gospodinjstva			Skupaj
	Nižji dohodek	Srednji dohodek	Višji dohodek	
Kočevje	18	46	4	68
Črnomelj	14	30	1	45
Metlika	2	33	2	37
Semič	6	24	2	32
Loški potok	4	7	2	13
Kostel	8	7	1	16
Osilnica	7	7	0	14
Skupaj	59	154	12	225

Tabela 11: Struktura anketiranih oseb po dolžini bivanja v posamezni občini

Dolžina bivanja	Frekvenca	Odstotek (%)
Od 2 do vključno 18 let	16	6,90
Od 19 do vključno 35 let	99	42,90
Od 36 do vključno 52 let	74	32,00
53 let ali več	42	18,20
Skupaj	231	100,00

Priloga 3: Opisna statistika s frekvenčno porazdelitvijo

Tabela 12: Opisna statistika s frekvenčno porazdelitvijo pri posameznih trditvah

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Na splošno pozitivni učinki turizma odtehtajo negativne vplive v občini							
Sploh se ne strinjam	231	3,26	21	9,10	1,18	-0,27	-0,75
Se ne strinjam			39	16,90			
Nevtralno			67	29,00			
Se strinjam			68	29,40			
Zelo se strinjam			36	15,60			
Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati							
Sploh se ne strinjam	231	4,60	0	0,00	0,62	-1,64	2,95
Se ne strinjam			3	1,30			
Nevtralno			8	3,50			
Se strinjam			67	29,00			
Zelo se strinjam			153	66,20			
Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino							
Sploh se ne strinjam	231	4,65	0	0,00	0,57	-1,65	3,21
Se ne strinjam			2	0,90			
Nevtralno			5	2,20			
Se strinjam			66	28,60			
Zelo se strinjam			158	68,40			
Občina naj ostane turistična destinacija							
Sploh se ne strinjam	229	4,52	0	0,00	0,67	-1,35	1,64
Se ne strinjam			3	1,30			
Nevtralno			13	5,60			
Se strinjam			74	32,00			
Zelo se strinjam			139	60,20			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Občina mora podpreti spodbujanje/promocijo turizma							
Sploh se ne strinjam	231	4,65	0	0,00	0,58	-1,56	2,15
Se ne strinjam			1	0,40			
Nevtralno			9	3,90			
Se strinjam			60	26,00			
Zelo se strinjam			161	69,70			
Turizem v občini mi pomaga plačati položnice							
Sploh se ne strinjam	228	1,78	125	54,10	1,05	1,30	0,94
Se ne strinjam			53	22,90			
Nevtralno			31	13,40			
Se strinjam			13	5,60			
Zelo se strinjam			6	2,60			
Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini							
Sploh se ne strinjam	230	1,78	133	57,60	1,13	1,40	0,99
Se ne strinjam			49	21,20			
Nevtralno			22	9,50			
Se strinjam			17	7,40			
Zelo se strinjam			9	3,90			
Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,90	48	20,80	1,33	-0,03	-1,18
Se ne strinjam			43	18,60			
Nevtralno			53	22,90			
Se strinjam			59	25,50			
Zelo se strinjam			28	12,10			
Število prihodnjih delovnih mest v občini je obetajoče							
Sploh se ne strinjam	231	2,05	81	35,10	0,99	0,68	-0,20
Se ne strinjam			80	34,60			
Nevtralno			50	21,60			
Se strinjam			17	7,40			
Zelo se strinjam			3	1,30			
Razvoj turizma povečuje prometne težave v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,40	49	21,20	1,13	0,69	-0,23
Se ne strinjam			95	41,10			
Nevtralno			46	19,90			
Se strinjam			27	11,70			
Zelo se strinjam			14	6,10			
Turizem predstavlja spodbudo za varstvo in ohranitev naravnih virov v občini							
Sploh se ne strinjam	229	3,74	5	2,20	0,94	-0,73	0,38
Se ne strinjam			19	8,20			
Nevtralno			50	21,60			
Se strinjam			111	48,10			
Zelo se strinjam			44	19,00			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Razvoj turizma povečuje kakovost življenja v občini							
Sploh se ne strinjam	231	3,83	2	0,90	0,86	-0,55	0,23
Se ne strinjam			13	5,60			
Nevtralno			56	24,20			
Se strinjam			111	48,10			
Zelo se strinjam			49	21,20			
Razvoj turizma poveča količino kriminala v občini							
Sploh se ne strinjam	230	2,07	60	26,00	0,85	0,51	-0,04
Se ne strinjam			106	45,90			
Nevtralno			52	22,50			
Se strinjam			11	4,80			
Zelo se strinjam			1	0,40			
Turizem spodbuja večji javni razvoj v občini (npr. ceste, javne ustanove)							
Sploh se ne strinjam	231	3,77	10	4,30	1,02	-0,95	0,62
Se ne strinjam			18	7,80			
Nevtralno			39	16,90			
Se strinjam			112	48,50			
Zelo se strinjam			52	22,50			
Povečanje števila turistov v občini izboljšuje lokalno gospodarstvo							
Sploh se ne strinjam	231	3,77	4	1,70	0,92	-0,76	0,39
Se ne strinjam			21	9,10			
Nevtralno			44	19,00			
Se strinjam			118	51,10			
Zelo se strinjam			44	19,00			
Turizem prispeva k dohodku in življenjskemu standardu v občini							
Sploh se ne strinjam	231	3,58	6	2,60	1,01	-0,52	-0,32
Se ne strinjam			32	13,90			
Nevtralno			54	23,40			
Se strinjam			100	43,30			
Zelo se strinjam			39	16,90			
Nakupovanje, restavracije in možnost za zabavo so boljši zaradi turizma							
Sploh se ne strinjam	228	3,39	13	5,60	1,12	-0,42	-0,65
Se ne strinjam			42	18,20			
Nevtralno			50	21,60			
Se strinjam			90	39,00			
Zelo se strinjam			33	14,30			
Rezultati turizma se kažejo pri povečanju življenjskih stroškov v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,48	25	10,80	0,87	0,38	0,13
Se ne strinjam			99	42,90			
Nevtralno			82	35,50			
Se strinjam			21	9,10			
Zelo se strinjam			4	1,70			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Turizem pomaga ohranjati kulturno identiteto v občini							
Sploh se ne strinjam	230	3,85	3	1,30	0,87	-0,92	0,97
Se ne strinjam			18	7,80			
Nevtralno			34	14,70			
Se strinjam			131	56,70			
Zelo se strinjam			44	19,00			
Turizem povzroča natrpanost/gnečo v občini							
Sploh se ne strinjam	229	2,06	60	26,00	0,89	0,87	0,80
Se ne strinjam			115	49,80			
Nevtralno			37	16,00			
Se strinjam			14	6,10			
Zelo se strinjam			3	1,30			
Razvoj turizma povečuje število priložnosti za rekreacijo rezidentov							
Sploh se ne strinjam	228	3,62	10	4,30	1,04	-0,73	0,09
Se ne strinjam			24	10,40			
Nevtralno			49	21,20			
Se strinjam			104	45,00			
Zelo se strinjam			41	17,70			
Povečanje števila turistov v občini bo privedlo do trenja med rezidenti in turisti							
Sploh se ne strinjam	228	1,91	71	30,70	0,79	0,71	0,31
Se ne strinjam			116	50,20			
Nevtralno			31	13,40			
Se strinjam			10	4,30			
Zelo se strinjam			0	0,00			
Turizem izboljšuje fizičen izgled občine							
Sploh se ne strinjam	230	3,80	4	1,70	0,95	-0,82	0,32
Se ne strinjam			24	10,40			
Nevtralno			35	15,20			
Se strinjam			117	50,60			
Zelo se strinjam			50	21,60			
Me naredi ponosnega, da sem rezident občine							
Sploh se ne strinjam	231	3,53	10	4,30	1,04	-0,45	-0,18
Se ne strinjam			23	10,00			
Nevtralno			74	32,00			
Se strinjam			82	35,50			
Zelo se strinjam			42	18,20			
Me spravlja v zadrego*							
Sploh se ne strinjam	231	2,18	68	29,40	1,03	0,65	-0,20
Se ne strinjam			86	37,20			
Nevtralno			50	21,60			
Se strinjam			22	9,50			
Zelo se strinjam			5	2,20			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Me naredi posebnega, saj ljudje potujejo, da bi videli edinstvene značilnosti občine							
Sploh se ne strinjam	229	3,55	6	2,60	1,02	-0,36	-0,47
Se ne strinjam			31	13,40			
Nevtralno			66	28,60			
Se strinjam			84	36,40			
Zelo se strinjam			42	18,20			
Me spodbudi, da želim drugim povedati, kaj lahko ponudimo v občini							
Sploh se ne strinjam	230	3,90	2	0,90	0,88	-0,82	0,58
Se ne strinjam			18	7,80			
Nevtralno			35	15,20			
Se strinjam			122	52,80			
Zelo se strinjam			53	22,90			
Me pripravi do tega, da želim prikriti dejstvo, da živim v občini*							
Sploh se ne strinjam	226	1,73	111	48,10	0,88	1,24	1,34
Se ne strinjam			79	34,20			
Nevtralno			25	10,80			
Se strinjam			9	3,90			
Zelo se strinjam			2	0,90			
Me spomni, da imam edinstveno kulturo, ki jo želim deliti z obiskovalci							
Sploh se ne strinjam	227	3,89	4	1,70	0,92	-0,68	0,37
Se ne strinjam			10	4,30			
Nevtralno			55	23,80			
Se strinjam			95	41,10			
Zelo se strinjam			63	27,30			
Me spodbudi, da delam dobro, da bi občina ostala posebna							
Sploh se ne strinjam	228	3,94	3	1,30	0,89	-0,64	0,30
Se ne strinjam			8	3,50			
Nevtralno			55	23,80			
Se strinjam			95	41,10			
Zelo se strinjam			67	29,00			
Me naredi bolj povezanega z mojo skupnostjo							
Sploh se ne strinjam	231	3,47	11	4,80	1,02	-0,54	-0,09
Se ne strinjam			27	11,70			
Nevtralno			67	29,00			
Se strinjam			95	41,10			
Zelo se strinjam			31	13,40			
Določa načine za mene, da se vključim v mojo skupnost							
Sploh se ne strinjam	231	3,22	13	5,60	0,94	-0,49	0,01
Se ne strinjam			31	13,40			
Nevtralno			91	39,40			
Se strinjam			84	36,40			
Zelo se strinjam			12	5,20			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Uničuje sposobnost skupnosti, da dela skupaj*							
Sploh se ne strinjam	231	1,90	88	38,10	0,84	0,55	-0,33
Se ne strinjam			85	36,80			
Nevtralno			53	22,90			
Se strinjam			4	1,70			
Zelo se strinjam			1	0,40			
Me odvrča od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti občine*							
Sploh se ne strinjam	231	1,78	97	42,00	0,79	0,72	-0,15
Se ne strinjam			93	40,30			
Nevtralno			35	15,20			
Se strinjam			6	2,60			
Zelo se strinjam			0	0,00			
Je moj glas izključen iz procesa načrtovanja turizma v občini*							
Sploh se ne strinjam	231	3,08	19	8,20	1,15	0,06	-0,74
Se ne strinjam			54	23,40			
Nevtralno			79	34,20			
Se strinjam			47	20,30			
Zelo se strinjam			32	13,90			
Imam glas pri odločitvah razvoja turizma v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,41	60	26,00	1,09	0,24	-0,79
Se ne strinjam			59	25,50			
Nevtralno			75	32,50			
Se strinjam			31	13,40			
Zelo se strinjam			6	2,60			
Imam dostop do procesa odločanja, ko gre za turizem v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,39	59	25,50	1,10	0,36	-0,70
Se ne strinjam			69	29,90			
Nevtralno			64	27,70			
Se strinjam			32	13,90			
Zelo se strinjam			7	3,00			
Tisti, ki imajo moč odločanja, prezrejo moje pomisleke glede turizma v občini*							
Sploh se ne strinjam	231	3,11	17	7,40	1,05	0,09	-0,24
Se ne strinjam			38	16,50			
Nevtralno			106	45,90			
Se strinjam			43	18,60			
Zelo se strinjam			27	11,70			
Moj glas naredi razliko v tem, kako je turizem razvit v občini							
Sploh se ne strinjam	231	2,35	59	25,50	1,00	0,15	-0,62
Se ne strinjam			59	25,50			
Nevtralno			91	39,40			
Se strinjam			18	7,80			
Zelo se strinjam			4	1,70			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Imam možnost, da delim svoje pomisleke glede razvoja turizma v občini							
Sploh se ne strinjam	230	2,76	43	18,60	1,12	-0,23	-1,03
Se ne strinjam			44	19,00			
Nevtralno			73	31,60			
Se strinjam			65	28,10			
Zelo se strinjam			5	2,20			
Spodbujanje lokalnega turizma v občini							
Sploh ni pomembno	231	4,44	4	1,70	0,86	-1,87	3,81
Nekoliko nepomembno			5	2,20			
Nevtralno			17	7,40			
Nekoliko pomembno			64	27,70			
Zelo pomembno			141	61,00			
Povečanje delovnih mest v turizmu v občini							
Sploh ni pomembno	231	4,48	3	1,30	0,87	-1,89	3,45
Nekoliko nepomembno			8	3,50			
Nevtralno			16	6,90			
Nekoliko pomembno			53	22,90			
Zelo pomembno			151	65,40			
Omogočanje turistom občine kvalitetno izkušnjo							
Sploh ni pomembno	229	4,50	2	0,90	0,78	-1,75	3,35
Nekoliko nepomembno			3	1,30			
Nevtralno			20	8,70			
Nekoliko pomembno			58	25,10			
Zelo pomembno			146	63,20			
Zagotavljanje možnosti za sodelovanje pri turističnih razvojnih odločitvah vsem rezidentom							
Sploh ni pomembno	231	4,15	4	1,70	0,95	-0,99	0,61
Nekoliko nepomembno			7	3,00			
Nevtralno			45	19,50			
Nekoliko pomembno			70	30,30			
Zelo pomembno			105	45,50			
Povečanje kakovosti življenja rezidentov							
Sploh ni pomembno	231	4,35	3	1,30	0,88	-1,41	1,82
Nekoliko nepomembno			5	2,20			
Nevtralno			30	13,00			
Nekoliko pomembno			62	26,80			
Zelo pomembno			131	56,70			
Ohranjanje kulture in dediščine							
Sploh ni pomembno	228	4,41	3	1,30	0,87	-1,59	2,47
Nekoliko nepomembno			5	2,20			
Nevtralno			25	10,80			
Nekoliko pomembno			57	24,70			
Zelo pomembno			138	59,70			

se nadaljuje

nadaljevanje

Trditev	N	Povprečje	Absolutna frekvenca	Relativna frekvenca	Std. odklon	Koef. asimetrije	Koef. sploščenosti
Povečevanje partnerstev med člani skupnosti							
Sploh ni pomembno	228	4,22	4	1,70	0,91	-1,22	1,45
Nekoliko nepomembno			6	2,60			
Nevtralno			33	14,30			
Nekoliko pomembno			78	33,80			
Zelo pomembno			107	46,30			
Varovanje kakovosti vode							
Sploh ni pomembno	229	4,35	6	2,60	1,03	-1,54	1,60
Nekoliko nepomembno			9	3,90			
Nevtralno			32	13,90			
Nekoliko pomembno			34	14,70			
Zelo pomembno			148	64,10			
Ohranjanje naravnega okolja							
Sploh ni pomembno	228	4,71	1	0,40	0,65	-2,71	8,22
Nekoliko nepomembno			3	1,30			
Nevtralno			10	4,30			
Nekoliko pomembno			32	13,90			
Zelo pomembno			182	78,80			
Varovanje kakovosti zraka							
Sploh ni pomembno	228	4,23	13	5,60	1,17	-1,45	1,12
Nekoliko nepomembno			8	3,50			
Nevtralno			34	14,70			
Nekoliko pomembno			31	13,40			
Zelo pomembno			142	61,50			
Razvoj trajnostnega turizma							
Sploh ni pomembno	231	4,16	11	4,80	1,13	-1,28	0,82
Nekoliko nepomembno			10	4,30			
Nevtralno			37	16,00			
Nekoliko pomembno			47	20,30			
Zelo pomembno			126	54,50			
Zagotavljanje, da razvoj turizma ne presega razpoložljivih sredstev							
Sploh ni pomembno	230	4,11	4	1,70	0,94	-0,85	0,33
Nekoliko nepomembno			4	1,70			
Nevtralno			55	23,80			
Nekoliko pomembno			67	29,00			
Zelo pomembno			100	43,30			

Priloga 4: Faktorska analiza

Tabela 13: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »podpora turizmu«

Podpora turizmu	Faktor		
	1	2	3
t1 Na splošno pozitivni učinki turizma odtehtajo negativne vplive v občini	0,059	0,103	0,339
t2 Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati	0,769	0,093	-0,104
t3 Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino	0,783	0,066	0,091
t4 Občina naj ostane turistična destinacija	0,578	-0,198	0,578
t5 Občina mora podpreti spodbujanje/ promocijo turizma	0,801	0,014	0,087
t6 Turizem v občini mi pomaga plačati položnice	-0,011	0,783	0,098
t7 Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini	0,006	0,960	-0,021
t8 Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini	0,212	0,599	-0,090
t9 Število prihodnjih delovnih mest v občini je obetajoče	-0,134	0,267	0,186
Varianca (%)	31,50	19,70	4,07
Bartlettsov test	0,000		
KMO	0,75		

Tabela 14: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »podpora turizmu« za faktorja spodbujanje/promocija turizma in osebne koristi od turizma

Podpora turizmu	Spodbujanje/promocija turizma (Faktor 1)	Osebne koristi od turizma (Faktor 2)
t2 Verjamem, da je treba turizem v občini aktivno spodbujati	0,764	0,001
t3 Podpiram turizem in si želim, da ostane pomemben za občino	0,801	-0,030
t5 Občina mora podpreti spodbujanje/ promocijo turizma	0,825	0,024
t6 Turizem v občini mi pomaga plačati položnice	-0,065	-0,838
t7 Del mojega dohodka je vezan na turizem v občini	-0,073	-0,956
t8 Imel bi gospodarsko korist od večjega razvoja turizma v občini	0,148	-0,564
Varianca (%)	39,81	24,45
Bartlettsov test	0,000	
KMO	0,71	

Tabela 15: Cronbach alfa za faktorja spodbujanje/promocija turizma (Faktor 1) in osebne koristi od turizma (Faktor 2)

Cronbach alfa	Faktor 1	Faktor 2
	0,84	0,81

Tabela 16: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »kakovost življenja«

Kakovost življenja	Družbeno-kulturne koristi (Faktor 1)	Okoljske koristi (Faktor 2)	Gospodarske koristi (Faktor 2)
t41 Spodbujanje lokalnega turizma v občini	0,038	-0,025	-0,748
t42 Povečanje delovnih mest v turizmu v občini	0,060	-0,047	-0,823
t43 Omogočanje turistom občine kvalitetno izkušnjo	0,444	-0,039	-0,346
t44 Zagotavljanje možnosti za sodelovanje pri turističnih razvojih odločitvah vsem rezidentom	0,618	0,036	-0,205
t45 Povečanje kakovosti življenja rezidentov	0,758	0,051	-0,073
t46 Ohranjanje kulture in dediščine	0,534	-0,172	0,095
t47 Povečevanje partnerstev med člani skupnosti	0,695	0,118	-0,012
t48 Varovanje kakovosti vode	0,201	-0,840	0,133
t49 Ohranjanje naravnega okolja	0,049	-0,770	-0,088
t50 Varovanje kakovosti zraka	0,032	-0,937	0,056
t51 Razvoj trajnostnega turizma	-0,167	-0,878	-0,140
t52 Zagotavljanje, da razvoj turizma ne presega razpoložljivih sredstev	0,482	-0,101	-0,006
Varianca (%)	35,56	17,78	5,91
Bartlettsov test	0,000		
KMO	0,82		

Tabela 17: Cronbach alfa za faktorje povezovanje skupnosti (Faktor 1), okoljske koristi (Faktor 2) in gospodarske koristi (Faktor 3)

Cronbach alfa	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3
	0,81	0,92	0,83

Tabela 18: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »opolnomočenje«

Opolnomočenje	Faktor			
	1	2	3	4
t24 Me naredi ponosnega, da sem rezident občine	0,653	0,083	0,074	-0,351
t25 Me spravlja v zadrego	-0,296	0,066	0,038	0,526
t26 Me naredi posebnega, saj ljudje potujejo, da bi videli edinstvene značilnosti občine	0,703	-0,036	-0,033	-0,198
t27 Me spodbudi, da želim drugim povedati, kaj lahko ponudimo v občini	0,814	-0,085	0,105	-0,114
t28 Me pripravi do tega, da želim prikriti dejstvo, da živim v občini	-0,307	0,113	0,194	0,385
t29 Me spomni, da imam edinstveno kulturo, ki jo želim deliti z obiskovalci	0,772	-0,047	-0,077	0,014
t30 Me spodbudi, da delam dobro, da bi občina ostala posebna	0,717	0,070	-0,053	0,028
t31 Me naredi bolj povezanega z mojo skupnostjo	0,674	0,223	-0,134	0,189
t32 Določa načine za mene, da se vključim v mojo skupnost	0,584	0,157	-0,049	0,239
t33 Uničuje sposobnost skupnosti, da dela skupaj	0,013	0,106	0,827	-0,026
t34 Me odvrča od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti občine	-0,018	-0,046	0,761	-0,027
t35 Je moj glas izključen iz procesa načrtovanja turizma v občini	0,084	-0,578	0,073	0,324
t36 Imam glas pri odločitvah razvoja turizma v občini	0,123	0,809	0,066	0,044
t37 Imam dostop do procesa odločanja, ko gre za turizem v občini	0,057	0,783	0,015	0,004
t38 Tisti, ki imajo moč odločanja, prezrejo moje pomisleke glede turizma v občini	0,042	-0,293	0,063	0,325
t39 Moj glas naredi razliko v tem, kako je turizem razvit v občini	0,121	0,630	0,120	0,199
t40 Imam možnost, da delim svoje pomisleke glede razvoja turizma v občini	-0,009	0,736	-0,017	0,018
Varianca (%)	28,46	14,38	6,62	4,51
Bartlettsov test	0,000			
KMO	0,84			

Tabela 19: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »opolnomočenje« za faktorje psihološko opolnomočenje, politično opolnomočenje in družbeno opolnomočenje

Opolnomočenje	Psihološko opolnomočenje (Faktor 1)	Politično opolnomočenje (Faktor 2)	Družbeno opolnomočenje (Faktor 3)
t24 Me naredi ponosnega, da sem rezident občine	0,726	0,034	0,019
t26 Me naredi posebnega, saj ljudje potujejo, da bi videli edinstvene značilnosti občine	0,765	-0,066	-0,055
t27 Me spodbudi, da želim drugim povedati, kaj lahko ponudimo v občini	0,865	-0,127	0,090
t29 Me spomni, da imam edinstveno kulturo, ki jo želim deliti z obiskovalci	0,805	-0,085	-0,056
t30 Me spodbudi, da delam dobro, da bi občina ostala posebna	0,728	0,044	-0,023
t31 Me naredi bolj povezanega z mojo skupnostjo	0,645	0,200	-0,081
t32 Določa načine za mene, da se vključim v mojo skupnost	0,534	0,150	0,002
t33 Uničuje sposobnost skupnosti, da dela skupaj	-0,021	0,093	0,781
t34 Me odvrča od tesnega sodelovanja z drugimi rezidenti občine	-0,025	-0,073	0,797
t35 Je moj glas izključen iz procesa načrtovanja turizma v občini	-0,001	-0,523	0,091
t36 Imam glas pri odločitvah razvoja turizma v občini	0,064	0,845	0,056
t37 Imam dostop do procesa odločanja, ko gre za turizem v občini	-0,015	0,815	-0,008
t39 Moj glas naredi razliko v tem, kako je turizem razvit v občini	0,068	0,624	0,137
t40 Imam možnost, da delim svoje pomisleke glede razvoja turizma v občini	-0,055	0,749	-0,017
Varianca (%)	32,51	16,07	7,56
Bartlettsov test	0,000		
KMO	0,840		

Tabela 20: Cronbach alfa za faktorje psihološko opolnomočenje (Faktor 1), politično opolnomočenje (Faktor 2) in družbeno opolnomočenje (Faktor 3)

Cronbach alfa	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3
	0,89	0,85	0,78

Tabela 21: Analiza zanesljivosti za spremenljivko »zaznani pozitivni vplivi turizma«

Zaznani pozitivni vplivi turizma	Pozitivni vplivi turizma
t11 Turizem predstavlja spodbudo za varstvo in ohranitev naravnih virov v občini	0,479
t12 Razvoj turizma povečuje kakovost življenja v občini	0,746
t14 Turizem spodbuja večji javni razvoj v občini (npr. ceste, javne ustanove)	0,638
t15 Povečanje števila turistov v občini izboljšuje lokalno gospodarstvo	0,728
t16 Turizem prispeva k dohodku in življenjskemu standardu v občini	0,684
t17 Nakupovanje, restavracije in možnost za zabavo so boljši zaradi turizma	0,632
t19 Turizem pomaga ohranjati kulturno identiteto v občini	0,538
t21 Razvoj turizma povečuje število priložnosti za rekreacijo rezidentov	0,617
t23 Turizem izboljšuje fizičen izgled občine	0,718
Varianca (%)	41,940
Bartlettsov test	0,000
KMO	0,910

Tabela 22: Cronbach alfa za faktor pozitivni vplivi turizma

Cronbach alfa	Faktor
	0,86

Priloga 5: Vsi odgovori na vprašanje 10 po kategorijah

1. kategorija: ohranjanje Pokolpja

- »Izredno pomembno, saj lahko ponujamo marsikatero storitev v tej čudoviti in neokrnjeni naravi. Potrebno je izkoristiti potencial«
- »Ohranitev narave, čistost, mir«
- »Zaradi večje skrbi za ohranjanje Pokolpja, boljši razvoj in večjega zanimanja turistov«
- »Da se Kolpa in park ohranjajo čim bolj naravno«
- »Ohranjanje reke Kolpe čiste in njenega okolja, ter iniciator za turizem«
- »Ker so destinacije pomembne za trajnosti turizem v kraju in njegovo prepoznavnost«
- »Zaradi ohranjanje naravnega okolja«
- »Mir, narava, čistoča«
- »Varovanje okolja in ohranjanje lokalnih značilnosti ter domače obrti«

2. kategorija: gospodarski razvoj Pokolpja

- »Turizem kot del gospodarstva je potrebno izkoristiti za razvoj na področju prometne infrastrukture«
- »Ti predeli okoli Kolpe so zelo lepi in še veliko je neodkritega. S tem nazivom mogoče lažje pridemo do kakšnih sredstev, ki bi še dodatno pomagala pri obnovi«
- »Pridobitev sredstev«
- »Ker dober glas seže v deveto vas. Zaradi tega se lažje navežejo poslovni stiki, ki pripomorejo k novim delovnim mestom in večji blaginji za vse prebivalce Pokolpja«
- »Seveda, s tem ustvarjamo nova delovna mesta ter spodbujamo domače investicije«
- »Nova delovna mesta, možnost razvoja lokalnega turizma, obiskovalci iz tujine pridejo sami do rezidentov«
- »Zaradi večje prepoznavnosti v širšem slovenskem in evropskem prostoru, kar pripomore k povečanju števila obiskov in hitrejšemu razvoju turizma«
- »Ob večjem številu turistov bo občina več sredstev namenila razvoju turizma«
- »Pomembno, saj se tako širi večja prepoznavnost. Izkoristiti je potrebno to odlično blagovno znamko in jo prenesti na potenciale v turizmu in tako graditi turistično ponudbo, povezano z naravo in neokrnjenostjo«

3. kategorija: Kolpa privablja domače in tuje turiste

- »Ker je Kolpa vredna ogleda«
- »Voda privlači«
- »Kolpa biser«
- »Ker privablja turiste«
- »Zaradi možnosti razvoja turizma. Kolpa lahko privabi ljudi, ki se pozneje osredotočijo tudi na kakšno drugo ponudbo«
- »Zato, ker je reka Kolpa še vedno oziroma vse bolj obiskana destinacija v Beli krajini in osnova za razvoj turizma«
- »Ker je pravi biser, ima prijazne ljudi, ki imajo kaj pokazati«
- »Ker je reka Kolpa eden od zelo pomembnih stebrov turizma«
- »Predvsem bi morali razvijati družinski turizem ob reki Kolpi«
- »Ker se s tem širi znanje o lepoti reke Kolpe«
- »Zaradi promocije kakovostnega preživljanja prostega časa«
- »Lažja predstavitev destinacije v tujini, prej pridobiš pozornost«
- »Seveda, saj z nazivom Evropska destinacija odličnosti zagotovo pritegne veliko turistov«
- »Saj je reka Kolpa od nekdaj paradni konj belokranjskega turizma«
- Kolpa je lahko ena izmed točk, ki jih bi bilo vredno bolj tržiti - vendar s pametjo«
- »Ponuja veliko možnosti za preživljanje prostega časa, počitnic, raziskovanja narave...«

- »Zato, ker je reka Kolpa premalo izkoriščena«
 - »Večji obisk prostora«
 - »Ker je reka Kolpa res edinstvena«
 - »To je edino, kar lahko nudimo turistom v letni sezoni. Zelo se razvijajo tudi športne aktivnosti ob Kolpi, kar je danes zelo pomembno, na tem bi treba narediti še veliko. Aktivno preživljanje dopusta, to si vsi želimo, ki imamo natrpne urnike in pisarniško delo – sedenje 24 ur na dan. Ni važno kam greš morje, hribi, reka, samo da ti nekdo ponudi neke športne aktivnosti, neko dogajanje, v katerega se vključiš in izključiš svoje možgane«
 - »Kolpa je biser Pokolpja, ki ponuja ogromno možnosti za razvoj«
 - »Ker so turisti bolj seznanjeni z destinacijo in pridejo v večjem številu«
 - »Privablja tuje turiste«
 - »Zato, ker je nekaj, s čimer lahko privabiš ljudi. Podobno kot certifikati pri podjetjih, ki dajo podjetju kredibilnost«
 - »Ker nudi veliko možnosti za udejstvovanje različnih aktivnosti«
4. kategorija: prepoznavnost destinacije
- »To je dobra promocija naše destinacije, na ta način nas opazijo potencialni turisti, ki nas mogoče drugače ne bi. Zagotovo pa to predstavlja spodbudo za nadaljnje delo na samem razvoju destinacije«
 - »Promocija destinacije pomeni boljše poznavanje s strani turistov in večji obisk«
 - »Premalo izkoriščena priložnost«
 - »Ker vsaka pomembnejša nagrada poveča zanimanje, da bi določeno nagrajeno destinacijo izkusil ali si jo ogledal tudi sam osebno«
 - »Promocija, blagovna znamka«
 - »Da, če bomo znali to promovirati in tržiti«
 - »Vse, kar je pozitivno ocenjeno na področju turizma na našem koncu, je pozitivno tudi za nadaljnje razvijanje na tem področju«
 - »Prepoznavnost destinacije«
 - »S tem dejstvom lahko povečamo promocijo, ki jo je zelo premalo«
 - »Gre za t.i. top lokacije našega območja, preko katerih mora teči promocija«
 - »Vsaka stvar, ki pomaga pri razvoju turizma, pride prav«
 - »Povečuje interesno vrednost, dela regijo bolj prepoznavno – mednarodno«
 - »Ker je to neizkoriščena brezplačna promocija«
 - »Prepoznavnost reke širše po Evropi«
 - »Ker naziv prinese večjo možnost trženja destinacije v tujini«
 - »Večja promocija naših naravnih lepot«
 - »Naziv EDEN se mi zdi pomemben, vendar gre pri temu za enoletni aktivni projekt. Od tega naziva je že 4 leta. Za ustvarjenje prepoznavne turistične destinacije so potrebna leta aktivne promocije ter odličnega profesionalnega dela lokalnih tur.

ponudnikov. Gre za proces, ki traja in je živ, vsaj moral bi biti. Metlika, Kostel, Črnomelj,... kot posamezniki v globalnem turizmu pomenijo nič. Projekt EDEN je bil genialna priložnost za povezovanje obkoljskih krajev in aktivnega dela za ustvarjanje/promocijo turistične destinacije, katere povezovalna nit je reka Kolpa. Na žalost jo nismo izkoristili, ampak smo se še bolj vkopali v svojo lokalno zaprtost, ki je na žalost politično sprejemljiva. Turizem ni omejen, turizem ni politika, turizem smo ljudje in trdo, a lepo delo«

- »Izboljšanje prepoznavnosti, reklama«
- »Turizem prispeva k večji prepoznavnosti kraja«
- »Prepoznavnost tudi v svetu«
- »Od razvoja destinacije imajo korist tako rezidenti kot turisti«
- »Naziv je bil dobra iztočna točka za večjo promocijo, vendar je bila realizacija slaba«
- »Širjenje turizma«
- »Projekt znan po Evropi - dober glas seže v deveto vas«
- »Ker s tem pridobimo na prepoznavnosti in imamo neko potrditev, da smo lahko kvalitetni«

Priloga 6: Slovar slovenskih prevodov angleških izrazov

- Diverzifikacija – povečanje raznovrstnosti
- Participacija – udeležba, sodelovanje
- Revitalizacija – oživiti, obnoviti
- Prosperiteta – razvoj, razcvet
- Degradacija – postavitve na nižjo stopnjo z zmanjšanjem vrednosti, veljave
- Verificirati – ugotoviti pravilnost, ustreznost česa
- Reducirati – narediti, povzročiti, da postane kaj manjše
- Sinergija – sodelovanje, medsebojno dopolnjevanje dveh ali več stvari